

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το Ιράν, το Πυρηνικό
Πρόγραμμα και οι Διεθνείς
Σχέσεις

Άννα Μακρή

Επιβλέπων: Ανδρέας Λιαρόπουλος

Ιανουάριος 2012

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία ασχολείται με το Πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν και πώς αυτό επηρεάζει τις διεθνείς του σχέσεις. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που σύμφωνα με το Ιράν θα του επιφέρει τεχνολογική εξέλιξη, θα λύσει όλα τα ενεργειακά προβλήματα και οι υπόλοιπες χώρες θα το αντιμετωπίζουν με σεβασμό. Αρχικά, γίνεται μια περιγραφή του ιρανικού κράτους και του πυρηνικού προγράμματος και, στη συνέχεια, περιγράφονται οι διεθνείς του σχέσεις που έχουν άμεσο ή έμμεσο λόγο στο πρόγραμμα και ποιες είναι οι αντιδράσεις που προκύπτουν.

Ολοκληρώνοντας τη διπλωματική εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της εν λόγω εργασίας.....

Περιεχόμενα

Ευρετήριο.....	6
Λίστα Ακρωνυμίων.....	6
Λίστα Εικόνων.....	7
1. Εισαγωγή.....	8
2. Ύπαρξη ή όχι πυρηνικών σε ένα κράτος.....	11
2.1 Λόγοι Δημιουργίας & Κατοχής Πυρηνικών.....	13
2.2 Λόγοι Αποφυγής Πυρηνικών.....	20
3. Βασικά Χαρακτηριστικά του Ιράν.....	24
3.1 Έκταση του Ιράν.....	24
3.2 Ιρανική Οικονομία.....	25
3.3 Ιρανικό Κλίμα.....	25
3.4 Πληθυσμός.....	25
3.5 Πολιτική Κατάσταση.....	26
4. Το Πυρηνικό Πρόγραμμα.....	30
4.1 Ιστορική Αναδρομή.....	30
4.1.1 Δυναστεία Παχλεβί - Η αρχή.....	30
4.1.2 Εποχή Σάχη - Δεκαετία '50 και '60.....	30
4.1.3 Bushehr - Δεκαετία '70.....	32
4.1.4 Επανάσταση 1979.....	35
4.1.5 Επανέναρξη προγράμματος - Τέλη '90.....	36
4.1.6 Παγκόσμιος Προβληματισμός τη νέα χιλιετία.....	36
4.1.7 Αυστηρές κυρώσεις - 2003.....	38
4.1.8 Αναστολή Πυρηνικού Προγράμματος - 2004.....	39
4.1.9 Αποσαφήνιση διεργασιών φυγοκέντρωσης το 2007.....	40
4.1.10 Το Πυρηνικό Πρόγραμμα ξανά στην επιφάνεια - Δεκαετία 2010.....	44
4.1.11 Η κατάσταση το έτος 2011.....	49
4.1.12 Εν αρχή του έτους 2012.....	51
4.2 Λόγοι ύπαρξης του Πυρηνικού Προγράμματος.....	56
4.3 Λειτουργία Πυρηνικού Προγράμματος.....	59

4.3.1 Παραγωγή Θερμικής Ενέργειας.....	60
4.3.2 Δραστηριότητες Εμπλουτισμού Ουρανίου	61
4.3.3 Δραστηριότητες εμπλουτισμού πλουτωνίου	66
4.3.4 Λειτουργία Χημικών και Βιολογικών Δυνατοτήτων	68
4.3.5 Ιρανικοί Πύραυλοι	70
4.3.6 Ακτινολογικά Όπλα	73
4.3.7 Μυστικότητα του Πυρηνικού Προγράμματος	76
4.4 Ανησυχίες	77
4.5 Κυρώσεις κατά του Ιράν	80
4.6 Στάση του Ιράν	82
5. Διεθνείς Σχέσεις.....	87
5.1 Η στρατηγική της Δύσης.....	89
5.1.1 Ιράν και ΗΠΑ	91
5.1.2 Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση.....	92
5.1.3 Ιράν και Ελλάδα	97
5.2 Ιράν και Ρωσία	98
5.3 Ιράν και Ισραήλ	98
5.4 Ιράν - Τουρκία και Βραζιλία	101
5.5 Ιράν και Αίγυπτος.....	103
6. Συμπεράσματα.....	104
Βιβλιογραφία	107

Ευρετήριο

Λίστα Ακρωνυμίων

AEOI	Atomic Energy Organization of Iran	Ιρανικός Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας
AVLIS	Atomic Vapor Laser Isotope Separation	Διαχωρισμός Ατόμων Ισοτόπων
BM	Ballistic Missile	Βαλλιστικός πύραυλος
BW	Biological Weapons	Βιολογικά Όπλα
CBR	Chemical – Biological – Radiological	Χημικά – Βιολογικά – Ακτινολογικά
CW	Chemical Weapons	Χημικά Όπλα
FEP	Fluorinated ethylene propylene	Φθοριούχος Αιθυλένη Προπυλενίου
IAEA	International Atomic Energy Agency	Διεθνής Οργάνωση Ατομικής Ενέργειας
IRGC	Iranian Revolutionary Guard Corps	Ιρανική Επαναστατική Φρουρά
MWe	Megawatt electric	Ηλεκτρικά Μεγαβάτ
NCRI	National Council of Resistance of Iran	Ιρανικό Εθνικό Συμβούλιο Αντίστασης
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty	Συνθήκη Περί Μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries	Οργανισμός εξαγωγών πετρελαιοπαραγωγών Χωρών
PFEP	Pilot Fuel Enrichment Plant	Πιλοτικό Εργοστάσιο Εμπλουτισμού Καυσίμου
TNRC	Teheran Nuclear Research Centre	Κέντρο Πυρηνικής Έρευνας Τεχεράνης
UAV	Unmanned Aerial Vehicle	Εναέριο όχημα δίχως επάνδρωση
UF6	Uranium Hexafluoride	Εξαφθοριούχο Ουράνιο

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 1. Η έκταση του Ιράν στην Ασία και οι γειτονικές του χώρες.....	23
Εικόνα 2. Θέση του Bushehr στο Ιράν.....	31
Εικόνα 3. Οι εγκαταστάσεις του πυρηνικού προγράμματος 12 χλμ έξω από το Bushehr, κοντά στην πόλη Halileh.....	32
Εικόνα 4. Το πιλοτικό πυρηνικό εργοστάσιο στη Νατάνζ.....	41
Εικόνα 5. Το εργοστάσιο παραγωγής βαρέος ύδατος στο Arak.....	46
Εικόνα 6. Χρονικό Σχεδιάγραμμα βασικών γεγονότων.....	54
Εικόνα 7. Παγκόσμια παραγωγή Ουρανίου το 2007.....	63
Εικόνα 8. Ο πύραυλος Shahab-3.....	69
Εικόνα 9. Η εμβέλεια του πυραύλου Shahab 3 με τόπο έναρξης το Ιράν...71	
Εικόνα 10. Η εμβέλεια των πυραύλων Shahab 1 έως 6, ξεκινώντας από μέσα προς τα έξω.....	72
Εικόνα 11. Περιοχές Ιράν με πυρηνική δραστηριότητα	74

1. Εισαγωγή

Το Ιράν, όπως μετονομάστηκε το 1939 η Περσία, έχει έναν απ' τους αρχαιότερους πολιτισμούς και παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της Μέσης Ανατολής λόγω της σημαντικής του θέσης. Το Ιράν, επίσημα Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν είναι χώρα της Μέσης Ανατολής στη Νοτιοδυτική Ασία¹. Ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 70 εκατομμύρια κατοίκους και είναι η 18^η χώρα σε πληθυσμό παγκοσμίως. Το Ιράν κατέχει το 10% των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου και 15% του φυσικού αερίου. Είναι ο 4ος κατά σειρά εξαγωγέας πετρελαίου στον κόσμο. Ο ρυθμός ανάπτυξης του Ιράν βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, γιατί το εξωτερικό του χρέος είναι ιδιαίτερα χαμηλό και μειώνεται προοδευτικά.

Η συγκεκριμένη εργασία έχει σκοπό να αναλύσει την κατάσταση του ιρανικού κράτους σε οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο επικεντρώνοντας τον ενδιαφέρον της στο πυρηνικό του πρόγραμμα. Στόχος της εργασίας είναι να ερευνήσει το πώς ξεκίνησε το πυρηνικό πρόγραμμα στο Ιράν και ποια είναι η εξέλιξη του στο πέρασμα των χρόνων ως και την αρχή του 2012. Ένα τέτοιου είδους πρόγραμμα δεν περνάει απαρατήρητο από τις υπόλοιπες χώρες παγκοσμίως. Άλλοτε βρίσκει υποστηρικτές και άλλες φορές εχθρούς. Σε αυτό το σημείο, προσπαθεί η διπλωματική να αναλύσει τις σχέσεις του Ιράν με άλλες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το Ιράν και το πυρηνικό του πρόγραμμα βρίσκονται πολύ συχνά στο οικονομικό και πολιτικό προσκήνιο. Από τη μία πλευρά, το Ιράν υποστηρίζει ότι η λειτουργία του πυρηνικού προγράμματος είναι για την ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου των πολιτών, ενώ από την άλλη πολλές είναι οι χώρες που φοβούνται πώς με την κατοχή

¹ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD> [προσπελάστηκε 31/10/11]

πυρηνικής ενέργειας, το Ιράν είναι άκρως επικίνδυνο. Η εξέλιξη του συγκεκριμένου ζητήματος είναι πολύ σημαντική, γιατί αν το Ιράν αποφασίσει να χρησιμοποιήσει τα πυρηνικά όπλα και τα υπόλοιπα πυρηνικά προϊόντα του, για να αμυνθεί, τότε θα υπάρξουν μεγάλες απώλειες και καταστροφές. Για αυτό το λόγο, μέσα από τη βιβλιογραφική αναζήτηση ερευνούνται τα αίτια που οδήγησαν στην απαρχή του πυρηνικού προγράμματος και για ποιο λόγο κρατάει το Ιράν μια συγκεκριμένη στάση άρνησης ακόμη και σήμερα.

Στο κεφάλαιο της εισαγωγής παρουσιάζονται κάποια βασικά στοιχεία για το ιρανικό κράτος όσο αφορά την τοποθεσία του, την οικονομία, το κλίμα, τον πληθυσμό και την πολιτική κατάσταση που επικρατεί. Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο δεύτερο γίνεται η παρουσίαση των λόγων ύπαρξης πυρηνικών σε ένα κράτος, καθώς και οι λόγοι αποτροπής ενός κράτους από τα πυρηνικά. Τα περισσότερα κράτη για λόγους ισχύος και δύναμης καταφεύγουν στην κατασκευή πυρηνικών, αλλά όχι τη χρήση τους.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται περισσότερο τα χαρακτηριστικά του κράτους του Ιράν και είναι αυτά που σκιαγραφούν την κατάσταση του Ιράν από όλες τις πλευρές, ώστε να μπορεί να ακολουθήσει η ανάλυση και καταγραφή του πυρηνικού προγράμματος. Στη συνέχεια ακολουθεί το κεφάλαιο 4, όπου περιγράφεται αναλυτικά το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Πρώτα, παρουσιάζεται χρονικά η εξέλιξη του προγράμματος ανάλογα με τις πολιτικές καταστάσεις που επικρατούσαν ανά τα χρόνια μέχρι και τη σημερινή εποχή. Έπειτα, παρατίθενται οι λόγοι ύπαρξης του πυρηνικού προγράμματος, πώς και που λειτουργούν οι διάφορες πυρηνικές δραστηριότητες. Στο τέλος του δεύτερου κεφαλαίου, καταγράφονται οι ανησυχίες των υπολοίπων χωρών και η στάση που κρατάει απέναντί τους το Ιράν.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται η προσπάθεια καταγραφής των σχέσεων του Ιράν με τις σχετικές ως προς το πυρηνικό ζήτημα χώρες σε διεθνές επίπεδο. Οι διεθνείς σχέσεις που εντοπίζονται είναι

είτε σε συνεργατικό επίπεδο είτε σε επίπεδο διαφωνίας. Οι χώρες που έρχεται σε επαφή το Ιράν είναι οι δυτικές, όπως ΗΠΑ και Βραζιλία, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα, και οι ανατολικές, όπως Ρωσία, Ισραήλ, Τουρκία και Αίγυπτος. Τέλος, στο κεφάλαιο 6 αναφέρονται τα συμπεράσματα της έρευνας και δίνεται μία εικόνα της μελλοντικής κατάστασης που θα επικρατήσει, αν το Ιράν και οι υπόλοιπες χώρες δεν κάνουν εξίσου υποχωρήσεις.

2. Ύπαρξη ή όχι πυρηνικών σε ένα κράτος

Τα πυρηνικά όπλα υπάρχουν εδώ και πολλά χρόνια τώρα και, αντίστοιχα, υφίσταται το θέμα σχετικά με την ανάγκη για την κατασκευή αυτών των όπλων. Όσο περισσότερα αντίθετα επιχειρήματα υπάρχουν, τόσο περισσότερες είναι οι χώρες που θέλουν να έχουν αυτά τα όπλα και να εδραιώνουν τη δύναμή τους. Επομένως, μπορεί να αναρωτηθεί κανείς για ποιο λόγο γίνεται όλη αυτή η φασαρία, εφόσον ο καθένας θέλει να την κατέχει.

Στο κέντρο των αντιλήψεών μας βρίσκεται μια προφανής αντίφαση για τη χρήση των πυρηνικών όπλων και την αποτροπή τους. Από τη μία πλευρά, είναι ευρέως γνωστό ότι τα πυρηνικά όπλα ήταν ένας σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση της «μακράς ειρήνης» μεταξύ των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Οι δύο υπερδυνάμεις απέφυγαν τον πόλεμο, παρά τη βαθιά γεωπολιτική αντιπαλότητά τους, τις επαναλαμβανόμενες κρίσεις και τον παρατεταμένο ανταγωνισμό εξοπλισμών. Από την άλλη πλευρά, θεωρείται ότι η συνεχιζόμενη εξάπλωση των πυρηνικών όπλων θα αυξήσει σημαντικά τους κινδύνους ενός πυρηνικού πολέμου.

Θεωρείται απίθανο για τις νέες πυρηνικές δυνάμεις, με παρόμοια χαρακτηριστικά ανταγωνισμού, να διατηρούν σταθερή την αποτροπή από τα πυρηνικά όπλα. Μια εξέχουσα ομάδα πολιτικών επιστημόνων έχουν επισημάνει εμφανώς την αντίφαση ανάμεσα σε ένα ειρηνικό πυρηνικό παρελθόν και ένα φοβερό πυρηνικό μέλλον και διαφωνούν για το αν η περαιτέρω εξάπλωση των πυρηνικών

όπλων θα αποτελέσει σταθεροποιητικό παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις².

Σύμφωνα με τη λογική, όμως, η πολιτική διάδοσης πυρηνικών όπλων των ΗΠΑ δεν μπορεί παρά να επιβραδύνει, και όχι να εξαλείψει, τη μελλοντική εξάπλωση των πυρηνικών όπλων. Οι προσπάθειες για επιβράδυνση της διαδικασίας μπορεί να είναι χρήσιμες, αλλά τελικά θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από δύο πολύ ισχυρές διαρθρωτικές δυνάμεις που δημιουργούν μια ορμή προς έναν κόσμο κρατών με πλήθος πυρηνικών όπλων. Πρώτον, το τέλος του Ψυχρού Πόλεμου δημιουργεί ένα πιο αβέβαιο πολυπολικό κόσμο στον οποίο οι εγγυήσεις των αμερικάνικων πυρηνικών θεωρούνται όλο και λιγότερο αξιόπιστες, και δεύτερον, κάθε φορά που ένα κράτος αναπτύσσει πυρηνικά όπλα, αυτό αυξάνει τα στρατηγικά κίνητρα για τις γειτονικές χώρες, ώστε να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους.

Το θέμα είναι αν μπορεί κάποιος να εμπιστευτεί όλες τις χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα. Μία χώρα μπορεί να απαλλαγεί από τα πυρηνικά, αλλά είναι σίγουρη ότι θα το κάνουν και οι υπόλοιποι; Ένα μεγάλο ποσοστό θεωρεί ότι σκοπός των πυρηνικών όπλων είναι ο εκφοβισμός και όχι η δολοφονία. Απλά υπάρχουν για να κρατούν τους εχθρούς μακριά. Από την άλλη πλευρά, τα πυρηνικά όπλα, σύμφωνα με τους επιστήμονες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε άλλους τομείς, όπως για την αντιμετώπιση μετεωριτών και άλλων διαστημικών αντικειμένων που κατευθύνονται στη γη. Χωρίς την ύπαρξη των πυρηνικών, δε θα μπορούν να αντιμετωπιστούν³. Δυστυχώς, όμως, δεν υπάρχουν όπλα που να μπορούν να

² Scott D. Sagan, «*The Perils of Proliferation - Scott Sagan.pdf: Organization Theory, Deterrence Theory, and the Spread of Nuclear Weapons*», International Security, Vol.18, No 4 (Spring 1994), (σελίδα 70)

³ <http://myfivebest.com/5-reasons-to-keep-nuclear-weapons/> [προσπελάστηκε 05/05/2012]

εξαφανίζουν μόνο τους εχθρούς και, μέχρι στιγμής τα πυρηνικά μπορούν να κάνουν τεράστιες ζημιές.

2.1 Λόγοι Δημιουργίας & Κατοχής Πυρηνικών

Πολλοί πολιτικοί των ΗΠΑ και πολλές μελέτες περί διεθνών σχέσεων έχουν μια σαφή και απλή απάντηση στο γρίφο της διάδοσης των πυρηνικών όπλων⁴: «Τα κράτη επιδιώκουν να αναπτύξουν πυρηνικά όπλα, όταν έρχονται αντιμέτωποι με μια σημαντική στρατιωτική απειλή, για την ασφάλειά τους η οποία δεν μπορεί να επιτευχθεί με εναλλακτικά μέσα. Εάν δεν αντιμετωπίσουν αυτές τις απειλές, θα παραμείνουν μη πυρηνικά κράτη.» Τρία είναι τα κύρια μοντέλα υιοθέτησης πυρηνικών όπλων από το κράτη: το μοντέλο ασφαλείας, όπου τα κράτη κατασκευάζουν πυρηνικά για να αυξήσουν την ασφάλεια του έθνους τους, το μοντέλο εσωτερικών πολιτικών, το οποίο οραματίζεται πυρηνικά όπλα ως πολιτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την προώθηση εγχώριων τοπικιστικών και γραφειοκρατικών συμφερόντων, και το μοντέλο – πρότυπο, βάσει του οποίου γίνονται πυρηνικά όπλα, διότι οι αποφάσεις απόκτησης όπλων ή η συγκράτηση ανάπτυξης όπλων παρέχουν ένα σημαντικό σύμβολο νεωτερισμού και εθνικής ταυτότητας.

Μία χώρα για να κρατήσει τα πυρηνικά όπλα πρέπει να εκπληρώσει τις ισχύουσες υποχρεώσεις. Τα κράτη που διαθέτουν πυρηνικά όπλα έχουν υποσχεθεί επίσημα στη διεθνή κοινότητα ότι θα διαπραγματευθούν με καλή πίστη για την επίτευξη του πυρηνικού αφοπλισμού. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ρωσία, η Βρετανία, η Γαλλία

⁴ Scott D. Sagan, «*Why Do States Build Nuclear Weapons? Three models in Search of a Bomb.*», *International Security*, Vol.21, No 3 (Winter 1996-1997), (σελίδα 55)

και η Κίνα αποδέχθηκαν αυτή την υποχρέωση, όταν υπέγραψαν τη Συνθήκη Μη Διάδοσης Πυρηνικών (NPT), και επέκτειναν τις υποσχέσεις τους το 1995 και το 2000. Η Ινδία και το Πακιστάν, που δεν έχουν υπογράψει τη NPT, έχουν δεσμευθεί να καταργήσουν τα πυρηνικά τους οπλοστάσια, αν συμφωνήσουν να το πράξουν και τα άλλα κράτη που διαθέτουν πυρηνικά όπλα.

Το μόνο κράτος με πυρηνικά όπλα που δεν έχει υποσχεθεί κάτι τέτοιο είναι το Ισραήλ, αλλά σίγουρα θα μπορούσε να πεισθεί να το πράξει, αν τα άλλα κράτη με πυρηνικά όπλα συμφώνησαν για την κατάργηση των πυρηνικών οπλοστασίων τους. Το Διεθνές Δικαστήριο, το ανώτατο δικαστήριο του κόσμου, στη γνωμοδότησή του το 1996, υπογράμμισε ομόφωνα την υποχρέωση για τον πυρηνικό αφοπλισμό, λέγοντας ότι "Υπάρχει μια υποχρέωση να ακολουθηθεί και τίθενται διαπραγματεύσεις που θα οδηγήσουν στην κατάργηση των πυρηνικών υπό αυστηρό και αποτελεσματικό διεθνή έλεγχο"⁵.

Ένας κύριος λόγος κατοχής πυρηνικών όπλων είναι ότι μπορούν να σταματήσουν πολέμους πλήρους κλίμακας. Αυτός ήταν και ο αποτρεπτικός παράγοντας του Τρίτου Παγκόσμιου Πολέμου. Όλες οι χώρες γνωρίζουν, είτε κατέχουν οι ίδιες πυρηνικά όπλα είτε όχι, ότι μια χώρα οπλισμένη με τέτοιου είδους όπλα είναι αρκετά επικίνδυνη. Επειδή κανένας δε θέλει να χάσει έδαφος ή να καταστρέψει τις πηγές του, δεν είναι καθόλου πρόθυμος να συμμετέχει σε διαμάχες. Επιπρόσθετος λόγος είναι το αίσθημα της ασφάλειας για μία χώρα που εμπίπτει στο μοντέλο ασφαλείας. Μία χώρα μπορεί να νιώθει ασφαλής με την κατοχή πυρηνικών, γιατί κάποια άλλη αντίπαλη χώρα θα διστάσει πριν προβεί σε οποιαδήποτε εχθρική πράξη. Αυτή η αίσθηση ασφαλείας από την κατοχή μιας βόμβας, κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν πιο ασφαλείς και μπορεί

⁵ <http://www.wagingpeace.org/menu/issues/nuclear-weapons/10-reasons-abolish-nw.htm> [προσπελάστηκε 30/04/12]

να τους σώσει. Οι περισσότερες χώρες θεωρούν ότι με την κατοχή πυρηνικών όπλων θα καταπολεμήσουν την αβεβαιότητα, θα είναι πιο αξιόπιστες και πιο ασφαλείς απέναντι σε άλλες χώρες. Βέβαια, τα πιο ασφαλή πυρηνικά όπλα είναι αυτά που δεν υπάρχουν⁶.

Παρά το γεγονός ότι τα όπλα δημιουργήθηκαν για γενικούς σκοπούς και για να εξασφαλιστεί ότι μια χώρα είναι σε θέση να αμυνθεί σε περίπτωση πολέμου, τα πυρηνικά όπλα εξυπηρετούν πραγματικά τον αντίθετο σκοπό. Τα πυρηνικά όπλα είναι ένας από τους μεγαλύτερους λόγους που τα έθνη δεν θέλουν να καταφύγουν στον πόλεμο, αλλά αντίθετα προσπαθούν να αναζητήσουν και να βρουν λύσεις μέσω διαπραγματεύσεων. Όταν η τριβή μεταξύ δύο εθνών φτάσει σε υψηλό επίπεδο και υπάρχει ο φόβος της αμοιβαίας καταστροφής, τότε αναγκάζονται να σκεφτούν εναλλακτικές λύσεις πιο ειρηνικές, αντί του πολέμου. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν άνθρωποι που πιστεύουν ότι η βομβαρδισμός της Χιροσίμα βοήθησε να επιφέρει το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Αν και κανείς δεν μπορεί πραγματικά να συμφωνήσει ότι ήταν ένα καλό πράγμα, από στατιστική άποψη, αν ο πόλεμος είχε συνέχισει ο αριθμός των νεκρών θα ήταν πολύ υψηλότερος από τους 70.000 που έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια του βομβαρδισμού. Ωστόσο, τίποτα δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση αυτών των όπλων.

Από τη μία πλευρά, όταν οι οργανώσεις και τα έθνη συζητούν και αμφισβητούν την ανάγκη για πυρηνικά όπλα, υπάρχουν ακόμα χώρες που εξακολουθούν να ερευνούν μεθόδους για να αναπτύξουν τα δικά τους πυρηνικά όπλα. Και τα έθνη, που ήδη έχουν αυτά τα όπλα, είναι περήφανα που τα κατέχουν. Πολλοί το θεωρούν ως μια ικανοποίηση που τροφοδοτεί την ανθρώπινη πλευρά των χωρών. Παρ' όλα αυτά, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι τα όπλα αυτά δε

⁶ <http://www.fas.org/blog/ssp/2009/07/1518.php> [προσπελάστηκε 10/05/12]

δημιουργούν καμιά αίσθηση δύναμης και υπερηφάνειας για τα έθνη που την κατέχουν.

Όπως θα περιγραφεί παρακάτω, οι αντιδραστήρες πυρηνικής ενέργειας χρησιμοποιούν ουράνιο χαμηλού εμπλουτισμού, στο οποίο η συγκέντρωση του U-235 έχει αυξηθεί σε 3% ή 4%. Το ουράνιο με τον υψηλότερο εμπλουτισμό, με συγκεντρώσεις του U-235 έως 90% ή περισσότερο, χρησιμοποιείται στα πυρηνικά όπλα και για να τροφοδοτεί ερευνητικούς αντιδραστήρες. Ερευνητικοί αντιδραστήρες χρησιμοποιούνται στη διδασκαλία και την έρευνα στα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα, χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ραδιοϊσοτόπων για την ιατρική, γεωργικούς και βιομηχανικούς σκοπούς, καθώς και για υλικούς και δοκιμαστικούς σκοπούς (οι ερευνητικοί αντιδραστήρες, που χρησιμοποιούνται από πολίτες (μη στρατιωτικοί), συχνά αποκαλούνται αντιδραστήρες δοκιμής υλικών - MTRs⁷).

Το μεγαλύτερο μέρος του υψηλότερα εμπλουτισμένου ουρανίου για μη στρατιωτικούς ερευνητικούς αντιδραστήρες παρέχεται από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τον David Albright⁸, οι ΗΠΑ εξάγουν περίπου 24 τόνους υψηλά εμπλουτισμένου ουρανίου (σε περισσότερες από σαράντα χώρες) και περίπου 20 τόνους άκρως εμπλουτισμένου ουρανίου έχουν χρησιμοποιηθεί σε αμερικανικούς μη στρατιωτικούς ερευνητικούς αντιδραστήρες. Το περισσότερο υψηλά εμπλουτισμένο ουράνιο εξάγεται από τις ΗΠΑ και παίρνει τη μορφή καύσιμης ύλης για τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία και Ιαπωνία. Η Σοβιετική Ένωση κατά πάσα πιθανότητα παρέχει περίπου 8 τόνους άκρως εμπλουτισμένου ουρανίου για οικιακά καύσιμα και για μη στρατιωτικούς ερευνητικούς αντιδραστήρες.

⁷ Frank Barnaby, «*How Nuclear Weapons Spread. Nuclear-weapon proliferation in the 1990s*», 1993 (σελίδα 19)

⁸ Frank Barnaby, «*How Nuclear Weapons Spread. Nuclear-weapon proliferation in the 1990s*», 1993 (σελίδα 19)

Τα πυρηνικά όπλα, ιδιαίτερα αυτά με μεγάλη απόδοση (εκατοντάδες χιλιότονους και άνω), παραμένουν «το πιο ισχυρό μέσο μαζικής καταστροφής»⁹. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στρατηγικά με την ελπίδα να καταστρέψουν τη στρατιωτική υποδομή του εχθρού, την οικονομική βάση, ακόμη και ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού της. Τα τακτικά πυρηνικά όπλα θα μπορούσαν, επίσης, να χρησιμοποιηθούν κατά των συγκεντρώσεων των στρατιωτικών δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων των ναυτικών πολεμικών σκαφών που εμφανίζονται στα παράκτια ύδατα, στα λιμάνια, αποθήκες ή αεροπορικές εγκαταστάσεις, καθώς και κατά των συγκεντρώσεων των στρατευμάτων (είτε της πρώτης γραμμής ή ενισχύσεις), άλλα τεθωρακισμένα οχήματα ή τις γραμμές ανεφοδιασμού. Η κατοχή πυρηνικής δύναμης θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη, μόνο για να αποτρέψει σύγκρουση ή ξένη επέμβαση.

Τα βιολογικά πυρηνικά όπλα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε οικονομικό πόλεμο εναντίον των καλλιεργειών ή του ζωικού πληθυσμού του εχθρικού κράτους. Φυτικά και ζωικά παθογόνα θα μπορούσαν να βλάψουν καλλιέργειες και ζώα, ώστε να προκαλέσουν οικονομικές δυσκολίες ή ασιτία (όπου το στοχευμένο κράτος στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη συγκεκριμένη καλλιέργεια) και να υπονομεύσουν την πολιτική ηθική. Για παράδειγμα, το Ιράκ στο πρόγραμμα βιολογικών όπλων, εξέτασε τη δυναμική του βιολογικού όπλου «wheat cover smut», ένα φυσικό φυτικό παθογόνο μύκητα που παράγει ένα μαύρο ανάπτυγμα πάνω στο σιτάρι και σε άλλα δημητριακά, καθιστώντας τους μολυσμένους κόκκους άχρηστους ως τρόφιμα.

Η εξάπλωση των πυρηνικών όπλων, είτε ξεκινάει από εξωτερικές ή εσωτερικές πιέσεις (ή ένα συνδυασμό και των δύο),

⁹ Edward M. Spiers, «*Weapons of Mass Destruction. Prospects for Proliferation*», 2000 (σελίδα 141)

μπορεί να μην αποτελεί καταστροφική εξέλιξη. Μερικοί μελετητές, ακολουθώντας τις πρωτοποριακές γραφές του Kenneth Waltz¹⁰, υποστηρίζουν ότι αυτό μπορεί να είναι ένα θετικό φαινόμενο, που δημιουργεί νέα αποτρεπτικά μέσα μεταξύ περιφερειακών αντιπάλων. Ο Waltz δεν ισχυρίζεται ότι τα πυρηνικά όπλα, εφόσον αποκτηθούν, δεν θα χρησιμοποιηθούν, αλλά αμφισβητεί την εθνοκεντρική άποψη ότι τα καθεστώτα στον αναπτυσσόμενο κόσμο θα αποδειχθούν πιο απερίσκεπτα και ανεύθυνα κατά τη χρήση αυτών των όπλων. Ισχυρίζεται ότι τα πυρηνικά όπλα θα προκαλέσουν την προσοχή, και ότι «τα ασθενέστερα και πιο απειλούμενα κράτη είναι τα λιγότερο πιθανά να εμπλακούν σε απερίσκεπτη συμπεριφορά».

Υφιστάμενες ή ιστορικές εντάσεις μεταξύ γειτονικών εθνών μπορούν να οδηγήσουν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη να επανεξετάσουν την αξία της ανάπτυξης μιας πυρηνικής ικανότητας. Καθώς οι γενικές ανασφάλειες μετατρέπονται σε συστηματικές αντιπαλότητες, ένα κράτος θα οδηγούνταν στα πυρηνικά, έτσι ώστε να έχει το πάνω χέρι στη στρατηγική ή να φτάσει σε μέγεθος έναν πυρηνικό γείτονα. Για παράδειγμα, καθώς η Ινδία ενισχύει το πυρηνικό της πρόγραμμα και έχει αντιληφθεί ότι μπορεί να δημιουργήσει πυρηνικά, το Πακιστάν βρίσκει όλο και περισσότερο απαραίτητο να αναπτύξει δικές του πυρηνικές δυνατότητες. Η Ιαπωνία, προβληματισμένη από την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και την στρατιωτική επέκτασή της καθώς και με την επανεμφάνιση των ιστορικών εντάσεων στην περιοχή, αντέδρασε σχετικά με το πυρηνικό ζήτημα. Το πυρηνικό καθεστώς της Κίνας, σε συνδυασμό με την παραδοσιακή μη-πυρηνική στάση της Ιαπωνίας, δημιουργεί ένα «περίεργο» κλίμα άγχους στο Τόκιο.

Ένα άλλο δυνατό κίνητρο για υιοθέτηση της στάσης υπέρ της πυρηνικής ενέργειας είναι η επιθυμία ενός έθνους να επιτύχει την

¹⁰ Edward M. Spiers, «*Weapons of Mass Destruction. Prospects for Proliferation*», 2000 (σελίδα 141)

ίδια στρατιωτική ισχύ με αυτή των γειτόνων. Η περιφερειακή διάδοση των πυρηνικών όπλων θα δημιουργούσε επίσης ένα σημαντικό κίνητρο για τα γειτονικά κράτη να αποκτήσουν μια παρόμοια δυνατότητα. Ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους επιδιώκουν να μπλοκάρουν εδώ και καιρό διάφορα κράτη, όπως το Ιράν, το Ιράκ, και Βόρεια Κορέα, από την επίτευξη πυρηνικών ενεργειών είναι η ανησυχία για το πώς μια τέτοια ικανότητα θα μπορούσε να επηρεάσει τα γειτονικά κράτη. Μία επιτυχής αγορά ενός πυρηνικού όπλου από ένα αδίστακτο κράτος θα μπορούσε να προκαλέσει μια σειρά από ενδεχόμενες αποσταθεροποιητικές περιφερειακές αποκρίσεις, συμπεριλαμβανομένης της περαιτέρω διάδοσης των πυρηνικών όπλων. Στο πρόσφατο παρελθόν, αυτό το κεντρικό μέλημα ήταν μια από τις κινητήριες δυνάμεις πίσω από τη διπλωματία των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της παρατεταμένης διαπραγμάτευσης του συμφωνηθέντος πυρηνικού πλαισίου με τη Βόρεια Κορέα το 1994.

Από τη ρίψη της ατομικής βόμβας στο Ναγκασάκι τον Αύγουστο του 1945, ο κόσμος δεν έχει δει κάποιο πυρηνικό όπλο να χρησιμοποιείται από θυμό, και -αντίθετα στις προσδοκίες- για μεγάλο μέρος του ψυχρού πολέμου, η διάδοση των πυρηνικών όπλων εμφάνισε επιβράδυνση, με την Κίνα να γίνεται το τελευταίο μέλος της λεγόμενης πυρηνικής λέσχης το 1964. Τα γεγονότα της τελευταίας δεκαετίας δείχνουν μια δραματική αποδυνάμωση της τάσης αυτής. Αν και μη αναγνωρισμένες από το ΝΡΤ, έχουν εμφανισθεί τρεις νέες πυρηνικές δυνάμεις, και ένα πλήθος κρατών να δηλώνει ευρέως ότι επιδιώκει πυρηνικά προγράμματα και ότι είναι κοντά στη δημιουργία ενός πυρηνικού όπλου, αν ήδη δεν το έχουν καταφέρει.

Είναι πλέον αντιληπτό, ότι το καθεστώς περί μη διάδοσης των πυρηνικών όπλων έχει κατατροπωθεί από την εμφάνιση των νέων αναδυόμενων κρατών με πυρηνικά όπλα, καθώς και ότι δεν υπήρξαν πραγματικές συνέπειες για τις χώρες που αφήφησαν τη διεθνή

κοινότητα. Οι τρεις γνωστές αλλά μη αναγνωρισμένες πυρηνικές δυνάμεις που έχουν υποστεί, ελάχιστα έως καθόλου, μακροχρόνιες διπλωματικές ή οικονομικές κυρώσεις για την περιφρόνηση τους, και παρ' όλα αυτά το Ιράν και η Βόρεια Κορέα συνεχίζουν τα προγράμματά τους με εντατικούς ρυθμούς.

Παρά το γεγονός ότι, υπάρχουν ορισμένα οφέλη, ή απλά δείχνουν να ωφελούν τα κράτη, πρέπει να δεχθεί κανείς το γεγονός ότι τα πυρηνικά όπλα είναι μια πραγματικότητα και αυτά τα οφέλη μπορεί να παραμείνουν έτσι μόνο εφόσον κατέχονται από τους σωστούς ανθρώπους. Έτσι, το ζήτημα συνεχίζει να υπάρχει, δηλαδή για ποιο λόγο να δημιουργηθεί κάτι που μπορεί να καταστρέψει ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που τα δημιούργησαν ή θα τα χρησιμοποιήσουν.

2.2 Λόγοι Αποφυγής Πυρηνικών

Ο κόσμος, πλέον, είναι αρκετά επικίνδυνος και σε αυτό συμβάλλει και η ύπαρξη πυρηνικών όπλων. Το γεγονός ότι υπάρχουν χώρες που κατέχουν πυρηνικά ή προσπαθούν να εμποδίσουν το Ιράν να τα κατέχει, θεωρείται υποκριτική κίνηση εκ μέρους τους. Ο μόνος λόγος που οι υπόλοιπες χώρες θέλουν να έχουν πυρηνικά είναι γιατί κάποιες άλλες χώρες, όπως Αγγλία, ΗΠΑ, Ισραήλ, ήδη κατέχουν πυρηνικά. Επομένως, τίθεται το ερώτημα γιατί μόνο αυτές και όχι και οι υπόλοιπες και για αυτό το λόγο υπάρχει μία επιθετική στάση απέναντι σε αυτές τις χώρες. Το ζήτημα είναι ότι όλες οι χώρες ανεξαιρέτως πρέπει να αποτραπούν από τη χρήση πυρηνικών.

Ένας λόγος αποτροπής των πυρηνικών είναι η τρομοκρατία. Πάντα υπήρχαν τρομοκρατικές ομάδες, αλλά ποτέ πριν δεν ήταν τόσο ταυτόχρονη η συγκέντρωση των τρομοκρατικών ομάδων με παγκόσμια εμβέλεια και δυνατότητα διάδοσης πληροφοριών για κατασκευή βόμβας. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η αυξανόμενη

ευκολία με την οποία μια χώρα, όπως το Πακιστάν, μπορεί να κατασκευάσει σε μικρό μέγεθος μια πυρηνική συσκευή με τη βοήθεια της Κίνας και να την τοποθετήσει πάνω σε ένα βαλλιστικό πύραυλο που θα αγοραστεί από τη Βόρεια Κορέα. Αυτός ο τύπος διακρατικού εμπορίου όπλων μαζικής καταστροφής και οι σχετικές τεχνολογίες αναπτύσσονται συνεχώς και αποτελούν λόγο για την εκθετική αύξηση της απειλής της εξάπλωσης των πυρηνικών¹¹.

Όλοι θεωρούν ότι τα πυρηνικά όπλα κατασκευάζονται για πολέμους, αλλά αυτό απέχει από την πραγματικότητα. Οι πόλεμοι γίνονται σε επίπεδο κυριαρχίας και δύναμης για εδάφη, φυσικό πλούτο και χρήματα, καθώς και άλλους λόγους, όπως θρησκευτικούς. Αν, όμως, χρησιμοποιηθούν τα πυρηνικά όπλα για να επιφέρουν κάποιο αποτέλεσμα στον πόλεμο, τότε δε θα σωθεί τίποτα από αυτά που αναζητά ο νικητής. Στην περίπτωση της Ρωσίας, 20 χρόνια πριν, ο μεγαλύτερος φόβος ήταν να μην πέσουν στα χέρια τρομοκρατών ή στρατιωτικών οι κωδικοί για τα πυρηνικά όπλα. Αυτό δε θα γινόταν, αν δεν υπήρχαν πυρηνικά όπλα ή υλικά για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Οι λόγοι που το Ιράν αποτελεί ανησυχητικό στοιχείο για τις άλλες χώρες είναι ότι υπάρχει η πιθανότητα παροχής πυρηνικών σε τρομοκράτες ή μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να αμυνθεί έναντι του Ισραήλ, που κατέχει πυρηνικά. Αν το Ισραήλ, δεν είχε πυρηνικά, ούτε το Ιράν θα είχε και, όσο αφορά τους τρομοκράτες, δε θα διακινδύνευαν την παροχή σε αυτούς, γιατί υπάρχει κίνδυνος πτώσης της κυβέρνησης.

Άλλος λόγος αποφυγής πυρηνικών είναι το τεράστιο κόστος. Μόνο οι ΗΠΑ υπολογίζεται, ότι ξοδεύουν κάθε χρόνο 8 δισεκατομμύρια δολάρια για το πυρηνικό πρόγραμμα. Αυτό είναι ένα αρκετά μεγάλο ποσό, αν σκεφτεί κανείς ότι παράγουν τα πυρηνικά

¹¹ Kurt M. Campbell, Robert J. Einhorn, Mitchell B. Reiss, «*The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices*», 2004 (σελίδα 19)

για να μην τα χρησιμοποιήσουν. Σε αυτό το κόστος προστίθενται τα πυρηνικά ατυχήματα, τα νομικά πρόστιμα, επιδόματα σε αμερικανούς πολίτες για την έκθεση σε ραδιενέργεια κ.ο.κ.

Το να στηρίζουν κάποιες χώρες την ασφάλεια του έθνους τους με την απειλή να καταστρέψουν τις πόλεις και να δολοφονήσουν εκατομμύρια ανθρώπους με τα πυρηνικά όπλα αποτελεί μη ηθικό στοιχείο. Αυτή η ανήθικη πολιτική ονομάζεται πυρηνική αποτροπή, και την επικαλούνται όλα τα κράτη που διαθέτουν πυρηνικά όπλα. Η πυρηνική αποτροπή είναι μια επικίνδυνη πολιτική και η εφαρμογή της θέτει την ανθρωπότητα και τις περισσότερες μορφές ζωής σε κίνδυνο αφανισμού¹².

Επιπρόσθετα, η κατοχή πυρηνικών όπλων καταστρέφει τη δημοκρατία, γιατί μόνο λίγοι έχουν το «πλεονέκτημα» των πυρηνικών όπλων, άρα από αυτούς τους λίγους κρίνεται η τύχη όλων των υπολοίπων. Δεν υπάρχει δημοκρατική διαφάνεια, γιατί οι αποφάσεις σχετικά με τα πυρηνικά όπλα έχουν γίνει σε μεγάλο βαθμό σε άκρως μυστικότητα με μικρή συμμετοχή από το κοινό. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, η πολιτική των πυρηνικών όπλων βρίσκεται σε άκρως απόρρητα έγγραφα, τα οποία δε διατίθενται στο κοινό και έρχονται στη δημοσιότητα μόνο μέσω διαρροών. Σε αυτό το πιο σημαντικό από όλα τα ζητήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, δεν υπάρχει η συναίνεση του λαού.

Εκτός των άλλων, η χρήση των πυρηνικών όπλων έχει εξαντλήσει πόρους, συμπεριλαμβανομένων και των επιστημονικών πόρων, από άλλες, πιο παραγωγικές χρήσεις. Μια μελέτη του 1998 από το Ίδρυμα Brookings διαπίστωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, μόνο, είχαν δαπανήσει πάνω από 5,5 τρισεκατομμύρια δολάρια για

¹² <http://www.wagingpeace.org/menu/issues/nuclear-weapons/10-reasons-abolish-nw.htm> [προσπελάστηκε 30/04/12]

προγράμματα πυρηνικών όπλων μεταξύ 1940 και 1996¹³. Οι ΗΠΑ συνεχίζουν να δαπανούν περίπου \$ 25 - \$ 35 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως στην έρευνα, ανάπτυξη και συντήρηση του πυρηνικού οπλοστασίου τους. Όλοι αυτοί οι κατασπαταλημένοι πόροι αντιπροσωπεύουν χαμένες ευκαιρίες για τη βελτίωση της υγείας, της εκπαίδευσης και της ευημερίας των λαών του κόσμου.

Τα πυρηνικά όπλα έχουν επαναπροσδιοριστεί ως ουσιαστικά συμβατικά όπλα. Πολύ πριν τεθεί, ακόμη, το NPT σε ισχύ, τα πυρηνικά όπλα έχουν θεωρηθεί ως το απόλυτο όπλο που πρέπει να χρησιμοποιηθούν μόνο με σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Σύμφωνα με την έκθεση της Τετραετούς Αμυντικής Αναθεώρησης το 2006, τα πυρηνικά όπλα αποτελούν μέρος της τριάδας των πιο αποτρεπτικών όπλων για να χρησιμοποιηθούν σε οποιαδήποτε κατάσταση¹⁴.

Καμία από τις παραπάνω καταστάσεις δεν υποδηλώνει απαραίτητα κάποιο ξέσπασμα από τις υπάρχουσες μη πυρηνικές χώρες. Το πιο αξιοσημείωτο σχετικά με το διεθνές περιβάλλον είναι πως μερικές χώρες αναθεώρησαν ανοιχτά προηγούμενες αποφάσεις περί παραίτησης από την πυρηνική ανάπτυξη. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό να εκτιμηθούν οι ιδιαίτερες επιρροές που επηρεάζουν τους υπολογισμούς ενός συγκεκριμένου έθνους σχετικά με το πυρηνικό καθεστώς. Ενώ οι αναστολές που είχαν σταματήσει «την πυρηνική λέσχη» από την ανάπτυξη διατηρούνται μέχρι σήμερα, κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος για πόσο διάστημα θα υπάρχουν τα αντικίνητρα που αφορούν τα πυρηνικά όπλα.

¹³ <http://www.wagingpeace.org/menu/issues/nuclear-weapons/10-reasons-abolish-nw.htm> [προσπελάστηκε 30/04/12]

¹⁴ <http://www.wcl.american.edu/journal/ilr/22/weiss.pdf> [προσπελάστηκε 15/04/2012]

3. Βασικά Χαρακτηριστικά του Ιράν

3.1 Έκταση του Ιράν

Το Ιράν συνορεύει στα βόρεια με Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία και Τουρκμενιστάν, ανατολικά με Πακιστάν και Αφγανιστάν και δυτικά με Τουρκία και Ιράκ. Πρωτεύουσα είναι η Τεχεράνη, που αποτελεί το πολιτικό, πολιτιστικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας. Το Ιράν θεωρείται περιφερειακή δύναμη και καταλαμβάνει σημαντική θέση σε θέματα παγκόσμιας ενεργειακής πολιτικής και οικονομίας, ως αποτέλεσμα κυρίως των μεγάλων αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου που διαθέτει. Η χώρα είναι επίσης μέλος του ΟΠΕΚ¹⁵ και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Εικόνα 1. Η έκταση του Ιράν στην Ασία και οι γειτονικές του χώρες.

¹⁵ Οργανισμός εξαγωγών πετρελαιοπαραγωγών Χωρών, περισσότερο γνωστός ως ΟΠΕΚ, (από τα αρχικά του τίτλου του στην αγγλική απόδοση: Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC) είναι σήμερα ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός. Την προεδρία του οργανισμού ασκεί από την 1η Ιανουαρίου του 2009 η Αγκόλα, που αποτελεί και το νεότερο μέλος του (από το 2007).

3.2 Ιρανική Οικονομία

Η οικονομία ελέγχεται σε μεγάλο βαθμό από το ίδιο το κράτος, με το πετρέλαιο να είναι ο σημαντικότερος οικονομικός πόρος της χώρας. Το Ιράν είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος παραγωγός πετρελαίου παγκοσμίως και η παραγωγή του αντιστοιχεί στο 11% της συνολικής παραγωγής των χωρών του ΟΠΕΚ. Οι εξαγωγές αργού πετρελαίου συνιστούν το 85% της συνολικής αξίας των εξαγωγών. Ξεχωρίζουν επίσης η πετροχημική βιομηχανία, η βιομηχανία τροφίμων η σιδηρουργία χάλυβα και η αυτοκινητοβιομηχανία. Επιπρόσθετα, η χώρα διαθέτει σημαντικά αποθέματα φυσικού αερίου, όπως και ορυκτών ανθράκων, ψευδάργυρου, μόλυβδου, σιδήρου, χρωμίου και βαρίου. Σημαντική είναι η υφαντουργία, και ιδιαίτερα η κατασκευή χαλιών, τα οποία είναι παγκοσμίως γνωστά για την ξεχωριστή ποιότητά τους, τα σχέδια και τα χρώματά τους.

3.3 Ιρανικό Κλίμα

Το κλίμα του Ιράν είναι ηπειρωτικό, με κρύους χειμώνες και ξηρά καλοκαίρια. Τα μεγαλύτερο τμήμα της χώρας χαρακτηρίζεται από συνθήκες στέπας ή ερήμου. Τα οροπέδια της ενδοχώρας διαθέτουν έντονα χαρακτηριστικά ερήμου, με ελάχιστες βροχοπτώσεις. Στις οροσειρές στον βορρά και στα δυτικά οι χιονοπτώσεις είναι άφθονες το μεγαλύτερο μέρος του έτους. Η έλλειψη βροχοπτώσεων και οι ανεπαρκείς υδάτινες οδοί καθιστούν απαγορευτική την καλλιέργεια χωρίς σύστημα άρδευσης, ενώ η βλάστηση γενικότερα είναι λιγοστή και τα δάση καλύπτουν μόλις το 11% της επιφάνειας του Ιράν.

3.4 Πληθυσμός

Η πλειονότητα του ιρανικού πληθυσμού ομιλούν μία από τις ιρανικές γλώσσες, παρότι η περσική είναι η επίσημη. Οι σημαντικότερες εθνοφυλετικές ομάδες είναι οι Πέρσες (51%), οι Αζέροι (24%), οι Γκιλάκι και Μαζανταρανί (8%), οι Κούρδοι (7%), οι Άραβες (3%), οι

Βαλούχι (2%), οι Λουρς (2%), οι Τουρκομάνοι (2%), οι Κασκάι, οι Αρμένιοι, οι Εβραίοι της Περσίας, οι Ασσύριοι και άλλοι¹⁶.

3.5 Πολιτική Κατάσταση

Το καθεστώς της χώρας είναι θεοκρατικό με ανώτατο θρησκευτικό ηγέτη τον Αγιατολαχ Χομεϊνί¹⁷. Το Ιράν αποτέλεσε αντικείμενο αντιπαραθέσεων των ευρωπαϊκών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Μέχρι το 1945 επηρεαζόταν από τις συγκρούσεις των δυτικών δυνάμεων. Σημείο αναφοράς όμως της ιστορίας του Ιράν, υπήρξε η πετρελαϊκή κρίση του 1973¹⁸. Ο Σάχης αρνούμενος να ακολουθήσει το αραβικό εμπάργκο στη Δύση αύξησε την τιμή πετρελαίου, αφού πρώτα είχε δημοσιοποιήσει τη παραγωγή του. Αποτέλεσμα ήταν να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή έργων άμυνας και υποδομής. Ωστόσο μικρό ήταν το ποσοστό του πληθυσμού που επωφελήθηκε γι' αυτό και ξέσπασε η «Ισλαμική Επανάσταση» του 1979. Απόρροια αυτής ήταν να επιστρέψει ο εξόριστος Αγιατολαχ Χομεϊνί, να ρίξει την κυβέρνηση και να ηγηθεί σ' ένα θεοκρατικό κίνημα¹⁹.

Η Ιρανική επανάσταση, ή αλλιώς γνωστή ως Ισλαμική επανάσταση, ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1978, με τις πρώτες

¹⁶ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD> [προσπελάστηκε 31/10/11]

¹⁷ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις – Συνεργασία – Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 3)

¹⁸ Το 1973 εκδηλώνεται η πρώτη ενεργειακή κρίση όταν η τιμή του πετρελαίου πενταπλασιάστηκε μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Διαπιστώνεται η άμεση σχέση της ενεργειακής πολιτικής και της εθνικής ανεξαρτησίας μιας χώρας, αλλά και συνειδητοποιείται το γενικότερο πρόβλημα του εξαντλήσιμου των ενεργειακών αποθεμάτων. Εξαγγέλλονται προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας και αναζητούνται άλλες ενεργειακές πηγές. (http://www.express.gr/news/agores2/85999oz_%202008101285999.php3)

¹⁹ Η ιρανική επανάσταση του 1978-79 έχει μείνει στην κοινή συνείδηση ως «ισλαμική επανάσταση», καθώς τα γεγονότα που ακολούθησαν οδήγησαν τελικά στην επικράτηση του θεοκρατικού καθεστώτος του Αγιατολάχ Χομεϊνί.

μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στην εξουσία του σάχη. Μετά από συνεχόμενες απεργίες και διαμαρτυρίες που παρέλυαν την οικονομία της χώρας, ο σάχης εγκατέλειψε το Ιράν τον Ιανουάριο του 1979, και ο Αγιατολάχ Χομεϊνί επέστρεψε στην Τεχεράνη από την εξορία. Η δυναστεία των Παχλαβί κατέρρευσε δέκα ημέρες αργότερα, στις 11 Φεβρουαρίου, όταν ο στρατός του Ιράν παρέμεινε ουδέτερος στην πολιτική διαμάχη, μετά από συρράξεις ανταρτών και στρατιωτών πιστών στο σάχη. Την 1η Απριλίου του 1979, το Ιράν έγινε και επίσημα ισλαμική δημοκρατία με τη διεξαγωγή εθνικού δημοψηφίσματος.

Ουσιαστικά ήταν η συνέχεια έντονων προσπαθειών για την αποτίναξη του θεοκρατικού καθεστώτος, τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά (Συνταγματική Επανάσταση 1905-1911) και τη διακυβέρνηση απ' τους εθνικιστές (1951-1953). Το γενικότερο κλίμα εκμεταλλεύτηκαν μια ομάδα Σιητών κληρικών που κατάφεραν αν ανέλθουν στην εξουσία, να διώξουν το Σάχη και να εγκαθιδρύσουν ένα θεοκρατικό καθεστώς²⁰. Το Δεκέμβριο του 1979, η χώρα ενέκρινε ένα θεοκρατικό σύνταγμα, με το οποίο ο Χομεϊνί έγινε ανώτατος αρχηγός της χώρας. Η ταχύτητα και η επιτυχία της επανάστασης προκάλεσε εντύπωση σε όλο τον κόσμο, καθώς δε συνοδεύτηκε από πολεμικές αποτυχίες, οικονομική κρίση ή αγροτική επανάσταση. Αν και τόσο οι εθνικιστές όσο και οι μαρξιστές συμμετείχαν με παραδοσιακούς ισλαμιστές στην εκθρόνιση του σάχη, αρκετές χιλιάδες σκοτώθηκαν ή εκτελέστηκαν από το ισλαμικό καθεστώς στη συνέχεια, καθώς η ισλαμική δημοκρατία εξελίχθηκε σε μία άτυπη μονοκρατορία του Χομεϊνί.

Αυτά τα γεγονότα έγιναν τη λεγόμενη περίοδο της πρώτης Ιρανικής Δημοκρατίας η οποία στιγματίστηκε πέρα από τον

²⁰ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις – Συνεργασία – Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 3)

εσωτερικό αλληλοσπαραγμό, από κοινωνική και οικονομική κατάρρευση, οικονομικές κυρώσεις και διεθνή απομόνωση. Το Ιράν όμως επιβάρυνε ακόμη περισσότερο τη θέση του με την εμπλοκή του στην αιματηρή σύρραξη με το Ιράκ και το Σαντάμ Χουσεΐν ο οποίος ήταν (τότε) ιδιαίτερα αγαπητός από τους Αμερικανούς. Παρ' όλα αυτά το κράτος κατάφερε να επιβιώσει με μεγάλο κόστος. Τα συναλλαγματικά αποθέματα αποστραγγίστηκαν και οι διαφωνίες με τρίτες χώρες ξεπεράστηκαν. Τελικά το κράτος κατάφερε να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής και να δώσει ιδιαίτερο προβάδισμα στη Παιδεία. Συγκεκριμένα ο αναλφαβητισμός από το 50% (1970) έπεσε στο 7% (1990)²¹.

Ο Αγιατολάχ Ραφσαντζανί είναι εκείνος που διαδέχτηκε το Χομείνι. Η προσπάθεια του πρώτου (1989 – 1999) να προωθήσει οικονομικές και κοινωνικές ρυθμίσεις, σηματοδοτούν την περίοδο της Δεύτερης Δημοκρατίας. Οι προσπάθειες δεν απέδωσαν λόγω της σθεναρής αντίδρασης των θρησκευτικών στοιχείων, που δημιούργησαν ένα κλίμα αναβρασμού. Παρ' όλα αυτά την ίδια εποχή παρατηρείται άνθιση των τεχνών και ανάπτυξη κοινωνικών ελευθεριών. Συγκεκριμένα εισήχθησαν στην χώρα, τηλεοράσεις, και δορυφορικά πιάτα, κάτι που κατέστησε σημαντικά δύσκολο τον έλεγχο και την ροή των πληροφοριών από τους συντηρητικούς. Οι συνθήκες έγιναν ακόμη καλύτερες, όταν το 1999 ο Καταμί πραγματοποιεί επίσκεψη σε Ιταλία και Γαλλία και το 2000 στη Γερμανία. Τις δύο αυτές χρονιές διενεργήθηκαν δημοτικές και βουλευτικές εκλογές στο Ιράν και υπάρχει στροφή προς δημοκρατικότερη πολιτική συμπεριφορά, αποτέλεσμα προσπαθειών του Καταμί που εξέφραζε τη δυσαρέσκεια στο πρόσωπο των συντηρητικών και σηματοδότησε την έναρξη της 3^{ης} Δημοκρατίας.

²¹ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις – Συνεργασία – Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 4).

Η Τρίτη Δημοκρατία χαρακτηρίζεται από μια προσπάθεια για εξάπλωση δημοκρατικών ιδεών και αμφισβήτηση παραδοσιακών αξιών. Όμως ο Καταμί θεωρείται ότι απέτυχε στο να κάνει τη χώρα πιο δημοκρατική. Στις προεδρικές εκλογές του 2005, το Ιράν έκανε μία ακόμα αλλαγή κατεύθυνσης, όταν ο συντηρητικός λαϊκός υποψήφιος Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ εκλέχθηκε πρόεδρος νικώντας τον Ακμπάρ Χασεμί Ραφσαντζανί. Στις προεδρικές εκλογές του 2009 ο Αχμαντινετζάντ επανεξελέγη με 62% έναντι 34% του φιλελεύθερου αντιπάλου Μιρ Χοσεΐν Μουσαβί. Ο Μουσαβί αρνήθηκε να αναγνωρίσει το αποτέλεσμα και κατήγγειλε εκτεταμένη νοθεία. Ακολούθησαν μεγάλες διαδηλώσεις οπαδών του Μουσαβί οι οποίες κατεστάλησαν βίαια ενώ πολλοί πρωτεργάτες καταδικάσθηκαν σε θάνατο αργότερα²².

Σήμερα η εικόνα της κυβέρνησης είναι μικτή. Από τη μια πλευρά υπάρχει θέληση για εκδημοκρατισμό και φιλελευθεροποίηση, ενώ από την άλλη όλα αυτά προσκρούουν στην απροθυμία του παραδοσιακού συντηρητισμού. Παρ' όλα αυτά οι προοπτικές όσον αφορά στη πολιτική εξέλιξη, είναι ευνοϊκές για το Ιράν. Ωστόσο αντιμετωπίζει προκλήσεις ύστερα από το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και χαρακτηρίζεται ως κράτος του Άξονα του κακού από την Αμερική. Η διεθνής του θέση και η πολιτική κατάστασή του θα καθοριστούν από τα ανοίγματα που κάνει στο Δυτικό κόσμο και κυρίως από τη προοπτική σύμπραξης με την ΕΕ και τη Ρωσία, κάτι που θα αυξήσει την ανησυχία των Αμερικανών για πιθανό «αποκλεισμό» τους.

²² <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD> [προσπελάστηκε 31/10/11]

4. Το Πυρηνικό Πρόγραμμα

4.1 Ιστορική Αναδρομή

Το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα μετράει πολλά χρόνια ύπαρξης και δημιουργίας αντιπαραθέσεων ή συνεργασιών μεταξύ Ιράν και των άλλων χωρών, όχι μόνο γειτονικών αλλά και δυτικών ή ανατολικών χωρών. Η ύπαρξη του πυρηνικού προγράμματος ακολουθείται από ιστορικά γεγονότα που κάθε φορά σηματοδοτούν και την ανάλογη φάση του προγράμματος.

4.1.1 Δυναστεία Παχλεβί – Η αρχή

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν έχει χρονικό υπόβαθρο σαράντα ετών και σχετίζεται με τον ιρανικό 'μεγαλοϊδεατισμό,' ως αποτέλεσμα της ιρανικής εθνογένεσης κατά τον 20ο αιώνα επί της δυναστείας των Παχλεβί (1925-1979)²³. Σε αυτό το διάστημα το Ιράν υποστηρίζει συνεχώς ότι θέλει να αποκτήσει πυρηνική ενέργεια για ειρηνικούς σκοπούς. Ο ειρηνικός χαρακτήρας του πυρηνικού προγράμματος έχει αποτελέσει πάντοτε το δόγμα της Τεχεράνης τόσο επί Σάχη, όσο και επί Ισλαμικής Δημοκρατίας. Ο ειρηνικός χαρακτήρας του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν σχετίζεται με το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο που ώθησε την Τεχεράνη στην ανάπτυξη του εν λόγω προγράμματος.

4.1.2 Εποχή Σάχη - Δεκαετία '50 και '60

Η απόφαση του Ιράν για οργάνωση προγράμματος πυρηνικής ενέργειας χρονολογείται από την δεκαετία του 1950, όταν έγινε πραξικόπημα το 1953 και καθαιρέθηκε ο τότε πρωθυπουργός

²³ Ευάγγελος Βενέτης, «Οι σχέσεις Ελλάδας – Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Κείμενο Πολιτικής Νο 14/Οκτώβριος 2010 (σελίδα 10).

Μοχάμεντ Μοσαντέκ²⁴ και στην εξουσία ανέβηκε ο Shah (γνωστός ως Σάχης) Mohammad Reza Pahlavi. Ξεκίνησε ως ένα πολιτικό πυρηνικό πρόγραμμα συνεργασίας, που ιδρύθηκε κάτω από την επίβλεψη των ΗΠΑ και ήταν ένα ειρηνευτικό πρόγραμμα. Το 1967 ιδρύθηκε το Κέντρο Πυρηνικής Έρευνας Τεχεράνης (TNRC)²⁵, που διευθύνεται από τον Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας του Ιράν (ΑΕΟΙ)²⁶. Το TNRC ήταν εξοπλισμένο με έναν αμερικάνικο 5-μεγαβάτ πυρηνικό αντιδραστήρα για έρευνα, ο οποίος τροφοδοτούνταν με εμπλουτισμένο ουράνιο²⁷.

Το Ιράν υπέγραψε τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων (NPT)²⁸ το 1968 και την επικύρωσε το 1970, καθιστώντας το πυρηνικό του πρόγραμμα υπόλογο στον έλεγχο της Διεθνούς Οργάνωσης Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ)²⁹. Τη δεκαετία του '60, το Ιράν άρχισε να αναπτύσσει το πυρηνικό του πρόγραμμα, που αρχικά αποσκοπούσε στην κατασκευή 20 πυρηνικών αντιδραστήρων, για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Οι δύο από αυτούς άρχισαν να κατασκευάζονται στο Bushehr³⁰, αλλά δεν ολοκληρώθηκαν καθότι

²⁴ Στη διάρκεια της θητείας του ως πρωθυπουργού του Ιράν έγινε παγκοσμίως γνωστός για τον ρόλο του στην πετρελαϊκή κρίση της περιόδου 1951-1953, καθώς και για την ανατροπή του το 1953 από πραξικόπημα το οποίο οργανώθηκε από τις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας για λογαριασμό του Σάχη (<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=145410>)

²⁵ <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/tehran-tnrc.htm>

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_Energy_Organization_of_Iran [προσπελάστηκε 31/10/11]

²⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran [προσπελάστηκε 02/10/11]

²⁸ Nuclear Non-Proliferation Treaty, http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_Non-Proliferation_Treaty [προσπελάστηκε 02/10/11]

²⁹ Διεθνής Οργάνωση Ατομικής Ενέργειας, (International Atomic Energy Agency - IAEA), <http://www.iaea.org/> [προσπελάστηκε 08/01/12], http://en.wikipedia.org/wiki/International_Atomic_Energy_Agency [προσπελάστηκε 31/10/11],

³⁰ Εμφάνιση χάρτη τοποθεσίας του Μπουςέρ, http://3.bp.blogspot.com/_A1H6IkWVaJg/THB5iExsjqI/AAAAAAAAAASc/adi6RjzVFPQ/s200/BusherIran.gif

βομβαρδίσθηκαν και καταστράφηκαν από τους Ιρακινούς, κατά τη διάρκεια του οκταετούς ιρανό-ιρακινού πολέμου (1980-88)³¹.

Εικόνα 2. Θέση του Bushehr στο Ιράν.

Τότε το Ιράν επηρεαζόταν από τις δυτικές χώρες. Κύρια επιρροή στην προσπάθεια της Τεχεράνης να αποκτήσει πυρηνική ενέργεια ήταν οι ΗΠΑ, οι οποίες το 1957 είχαν υπογράψει συμφωνία με το Ιράν για συνεργασία στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και το 1967 είχαν παραχωρήσει στην χώρα αυτή 5.545 κιλά εμπλουτισμένου ουρανίου και 112 κιλά πλουτωνίου για ερευνητικούς σκοπούς³².

4.1.3 Bushehr - Δεκαετία '70

Ο Σάχης ενέκρινε σχέδια, με τη βοήθεια των ΗΠΑ, για την κατασκευή έως και 23 σταθμών πυρηνικής ενέργειας μέχρι το 2000. Το Μάρτιο του 1974, ο Σάχης οραματίστηκε μια εποχή, όπου η προσφορά πετρελαίου στον κόσμο θα εξαντληθεί, και δήλωσε ότι οραματίζονται ως έθνος την παραγωγή 23.000 μεγαβάτ ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς³³. Το Ιράν είχε αρκετά χρήματα και καλές σχέσεις με τη Δύση, οπότε αμερικανικές και ευρωπαϊκές

³¹ Γιαννακόπουλος Βασίλης, «Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν», www.geostrategy.gr, 28 Μαΐου 2010 (σελίδα 1).

³² Γιώργος Κέντας, «Το πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν: Μία παγκόσμια πρόκληση», Μάιος 2009, <http://www.apopsi.com.cy/2009/05/1656/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

³³ http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran [προσπελάστηκε 02/10/11]

εταιρείες έσπευσαν να κάνουν επιχειρήσεις στο Ιράν. Στο Bushehr θα γινόταν η πρώτη κατασκευή, και θα τροφοδοτούσε ενεργειακά το εσωτερικό της πόλης του Σιράζ.

Εικόνα 3. Οι εγκαταστάσεις του πυρηνικού προγράμματος 12 χλμ έξω από το Bushehr, κοντά στην πόλη Halileh.

Η χρήση της πυρηνικής ενέργειας για οικονομικούς και ιατρικούς λόγους αποτέλεσε την επιδίωξη της κυβέρνησης του Σάχη, όταν το 1970 υπέγραψε τη Συνθήκη Περί Μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων και το 1974³⁴ ανέθεσε σε γαλλικές και γερμανικές εταιρίες την κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων, όπως αυτού στο Bushehr. Είχε επιδιώξει μάλιστα την αγορά οκτώ αντιδραστήρων από τις ΗΠΑ αλλά οι κυβερνήσεις των Φορντ και Κάρτερ δεν συμφώνησαν, ανησυχώντας για το πνεύμα ανεξαρτησίας που διακατείχε τον Σάχη κατά τη δεκαετία του '70.

³⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2000-0246+0+DOC+XML+V0//EL>

Έτσι, το 1975, η εταιρεία Kraftwerk Union AG της Φρανκφούρτης, μια κοινοπραξία της Siemens AG και AEG, υπέγραψε σύμβαση ύψους \$4 έως \$6 δισεκατομμύρια για την κατασκευή του πυρηνικού αντιδραστήρα με πρεσαρισμένο νερό στο εργοστάσιο πυρηνικής ενέργειας. Η κατασκευή των δύο 1.196 MWe³⁵ έπρεπε να ολοκληρωθεί το 1981.

Η από κοινού εταιρεία Eurodif, που λειτουργεί ένα εργοστάσιο εμπλουτισμού ουρανίου στη Γαλλία, ιδρύθηκε το 1973 από τη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ισπανία και τη Σουηδία. Το 1975 το 10% μερίδιο της Σουηδίας της Eurodif πήγε στο Ιράν, ως αποτέλεσμα μιας συμφωνίας μεταξύ της Γαλλίας και του Ιράν. Η γαλλική κυβερνητική θυγατρική εταιρεία COGEMA και η ιρανική κυβέρνηση ίδρυσαν την εταιρεία Sofidif³⁶ με μερίδια μετοχών 60% και 40%, αντίστοιχα. Με τη σειρά της, η Sofidif απέκτησε μερίδιο 25% στη Eurodif, η οποία έδωσε στο Ιράν το 10% του μεριδίου της Eurodif. Ο Σάχης δάνεισε \$1 δις (και άλλα \$180 εκατομμύρια το 1977) για την κατασκευή του εργοστασίου της Eurodif, ώστε να έχει το δικαίωμα να αγοράσει το 10% της παραγωγής της περιοχής.

Ο πρόεδρος Τζέραλντ Φορντ υπέγραψε μια οδηγία το 1976 προσφέροντας στην Τεχεράνη την ευκαιρία να αγοράσει και να λειτουργήσει μία αμερικάνικη εγκατάσταση επανεπεξεργασίας για την εξαγωγή πλουτωνίου από το πυρηνικό καύσιμο του αντιδραστήρα. Η συμφωνία ήταν για ένα ολοκληρωμένο «κύκλο πυρηνικών καυσίμων»³⁷. Ο Σάχης υπέγραψε, επίσης, μια συμφωνία πυρηνικής συνεργασίας με τη Νότια Αφρική σύμφωνα με την οποία τα χρήματα από το ιρανικό πετρέλαιο χρηματοδότησαν την ανάπτυξη της τεχνολογίας εμπλουτισμού του καυσίμου στη Νότια Αφρική, σε

³⁵ Megawatt electric

³⁶ Société Franco-iranienne pour l'enrichissement de l'uranium par diffusion gazeuse

³⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran [προσπελάστηκε 02/10/11]

αντάλλαγμα για την εξασφάλιση προμηθειών εμπλουτισμένου ουρανίου από τη Νότια Αφρική (και Ναμίμπια).

4.1.4 Επανάσταση 1979

Η επανάσταση του 1979, ο πόλεμος με το Ιράκ κατά τη δεκαετία '80 και ο οικονομικός αποκλεισμός από τις ΗΠΑ πάγωσαν για ένα μεγάλο διάστημα το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, αλλά δεν ακύρωσαν την προσπάθεια της χώρας να αποκτήσει την τεχνογνωσία και τη δυνατότητα παραγωγής πυρηνικής ενέργειας.

Η Επανάσταση του 1979 οδήγησε στην ανατροπή του Σάχη. Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ιρανοί φοιτητές κατέλαβαν την πρεσβεία των ΗΠΑ και κράτησαν ως ομήρους τους διπλωμάτες των ΗΠΑ για 444 ημέρες, από τις 4 Νοεμβρίου 1979 έως 20 Ιανουαρίου 1981. Στο Ιράν το αντί-αμερικανικό συναίσθημα τροφοδοτήθηκε από τις αμερικάνικες εγκαταστάσεις και τη στήριξη της καταστολής του Σάχη και "φοβόταν" τη Σαβάκ (αστυνομία επί εποχής Σάχη)³⁸, καθώς και υπήρχε συνεχής αγανάκτηση για την υποστήριξη των ΗΠΑ στο πραξικόπημα που ανέτρεψε τη δημοκρατικά εκλεγμένη ιρανική κυβέρνηση και εγκατέστησε το Σάχη. Οι Η.Π.Α. εξέλαβαν την ομηρία ως προσβολή και παραβίαση των διπλωματικών ενώσεων.

Μετά την επανάσταση, η περισσότερη πυρηνική συνεργασία με το Ιράν είχε αποκοπεί. Οι Ηνωμένες Πολιτείες σταμάτησαν την εκπλήρωση των συμβάσεων που είχε με το Ιράν, ενώ η Γαλλία, η Γερμανία και άλλες χώρες μείωσαν επίσης τη συνεργασία τους με το Ιράν λόγω της πίεσης από τις Η.Π.Α. Το Ιράν υποστηρίζει ότι αυτές οι εμπειρίες δείχνουν την αναξιοπιστία της εργασίας με τη Δύση για τα πυρηνικά θέματα και δίνει τη σκυτάλη στη Δύση για να αποκαταστήσει την αξιοπιστία της.

³⁸ <http://en.wikipedia.org/wiki/SAVAK> [προσπελάστηκε 02/10/11]

4.1.5 Επανάραξη προγράμματος – Τέλη '90

Στα τέλη της δεκαετίας του '90, η ιρανική ηγεσία αποφάσισε την επανάραξη του προγράμματος, γεγονός που ανησύχησε τη Δύση και το Ιράν ξεκίνησε συνεργασία για τον εμπλουτισμό ουρανίου με κράτη του ανατολικού μπλοκ, όπως η Β. Κορέα, το Πακιστάν και η Ρωσία. Βέβαια, κανένα κράτος δε φανερώνει τα μυστικά του για ένα επιτυχημένο πυρηνικό πρόγραμμα, για αυτό το Ιράν θα έπρεπε να επενδύσει σε εθνικούς πόρους και να εκπαιδεύσει τους δικούς του ανθρώπους προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του. Προκειμένου να προλάβει πιθανές αντιδράσεις, η Τεχεράνη υποστήριξε ότι ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις, που απορρέουν από τη «Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών» και επέτρεψε τους ελέγχους των επιθεωρητών της ΙΑΕΑ.

4.1.6 Παγκόσμιος Προβληματισμός τη νέα χιλιετία

Το 2002, μια ομάδα εξόριστων Ιρανών αποκάλυψε στη διεθνή κοινότητα την ανάπτυξη ενός μυστικού πυρηνικού προγράμματος³⁹. Το 2003, προκειμένου να αποφύγει την επιβολή κυρώσεων, η Τεχεράνη συμφώνησε να αναστείλει τη διαδικασία εμπλουτισμού ουρανίου και να επιτρέψει τους ελέγχους των επιθεωρητών της ΙΑΕΑ⁴⁰, ενώ παράλληλα ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με τη Βρετανία, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Το 2006, Οι Ιρανοί ανακοίνωσαν την επανάραξη της διαδικασίας εμπλουτισμού ουρανίου στην πόλη Natanz και ταυτόχρονα διέκοψαν την πορεία των διαπραγματεύσεων.

Κατά τη διάρκεια των ετών, οι ΗΠΑ και η ΕΕ παρατηρούσαν προσεκτικά τις κινήσεις της Τεχεράνης στον τομέα της πυρηνικής

³⁹ Γιαννακόπουλος Βασίλης, «Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν», www.geostrategy.gr, 28 Μαΐου 2010 (σελίδα 1).

⁴⁰ International Atomic Energy Agency
<http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc140.pdf>
[προσπελάστηκε 31/10/11]

ενέργειας χωρίς να ανησυχούν ιδιαίτερα λόγω του στοιχειώδους επιπέδου τεχνογνωσίας του Ιράν στον εν λόγω τομέα. Η κατάσταση, ωστόσο, άλλαξε μετά το 2001, οπότε και ξαναήρθε το πρόγραμμα του Ιράν στο διεθνές προσκήνιο, καθώς το Ιράν εμφάνισε ταχεία πρόοδο στην απόκτηση τεχνογνωσίας εμπλουτισμού ουρανίου.

Το 2002, όταν η διεθνής κοινότητα διαπίστωσε ότι το Ιράν είχε αναπτύξει ένα πυρηνικό πρόγραμμα μακριά από τον έλεγχο της ΙΑΕΑ, προκλήθηκε παγκόσμιος προβληματισμός. Τα δυτικά κράτη, με επικεφαλής τις ΗΠΑ, υποστήριξαν ότι η επιδίωξη του Ιράν να παραγάγει πυρηνική ενέργεια, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή πυρηνικών όπλων, αποτελεί κίνδυνο κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Με βάση αυτό το σκεπτικό, το Ιράν θα έπρεπε να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει το πρόγραμμά του.

Από την άλλη, υπήρξαν και κράτη όπως η Ρωσία και η Κίνα⁴¹, που ναι μεν αναγνώρισαν το δικαίωμα του Ιράν στην παραγωγή πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, αλλά υποστήριξαν ότι θα έπρεπε να διασφαλιστεί τόσο ο τρόπος παραγωγής όσο και ο τρόπος χρήσης αυτής της ενέργειας προκειμένου να μη διοχετευθεί σε κάποιο πρόγραμμα παραγωγής πυρηνικών όπλων. Με βάση αυτό το σκεπτικό και στο πλαίσιο της Συνθήκης για τη μη-διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής η ΙΑΕΑ θα έπρεπε να αναλάβει δράση με στόχο τον έλεγχο του προγράμματος του Ιράν.

Μία από τις σημαντικότερες κρίσεις των τελευταίων δεκαετιών, και η πιο πρόσφατη, άρχισε όταν οι ΗΠΑ και το Ισραήλ κατηγόρησαν την Τεχεράνη για ανάπτυξη προγράμματος παραγωγής πυρηνικών όπλων σε μυστικές εγκαταστάσεις εμπλουτισμού ουρανίου. Τις πληροφορίες αυτές διοχέτευσε σε ΗΠΑ και Ισραήλ παραστρατιωτική οργάνωση ονομαζόμενη National Council of Resistance of Iran

⁴¹ Γιώργος Κέντας, «Το πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν: Μία παγκόσμια πρόκληση», Μάιος 2009, <http://www.apopsi.com.cy/2009/05/1656/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

(NCRI)⁴². Η NCRI τον Αύγουστο του 2002 υποστήριξε ότι στην Natanz και στο Arak υπήρχε μεγάλο συγκρότημα πυρηνικών εγκαταστάσεων.

4.1.7 Αυστηρές κυρώσεις - 2003

Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στα παραπάνω ήταν εντονότατη, με αποτέλεσμα το Ιράν να απειλείται με λογοδότηση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και επιβολή αυστηρών κυρώσεων⁴³. Ακόμα και η Ρωσία σε μία προσπάθεια να πιάσει το Ιράν, ανακοίνωσε την αναβολή της κατασκευής πυρηνικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Boosherh για διάστημα ενός έτους. Η ΙΑΕΑ έδωσε στην κυβέρνηση του Ιράν προθεσμία μέχρι το τέλος Οκτωβρίου του 2003 προκειμένου να υπογράψει τη Συνθήκη για τη μη διάδοση των πυρηνικών και να σταματήσει αμέσως την παραγωγή των πυρηνικών όπλων.

Η ΕΕ κατέβαλε προσπάθειες για την υπογραφή του συμφώνου μη διάδοσης των πυρηνικών εξοπλισμών, όπως και πράγματι έγινε όταν στις 21 Οκτωβρίου 2003 οι υπουργοί εξωτερικών της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας επισκέφτηκαν την Τεχεράνη. Η αρχική θέση της κληρικής κυβέρνησης του Ιράν ήταν αρνητική ως προς τη συμμόρφωση και ενώ δήλωνε έτοιμη να συνεργαστεί με την ΙΑΕΑ, αντιδρούσε στη διακοπή του προγράμματος παραγωγής εμπλουτισμένου ουρανίου, υποστηρίζοντας ότι όλα της τα πυρηνικά προγράμματα ήταν ειρηνικού χαρακτήρα. Φαίνεται ότι η ευρωπαϊκή προειδοποίηση πως η παραπομπή της μη συμμόρφωσης στο Συμβούλιο Ασφαλείας, θα οδηγούσε σε επιβολή αυστηρών κυρώσεων, ενώ η ενδεχόμενη συνεργασία του θα ανταμειβόταν με την παροχή τεχνικής

⁴² http://en.wikipedia.org/wiki/National_Council_of_Resistance_of_Iran [προσπελάστηκε 31/10/11]

⁴³ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις – Συνεργασία – Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 11)

υποστήριξης και την πιθανή προμήθεια καυσίμων για τους πυρηνικούς αντιδραστήρες, συνέτισε το Ιράν.

Έπειτα από διαπραγματεύσεις στις 21 Οκτωβρίου, η ισλαμική δημοκρατία του Ιράν δέχτηκε να παγώσει το πυρηνικό του πρόγραμμα και να υπογράψει την πρόσθετη συνθήκη για τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων. Με αυτό τον τρόπο, η ιρανική κυβέρνηση δέχτηκε την αποστολή των παρατηρητών της ΙΑΕΑ για άνευ όρων ελέγχους, ενώ παράλληλα συμφώνησε να παρέχει σημαντικές πληροφορίες, που από καιρό ζητούσε η ΙΑΕΑ. Ακόμη, ως δείγμα καλής θέλησης, δεσμεύτηκε να εφαρμόσει τη συνθήκη, πριν την επικύρωσή της από το Κοινοβούλιο.

Με αυτές τις ενέργειες, η ισλαμική δημοκρατία κατάφερε να αποφύγει πιθανές κυρώσεις, αφού στις 25 Νοεμβρίου 2003, η ΙΑΕΑ υιοθέτησε συμβιβαστικό κείμενο με το οποίο ναι μεν την κατηγορούσε για απόκρυψη μέρους του πυρηνικού της προγράμματος, από την άλλη όμως αναγνώριζε τη μη παραβίαση κάποιου διεθνούς κανονισμού. Η διακήρυξη αυτή χαιρετίστηκε από όλες τις πλευρές. Ο επικεφαλής της ΙΑΕΑ, δήλωσε πως ήταν μία σημαντική μέρα για τον αγώνα υπέρ της μη διάδοσης των πυρηνικών όπλων⁴⁴.

4.1.8 Αναστολή Πυρηνικού Προγράμματος - 2004

Το Νοέμβριο του 2004 συντάσσεται κείμενο για την επαναδιατύπωση - επαναβεβαίωση των διατάξεων του κειμένου της 21^{ης} Οκτωβρίου 2003. Υπογράφεται από Γαλλία , Γερμανία , Ηνωμένο Βασίλειο και Ιράν. Το Ιράν αποδέχεται την αναστολή των πυρηνικών προγραμμάτων σε εθελοντική βάση. Τονίζεται η μη νομική υποχρέωση του κράτους για την αποδοχή αυτή. Αποδέχεται την

⁴⁴ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις - Συνεργασία - Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 12)

έναρξη κύκλου διαπραγματεύσεων για συμφωνία, η οποία ταυτόχρονα θα αποτελεί εγγύηση για τον ειρηνικό χαρακτήρα των πυρηνικών του προγραμμάτων. Η έναρξη των διαπραγματεύσεων ορίστηκε για τον Δεκέμβριο του 2004, όπως ορίστηκε και η επανάληψη τους σε διάστημα 3 μηνών με σκοπό να συνταχθεί αναφορά σχετική με την πρόοδο που έχει σημειωθεί επί του ζητήματος. Επίσης προβλέπεται και η σύνταξη Overall συμφωνίας. Ανεξάρτητα από το πυρηνικό ζήτημα το Ιράν διατυπώνει την συναίνεση του για πάταξη της τρομοκρατίας και της Αλκκάιντα και όλων των τρομοκρατικών οργανώσεων.

Το Δεκέμβριο του 2004 στα συμπεράσματα του συμβουλίου αναφέρεται η επιβεβαίωση από την ΙΑΕΑ ότι το Ιράν εθελοντικά έχει προχωρήσει στην αναστολή διαδικασιών εμπλουτισμένου ουρανίου. Η συνεργασία του Ιράν και η επίλυση του προβλήματος της απόκρυψης στοιχείων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για της συνέχεια του όλου εγχειρήματος. Τέλος το Μάρτιο του 2005 ο πρόεδρος της ΙΑΕΑ τονίζει ότι οι εμπειρογνώμονές της παρατηρούν πρόοδο και αναφορικά με το πυρηνικό ζήτημα και σημειώνει ότι η χώρα θα πρέπει να είναι πιο ξεκάθαρη και σαφής.

4.1.9 Αποσαφήνιση διεργασιών φυγοκέντρωσης το 2007

Μέχρι το Φεβρουάριο του 2006, σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας αναστολής Ε3, η ΙΑΕΑ μπορούσε να απογράψει όλα τα περιστροφικά μέρη των φυγοκεντρωτών, αλλά και των βασικών πρώτων υλών, συμπεριλαμβανομένου και του χάλυβα υψηλής δυναμικής. Αν οι δυτικοί αναλυτές είναι ορθοί ως προς το Ιράν ότι δεν μπορεί να παράγει από μόνο του αυτού του είδους χάλυβα, ο οποίος είναι απαραίτητος για τη διάταξη μέτρησης πίεσης για τους ιρανικούς φυγοκεντρωτές P-1 (και για τους στροφείς των πιο προηγμένων μηχανών P-2, που ήδη επιδιώκει το Ιράν), η

παρακολούθηση των εισαγόμενων υλικών αποτελεί ένα κρίσιμο εργαλείο επαλήθευσης⁴⁵.

Η κατάσταση του προγράμματος ανάπτυξης του P-2 παραμένει ένα από τα εκκρεμή ζητήματα σχετικά με τις πυρηνικές δραστηριότητες του Ιράν. Η ΙΑΕΑ εξακολουθεί να αναζητά αποσαφήνιση των εργασιών P-2 από το Ιράν, που πραγματοποιήθηκαν το 2003 και τα προηγούμενα έτη, και τι εννοούσε ο Ιρανός πρόεδρος Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ τον Απρίλιο 2006 στην ομιλία του σχετικά με την έρευνα για νέο τύπο μηχανών φυγοκέντρησης με τέσσερις φορές δυνατότερη ισχύ. Η μόνη απάντηση του Ιράν, στις 16 Ιουνίου, ήταν ότι αυτή ήταν «μια συνεχής και διαδοχική δραστηριότητα Έρευνας & Ανάπτυξης⁴⁶ χωρίς τη χρήση πυρηνικών υλικών». Μία μη καταγεγραμμένη πρόοδος στο πρόγραμμα P-2 θα μπορούσε να δώσει στο Ιράν τη δυνατότητα να παράγει υψηλά εμπλουτισμένο ουράνιο πιο γρήγορα από ότι προβλέπουν οι δυτικοί αναλυτές.

Αυτό που γνωρίζει η ΙΑΕΑ σχετικά με το τρέχον πρόγραμμα είναι ο αριθμός των εγκαταστημένων φυγοκεντρωτών στη Νατάνζ και το επίπεδο του παραγόμενου εμπλουτισμένου ουρανίου. Από το τέλος του 2006, έχουν εγκατασταθεί περίπου 360 συσκευές φυγοκέντρησης στην πιλοτική μονάδα (δύο 164-μηχανές διαδοχικής ακολουθίας, ένας 10 - και 20- φυγοκεντρωτής διαδοχικής ακολουθίας και μερικοί μονοί φυγοκεντρωτές). Μεταξύ 6 Ιουνίου και 23 Αυγούστου, η πρώτη διαδοχική ακολουθία του πιλοτικού εργοστασίου λειτούργησε με UF₆ για 19 ημέρες, ή λιγότερο από το 25% του χρόνου, χρησιμοποιώντας 6 κιλά UF₆. Μεταξύ 13 Αυγούστου και 2 Νοεμβρίου, το Ιράν δήλωσαν ότι τροφοδότησε 34kg του UF₆ σε δύο διαδοχικές ακολουθίες, σχεδόν εξαπλάσια

⁴⁵ Mark Fitzpatrick, «Can Iran's Nuclear Capability Be Kept Latent?», 21 Μαρτίου 2007, Journal Survival (σελίδα 35)

⁴⁶ R & D (Research & Development) – Έρευνα & Ανάπτυξη

αύξηση σε σχέση με την καλοκαιρινή εκστρατεία εμπλουτίζοντάς το σε επίπεδα κάτω του 5%⁴⁷.

Εικόνα 4. Το πιλοτικό πυρηνικό εργοστάσιο στη Νατάνζ.

Το Ιράν έχει αποδείξει ότι μπορεί να παράγει φυγοκεντρωτές, να τους ισορροπήσει και να τους περιστρέψει για μήνες σε έναν χρόνο, καθώς και να εμπλουτίσει ουράνιο τον αντιδραστήρα σε μικρές ποσότητες σε επίπεδα καύσης (3,5 έως 5%) σε μία διαδοχική ακολουθία 164 φυγοκεντρωτών. Το Ιράν εμπλουτίζει ουράνιο κατά διαστήματα από τον Απρίλιο του 2006. Αλλά αν το Ιράν δεν μπορεί να λειτουργήσει ακόμη τις διαδοχικές ακολουθίες του φυγοκεντρωτή για μια παρατεταμένη περίοδο, δεν μπορεί να παράγει εμπλουτισμένο ουράνιο πέρα από το επίπεδο Έρευνας & Ανάπτυξης. Το Σεπτέμβριο του 2006, οι αναλυτές της ΙΑΕΑ ανέφεραν στους Αμερικανούς και Ευρωπαίους αξιωματούχους ότι το Ιράν δεν ήταν σε θέση να ελέγξει το πρόβλημα υπερθέρμανσης, όταν το UF₆ εγχέεται στους φυγοκεντρωτές. Μετά από μια σύντομη περίοδο, οι φυγοκεντρωτές έπρεπε να σταματήσουν, διότι οι υψηλές θερμοκρασίες θα τους προκαλούσαν βλάβες. Το σπάσιμο των φυγοκεντρωτών δεν αποτελεί από μόνο του ένδειξη των προβλημάτων, επειδή το πρόγραμμα δοκιμών θα προσπαθούσε σε κάθε περίπτωση να βρει το οριακό σημείο των μηχανημάτων. Έχουν, επίσης, αναφερθεί προβλήματα

⁴⁷ Mark Fitzpatrick, «Can Iran's Nuclear Capability Be Kept Latent?», 21 Μαρτίου 2007, Journal Survival (σελίδα 36)

για την ακεραιότητα των πολύπλοκων σωληνώσεων που συνδέουν τους φυγοκεντρωτές.

Οι τεχνικές δυσκολίες ήταν ένας λόγος που το Ιράν δεν ακολούθησε τα σχέδιά του, έτσι, ώστε να εγκαταστήσει πέντε ή έξι διαδοχικές ακολουθίες (σχεδόν 1.000 φυγοκεντρωτές) στο πιλοτικό εργοστάσιο μέχρι το τέλος του καλοκαιριού 2006. Η πλήρης εγκατάσταση των έξι ακολουθιών στη πιλοτική μονάδα αναβλήθηκε, επίσης, λόγω της ανησυχίας ότι θα είναι ευπαθής στις αεροπορικές επιδρομές και, για να κρατήσει κάποιους φυγοκεντρωτές κάπου αλλού ως απόθεμα. Μέχρι τα μέσα του Οκτωβρίου του 2006, αξιωματούχοι της ΙΑΕΑ συμπέραναν ακόμη πως η επιβράδυνση του καλοκαιριού οφειλόταν και σε πολιτικές επιρροές.

Το Ιράν θα μπορούσε να έχει ολοκληρώσει περισσότερες ακολουθίες στο τέλος του καλοκαιριού του 2006, αλλά επέλεξε να μην το κάνει, ώστε να μην φαίνεται υπερβολικά προκλητικό. Με λίγα λόγια, το Ιράν δεν θα αρνούνταν πλήρη αναστολή που επέβαλε το Συμβούλιο Ασφαλείας από τις 31 Αυγούστου, αλλά προσπαθούσε να μετριάσει τις διεθνείς αντιδράσεις με το να μην λειτουργήσουν περισσότερους φυγοκεντρωτές. Όταν οι Ευρωπαίοι στο Συμβούλιο επανέλαβαν τις διαβουλεύσεις για επιπλέον κυρώσεις τον Οκτώβριο του 2006, το Ιράν απάντησε με έναρξη της λειτουργίας της δεύτερης διαδοχικής ακολουθίας φυγοκεντρωτών, που αποτέλεσε σαφές πολιτικό μήνυμα ότι δε θα υποκύψει στις πιέσεις. Η εγκατάσταση των πρόσθετων φυγοκεντρωτών ήταν σε αναμονή μέχρι την επόμενη απάντηση του Συμβουλίου, η οποία ανακοίνωνε και άλλες κυρώσεις στις 23 Δεκεμβρίου.

Το εργοστάσιο μετατροπής ουρανίου στο Esfahan είναι ευάλωτο, αλλά το Ιράν μπορεί να μην το χρειάζεται πλέον για το πρόγραμμα μικρών όπλων, μιας και ήδη έχουν παραχθεί αρκετά UF6 για τουλάχιστον 30 βόμβες. Σύμφωνα με έναν πεπειραμένο αξιωματούχο της Δύσης, το παραγμένο, μέχρι σήμερα, UF6 είναι επαρκούς καθαρότητας για τους αρχικούς σκοπούς του Ιράν

και είναι αποθηκευμένο σε διάσπαρτες θέσεις ασφαλισμένα από αεροπορικές επιδρομές. Επιπλέον, το Ιράν θα μπορούσε να χτίσει μικρότερα εργοστάσια μετατροπής ουρανίου σε άλλες τοποθεσίες, εάν δεν το έχει ήδη κάνει. Επίσης ευάλωτη είναι και η επίγεια πιλοτική μονάδα εμπλουτισμού στο Νατάνζ, με 360 εγκατεστημένους φυγοκεντρωτές.

4.1.10 Το Πυρηνικό Πρόγραμμα ξανά στην επιφάνεια - Δεκαετία 2010

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν έχει αναδειχθεί σε μείζον ζήτημα την τελευταία δεκαετία. Σήμερα η ΕΕ, και η Ελλάδα, δέχονται μόνο τη χρήση πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς από το Ιράν και διαφωνούν με την απόκτηση πυρηνικών όπλων από την Τεχεράνη, η οποία εξ αρχής ισχυρίζεται ότι ενδιαφέρεται για τις ειρηνικές χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας και όχι για την απόκτηση πυρηνικών όπλων. Η στάση της ΕΕ στο εν λόγω ζήτημα ταυτίζεται με αυτή των ΗΠΑ, τόσο σε επίπεδο αρχών όσο και δράσεων. Κατ' ουσία η εξωτερική πολιτική της ΕΕ δεν έχει διαμορφώσει ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο δράσης σε σχέση με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

Η ΕΕ ζητεί την πλήρη παρακολούθηση του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν, ενώ η Τεχεράνη στο πλαίσιο της εθνικής της ανεξαρτησίας δέχεται μόνο την μερική παρακολούθηση του πυρηνικού προγράμματος της. Στις συζητήσεις της 'Ομάδας 5+1'⁴⁸ που γίνονται ανά τακτά διαστήματα για τα πυρηνικά του Ιράν μαζί με τις ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα, μετέχουν οι Γερμανία, Βρετανία και Γαλλία

⁴⁸ «5+1»: Τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (ΗΠΑ, Ρωσία, Βρετανία, Κίνα, Γαλλία) και η Γερμανία.

από την ΕΕ, χωρίς να είναι σε θέση τα υπόλοιπα μέλη της ΕΕ να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων για το εν λόγω θέμα⁴⁹.

Η γενική πολιτική θέση της ΕΕ για τα πυρηνικά του Ιράν ταυτίζεται με την αρχή της Συνθήκης Περί μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων, όπως αυτή έχει διατυπωθεί στη Διεθνή Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας και κατά καιρούς έχει συζητηθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Η ανησυχία της ΕΕ για το ενδεχόμενο απόκτησης πυρηνικών όπλων από το Ιράν έχει γεωπολιτικό υπόβαθρο και βασίζεται στο σκεπτικό ότι θα σηματοδοτήσει την διάδοση των πυρηνικών όπλων και στις αραβικές χώρες, με αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη διάδοσή τους, άρα και ενδεχόμενη χρήση τους. Ιδιαίτερη θέση στον ευρωπαϊκό σκεπτικισμό για το εν λόγω θέμα κατέχει η ασφάλεια του Ισραήλ, καθώς μέρος των αναλυτών της ΕΕ θεωρεί ότι η Τεχεράνη θα ήταν σε θέση να στρέψει πυρηνικές κεφαλές εναντίον του Τελ Αβίβ. Η ιρανική οπτική γωνία, ωστόσο, είναι διαφορετική.

Παράλληλα, το ενδεχόμενο πυρηνικής επίθεσης του Ιράν εναντίον του Ισραήλ είναι αμφίβολο, γιατί από τη μία θα έχει καταστροφικές γεωπολιτικές επιπτώσεις στο ίδιο το Ιράν και από την άλλη δεν μπορεί να καταστρέψει τη γη όπου βρίσκεται η δεύτερη ιερότερη πόλη του Ισλάμ, η Ιερουσαλήμ⁵⁰. Αυτό βέβαια δεν εμποδίζει το Ιράν να κατέχει τα πυρηνικά όπλα. Ουσιαστικά η ανησυχία της Δύσης για τα πυρηνικά του Ιράν έγκειται στην προοπτική αλλαγής της γεωπολιτικής ισορροπίας στην Μ. Ανατολή που θα προκαλέσει η κατοχή πυρηνικών όπλων από την Τεχεράνη.

Μετά από σειρά διεθνών κυρώσεων για το πυρηνικό του πρόγραμμα, το Ιράν εγκαινίασε τη λειτουργία του πρώτου πυρηνικού

⁴⁹ Ευάγγελος Βενέτης, «Οι σχέσεις Ελλάδας – Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Κείμενο Πολιτικής Νο 14/Οκτώβριος 2010 (σελίδα 11).

⁵⁰ Ευάγγελος Βενέτης, «Οι σχέσεις Ελλάδας – Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Κείμενο Πολιτικής Νο 14/Οκτώβριος 2010 (σελίδα 13).

εργοστασίου το οποίο συνδέθηκε με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Το ρωσικής κατασκευής εργοστάσιο χαρακτηρίστηκε ως «σύμβολο της ιρανορωσικής συνεργασίας» από το Ρώσο υπουργό Ενέργειας, Σεργκέι Σμάτκο, σε τηλεοπτικό διάγγελμα του. Η πυρηνική μονάδα ισχύος 1000 μεγαβάτ θα ξεκινήσει τη λειτουργία του σε ποσοστό 40% της δυναμικής του και θα φτάσει σταδιακά στο απώτατο σημείο παραγωγικής δυνατότητας ως τα τέλη του έτους⁵¹.

Γεγονός είναι ότι η Ρωσία αντιπροσωπεύει αυτή τη στιγμή τη μόνη, από τις μεγάλες δυνάμεις, που μπορεί να λειτουργήσει ως έντιμος διαμεσολαβητής στο Ιρανικό. Γείτονας, εταίρος, προμηθευτής όπλων και πυρηνικής τεχνογνωσίας στο Ιράν, φρόντισε ωστόσο να κρατήσει διαύλους συνεννόησης και με την Αμερική - όταν, για παράδειγμα, ανέστειλε την πώληση πυραύλων S-300 και καθυστέρησε την αποπεράτωση του πυρηνικού εργοστασίου στην πόλη Bushehr. Ενέργειες που προκάλεσαν, το 2009, τον Αχμεντινετζάντ να απειλήσει ότι το Ιράν θα κατατάξει τη Ρωσία στη μαύρη λίστα των «ιστορικών εχθρών» του⁵².

Οι Η.Π.Α. και η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζουν πως οι κυρώσεις κατά του Ιράν είναι δικαιολογημένες, θεωρώντας το πυρηνικό πρόγραμμα ως προκάλυμμα της κατασκευής όπλων μαζικής καταστροφής. Από την άλλη, το Ιράν απορρίπτει τις κατηγορίες και υποστηρίζει πως η ατομική ενέργεια είναι απαραίτητη για την ικανοποίηση των αναγκών του αυξανόμενου πληθυσμού του.

Εκτός από τις προαναφερθείσες εγκαταστάσεις, υπάρχει και μια εγκατάσταση που παράγει βαρύ ύδωρ (D₂O ή H₂O) στο Arak. Το βαρύ ύδωρ χρησιμοποιείται για τον έλεγχο της πυρηνικής αντίδρασης σε ορισμένο είδος αντιδραστήρα, είδος διαφορετικό από

⁵¹ «Ιράν συνδέθηκε στο δίκτυο το πρώτο πυρηνικό εργοστάσιο», 13/09/11, <http://www.econews.gr/2011/09/13/iran-pyriniko-ergostasio/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

⁵² Εφημερίδα Καθημερινή, «Το ρωσικό σχέδιο για τα πυρηνικά του Ιράν», 21/08/11, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_3_21/08/2011_453436

[προσπελάστηκε 02/10/11]

αυτό που κατασκευάζει το Ιράν, άλλα και στην παραγωγή πλουτωνίου. Το πλουτώνιο 239 , προϊόν συγκεκριμένης επεξεργασίας του ισότοπου U-238 του ουρανίου, είναι πιο πολύπλοκο στην χρησιμοποίηση του ως σχάσιμου υλικού για την κατασκευή πυρηνικού όπλου, αλλά από την άλλη απαιτείται πολύ μικρότερη ποσότητα. Αυτό σε αντιπαράθεση με κατασκευή όπλων βασισμένα στο ισότοπο 235 (U235) του ουρανίου, που παράγεται έπειτα από επεξεργασία μεταλλεύματος ουρανίου σε πυκνότητες κατάλληλες για ειρηνικούς ή πολεμικούς σκοπούς⁵³.

Εικόνα 5. Το εργοστάσιο παραγωγής βαρέος ύδατος στο Arak.

Στη φύση, το ουράνιο ως μέταλλευμα αποτελείται κατά 99% από ισότοπα U238 και λιγότερο από 1% από ισότοπα U235 που έχουν και την ικανότητα για την επιθυμητή σχάση που προκαλεί την αλυσιδωτή αντίδραση και την έκλυση ενέργειας. Για το λόγο αυτό, οι

⁵³ Ιωσήφ Δεμερτζής, «Ιράν: Μια εκκολαπτόμενη πυρηνική δύναμη», Φεβρουάριος 2010, <http://www.strategyinternational.org/index.php/sectors/foreign-policy-theory/67-foreign-policy-management/100-2010-03-10-06-58-47> [προσπελάστηκε 02/10/11]

φυγοκεντρικές διατάξεις επεξεργασίας του ουρανίου χρησιμοποιούνται από χώρες στα πρώτα στάδια της πυρηνικής τεχνολογίας. Τα ισότοπα U235 συλλέγονται βάσει της αρχής όπου λόγω του διαφορετικού ατομικού βάρους των ισοτόπων του ουρανίου, αυτά θα έχουν και διαφορετικές τροχιές σε φυγόκεντρο κίνηση και θα μπορούν έτσι να περισυλλεχθούν κατάλληλα⁵⁴.

Εύκολα αντιληπτό είναι το γεγονός ότι η διαδικασία αυτή είναι εξαιρετικά αντί-ανταποδοτική λόγω της μικρής ποσοστιαίας παρουσίας του U235 στο μέταλλευμα ουρανίου αλλά και επειδή απαιτεί πλήθος φυγοκεντρικών διατάξεων να λειτουργούν επί μεγάλο χρονικό διάστημα για να παράγουν ικανή ποσότητα σχάσιμου υλικού.

Είναι φανερό λοιπόν ότι το Ιράν επιδίδεται σε ένα μεγαλεπήβολο πυρηνικό πρόγραμμα που μπορεί να μετατραπεί για να εξυπηρετήσει την παραγωγή ατομικών όπλων σε αντίθεση με τις επιθυμίες της διεθνούς κοινότητας. Σε κάθε περίπτωση η κατοχή ατομικών όπλων φέρνει στο διαπραγματευτικό τραπέζι μια πολύ διαφορετική δυναμική στην δυνατότητα του Ιράν να αντέξει εξωτερικές πιέσεις, ενώ φυσικά αποτελεί σοβαρότατη απειλή για το Ισραήλ και τις γεωστρατηγικές επιδιώξεις της μοναδικής υπερδύναμης.

Το Ιράν άλλωστε έχει εντείνει τις προσπάθειες του και όσον αφορά τον πιθανό τρόπο παράδοσης των ατομικών οπλικών συστημάτων που εικάζεται ότι επιθυμεί να παράγει. Υπάρχουν τρία είδη ατομικών όπλων, τα υποβρύχια, οι αεροπορικές δυνάμεις και οι πύραυλοι εδάφους-εδάφους, που είναι και ο πιο πιθανός τρόπος για να πλήξει το Ιράν τυχόν εχθρικούς στόχους.

⁵⁴ Ιωσήφ Δεμερτζής, «*Ιράν: Μια εκκολαπτόμενη πυρηνική δύναμη*», Φεβρουάριος 2010, <http://www.strategyinternational.org/index.php/sectors/foreign-policy-theory/67-foreign-policy-management/100-2010-03-10-06-58-47> [προσπελάστηκε 02/10/11]

Η κατασκευή υποβρυχίων που θα φέρουν βαλλιστικούς πυραύλους ή πυραύλους cruise με πυρηνικές κεφαλές είναι πέραν των τεχνικών δυνατοτήτων των Ιρανών. Οι αεροπορικές δυνάμεις, όπου το πιο απλό όπλο είναι βόμβα ελεύθερης πτώσης με πυρηνική κεφαλή, μειονεκτούν μπροστά στα όπλα του Ισραήλ και των Δυτικών χωρών σε θέματα αεράμυνας. Επομένως, ο καλύτερος φορέας ατομικών οπλών για την περίπτωση του Ιράν είναι οι πύραυλοι εδάφους-εδάφους, όπως οι πύραυλοι Shahab 3 που ανέπτυξε το Ιράν, με βεληνεκές 2000 χλμ, σύμφωνα με τα λεγόμενα των Ιρανών. Οι πύραυλοι εδάφους-εδάφους, είτε σε ειδικά διαμορφωμένα σιλό ή σε κινητούς φορείς αποτελούν εφικτή τεχνολογική λύση για τους Ιρανούς⁵⁵.

4.1.11 Η κατάσταση το έτος 2011

Στις 21 Ιανουαρίου του 2011 υπήρξαν διεθνείς συνομιλίες με δύο ομάδες χωρών στην Κωνσταντινούπολη. Στη μία ομάδα ανήκαν οι ΗΠΑ, Κίνα, Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία και Ρωσία, ενώ στην άλλη ομάδα ήταν το Ιράν μόνο του. Οι συνομιλίες δεν έφεραν κάποια πρόοδο και η ιρανική πλευρά επανέλαβε την άρνησή της να σταματήσει τον εμπλουτισμό και την άρνησή της να συνεργαστεί με τον εκπρόσωπο των Ηνωμένων Πολιτειών. Στη συνέχεια στις 25 Φλεβάρη του 2011, η ΙΑΕΑ συνέταξε έκθεση που έλεγε ότι το Ιράν δεν έχει εφαρμόσει τις υποχρεώσεις του, συμπεριλαμβανομένης της αποσαφήνισης για το πυρηνικό πρόγραμμα και τα υπόλοιπα εκκρεμή θέματα δημιουργούν ανησυχίες για τις ενδεχόμενες στρατιωτικές διαστάσεις του πυρηνικού του προγράμματος⁵⁶.

⁵⁵ Ιωσήφ Δεμερτζής, «*Ιράν: Μια εκκολλαπτόμενη πυρηνική δύναμη*», Φεβρουάριος 2010, <http://www.strategyinternational.org/index.php/sectors/foreign-policy-theory/67-foreign-policy-management/100-2010-03-10-06-58-47> [προσπελάστηκε 02/10/11]

⁵⁶ Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 5)

Το Μάιο του 2011 μετά την αποτυχία συνεργασίας του Ιράν με την ΙΑΕΑ από το 2008, υπήρχαν ακόμη ερωτήσεις σχετικά με τον εμπλουτισμό ουρανίου και την πιθανή στρατιωτικοποίηση του πυρηνικού προγράμματος. Για αυτό το λόγο, ο Γενικός Διευθυντής της ΙΑΕΑ ζήτησε από την ιρανική κυβέρνηση διευκρινίσεις και πρόσβαση σε μια σειρά από εγκαταστάσεις, έγγραφα και πρόσωπα. Στις 19 Ιουλίου το Ιράν ανακοίνωσε την ανάπτυξη μιας νέας μονάδας εμπλουτισμού ουρανίου, με ταχύτερους και αποτελεσματικότερους φυγοκεντρωτές. Οι νέες εγκαταστάσεις πιστεύεται ότι βρίσκονται στο κέντρο εμπλουτισμού στη Νατάνζ, αν και η ιρανική κυβέρνηση ήδη ανακοίνωσε την πρόθεσή της να δημιουργήσει ένα νέο μυστικό κέντρο κοντά στην πόλη Qom (Κουμ)⁵⁷.

Ο πρόεδρος του Ιράν Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ δήλωσε την Πέμπτη, 22 Σεπτεμβρίου 2011, σε μια μικρή ομάδα δημοσιογράφων στη Νέα Υόρκη όπου βρισκόταν για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ότι η κυβέρνησή του θα σταματούσε να παράγει ουράνιο εμπλουτισμένο κατά 20% εάν εξασφάλιζε πυρηνικό καύσιμο για έναν ιατρικό ερευνητικό αντιδραστήρα τον οποίο διαθέτει, επιδιώκοντας να επαναφέρει στο τραπέζι την διαπραγμάτευση για μια συμφωνία ανταλλαγής πυρηνικού καυσίμου που είχε προταθεί το 2009 αλλά δεν προχώρησε⁵⁸.

Η άρνηση της Τεχεράνης να σταματήσει τον εμπλουτισμό αποτέλεσε την αφορμή να επιβληθούν τέσσερις γύροι κυρώσεων από τον ΟΗΕ στην πέμπτη μεγαλύτερη πετρελαιοεξαγωγική χώρα διεθνώς και στην επιβολή ακόμα αυστηρότερων περιορισμών από τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Ο Αχμαντινετζάντ έθιξε το ζήτημα των κυρώσεων,

⁵⁷ Ben Smith, «Iran's nuclear programme: an update», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 5)

⁵⁸ «Το Ιράν επαναφέρει το σχέδιο «ανταλλαγής» πυρηνικών καυσίμων», 23 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.newsbeast.gr/world/arthro/233614/to-iran-epanaferei-to-shedio-adallagis-purinikon-kausimon/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

αναγνωρίζοντας ότι έχουν πλήξει την οικονομία του Ιράν αλλά διαψεύδοντας ότι είχαν καταστροφικές συνέπειες. «Τελικά οι κυρώσεις έχουν ένα αποτέλεσμα, ουδέποτε λέγαμε ότι δεν θα είχαν οποιαδήποτε συνέπεια», είπε. «Αλλά δεν έχουν ένα αποφασιστικής σημασίας αποτέλεσμα».

Οι δυτικές χώρες κατηγορούν το Ιράν ότι με το πυρηνικό του πρόγραμμα προσπαθεί μυστικά να αποκτήσει ένα πυρηνικό οπλοστάσιο. Η Ισλαμική Δημοκρατία διαψεύδει την κατηγορία, επιμένοντας ότι μοναδικός της στόχος είναι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η Τεχεράνη σχεδιάζει να ανεγείρει 19 καινούργια πυρηνικά ηλεκτροπαραγωγικά εργοστάσια ισχύος 1.000 μεγαβάτ για να καλύψει την αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας στη χώρα⁵⁹.

Το πρώτο εργοστάσιο πυρηνικής ενέργειας του Ιράν, ο αντιδραστήρας Bushehr I εγκαινιάστηκε επίσημα με τελετή στις 12 Σεπτεμβρίου 2011. Δεν υπάρχουν ακόμη σχέδια για την ολοκλήρωση του αντιδραστήρα Bushehr II, αν και προβλέπεται η κατασκευή των 19 πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγή. Το Ιράν έχει ανακοινώσει ότι εργάζεται για ένα νέο 360 MWe εργοστάσιο πυρηνικής ενέργειας που βρίσκεται στο Darkhovin. Το Ιράν δήλωσε, ακόμη, ότι θα επιδιώξει μελλοντικά τη δημιουργία περισσότερων μεσαίου μεγέθους πυρηνικών σταθμών καθώς και ορυχεία ουρανίου⁶⁰.

4.1.12 Εν αρχή του έτους 2012

Με την έλευση του νέου έτους το θέμα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν ήρθε και πάλι στην επιφάνεια. Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Μπαν Κι Μουν, ζήτησε να καταβληθούν προσπάθειες για να αμβλυνθούν οι εντάσεις ανάμεσα στο Ιράν και τις δυτικές χώρες, υπογραμμίζοντας όμως ότι εναπόκειται στην

⁵⁹ «Το Ιράν επαναφέρει το σχέδιο «ανταλλαγής» πυρηνικών καυσίμων», 23 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.newsbeast.gr/world/arthro/233614/to-iran-epanaferei-to-shedio-adallagis-purinikon-kausimon/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

⁶⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran [προσπελάστηκε 02/10/11]

Τεχεράνη να «αποδείξει ότι το πυρηνικό της πρόγραμμα έχει ειρηνικό σκοπό»⁶¹. Τις τελευταίες ημέρες αυξήθηκαν οι εντάσεις ανάμεσα στο Ιράν και τη Δύση, με την Τεχεράνη να απειλεί τις ΗΠΑ, σε περίπτωση που αποστείλουν στον Κόλπο το αεροπλανοφόρο τους John C. Stennis, το οποίο σημειωτέον διέσχισε την περασμένη εβδομάδα τα Στενά του Χορμούζ την ώρα που διεξάγονταν ναυτικά γυμνάσια από το Ιράν.

Σύμφωνα με τον Μπαν Κι Μουν, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει υιοθετήσει τέσσερις φορές την επιβολή κυρώσεων στο Ιράν για να σταματήσει η Τεχεράνη τον εμπλουτισμό ουρανίου. Επιπλέον, στην ομιλία του εξέφρασε τις ανησυχίες του για την έκθεση που έδωσε στη δημοσιότητα το Νοέμβριο του 2011 η ΙΑΕΑ, η οποία έκανε λόγο για «αξιόπιστα» στοιχεία που δείχνουν ότι το Ιράν έχει εργαστεί με στόχο την κατασκευή ενός πυρηνικού όπλου. Βέβαια τους συγκεκριμένους ισχυρισμούς τους απορρίπτει η Τεχεράνη⁶².

Σε αυτές τις δηλώσεις το Ιράν ανταπαντάει ότι θα αντεπεξέλθει στις δυσκολίες που προκύπτουν από την ανακοίνωση νέων κυρώσεων από ΗΠΑ και Ευρώπη. Ο υπουργός Εξωτερικών Αλί Ακμπάρ Σαλεχί δήλωσε: «Το Ιράν, με τη βοήθεια του Θεού, είναι πάντα έτοιμο να αντιμετωπίσει τέτοιες εχθρικές κινήσεις και δεν ανησυχούμε καθόλου για τις κυρώσεις. Όπως έχουμε αντεπεξέλθει στις δυσκολίες τα τελευταία 32 χρόνια, με τη βοήθεια του θεού και τις προσπάθειες που κάνουμε θα καταφέρουμε να ξεπεράσουμε και αυτό»⁶³.

⁶¹ «ΟΗΕ: Να αμβλυνθούν εντάσεις μεταξύ Ιράν και Δύσης», <http://www.inews.gr/96/oie-Na-amvlythoun-entaseis-metaxy-iran-kai-dysis.htm> [προσπελάστηκε 07/01/12]

⁶² «ΟΗΕ: Να αμβλυνθούν εντάσεις μεταξύ Ιράν και Δύσης», <http://www.inews.gr/96/oie-Na-amvlythoun-entaseis-metaxy-iran-kai-dysis.htm> [προσπελάστηκε 07/01/12]

⁶³ Νάσος Μπράτσος, «Ιράν: Δεν ανησυχεί για κυρώσεις», <http://www.ert.gr/index.php/eidiseis/diethni/kosmos/43570-2012-01-05-15-18-07.html> [προσπελάστηκε 07/01/12]

Οι αναφερόμενες κυρώσεις προστίθενται στη διαμάχη του Ιράν με τη Δύση, για το πυρηνικό του πρόγραμμα, αλλά αυτές αναμένεται να επικυρωθούν από τους υπουργούς Εξωτερικών της ΕΕ στις 30 Ιανουαρίου. Το γεγονός ότι πρόκειται για ενεργειακό τομέα, δημιουργεί ήδη σκεπτικισμό σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Ήδη ο πρωθυπουργός της Ιταλίας Μάριο Μόντι, σε συνέντευξη στην εφημερίδα Le Figaro, δήλωσε ότι: «η Ιταλία θα μπορούσε να υποστηρίξει ένα εμπάργκο στο ιρανικό πετρέλαιο με την προϋπόθεση ότι θα είναι σταδιακό και ότι από αυτό θα εξαιρούνται οι προμήθειες που έχουν στόχο να αποπληρώσουν το δάνειο ύψους 1 δισεκατομμυρίου ευρώ που οφείλει το Ιράν στην κρατική μας εταιρεία ENI»⁶⁴.

Σε αυτή την κατάσταση έρχεται να προστεθεί η προειδοποίηση της Ουάσινγκτον στη Λατινική Αμερική να μην ενισχύσει τις σχέσεις της με το Ιράν, την ώρα που ο πρόεδρος της Ισλαμικής Δημοκρατίας Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ ετοιμάζεται να αρχίσει μια περιοδεία στην περιφέρεια. Η εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ Βικτόρια Νάλαντ είπε στους δημοσιογράφους ότι "το καθεστώς στο Ιράν" προσπαθεί "απελπισμένα" να προσεγγίσει όποια χώρα θα μπορούσε να επιδείξει φιλική στάση απέναντί του καθώς δέχεται εντεινόμενες πιέσεις λόγω του πυρηνικού του προγράμματος. Πρόσθεσε ότι δεν είναι η κατάλληλη στιγμή για καμία χώρα να εμβαθύνει τις σχέσεις της τόσο σε ασφάλεια όσο και σε οικονομία με το Ιράν, και το Ιράν ήρθε η ώρα να τηρήσει τις υποσχέσεις του⁶⁵.

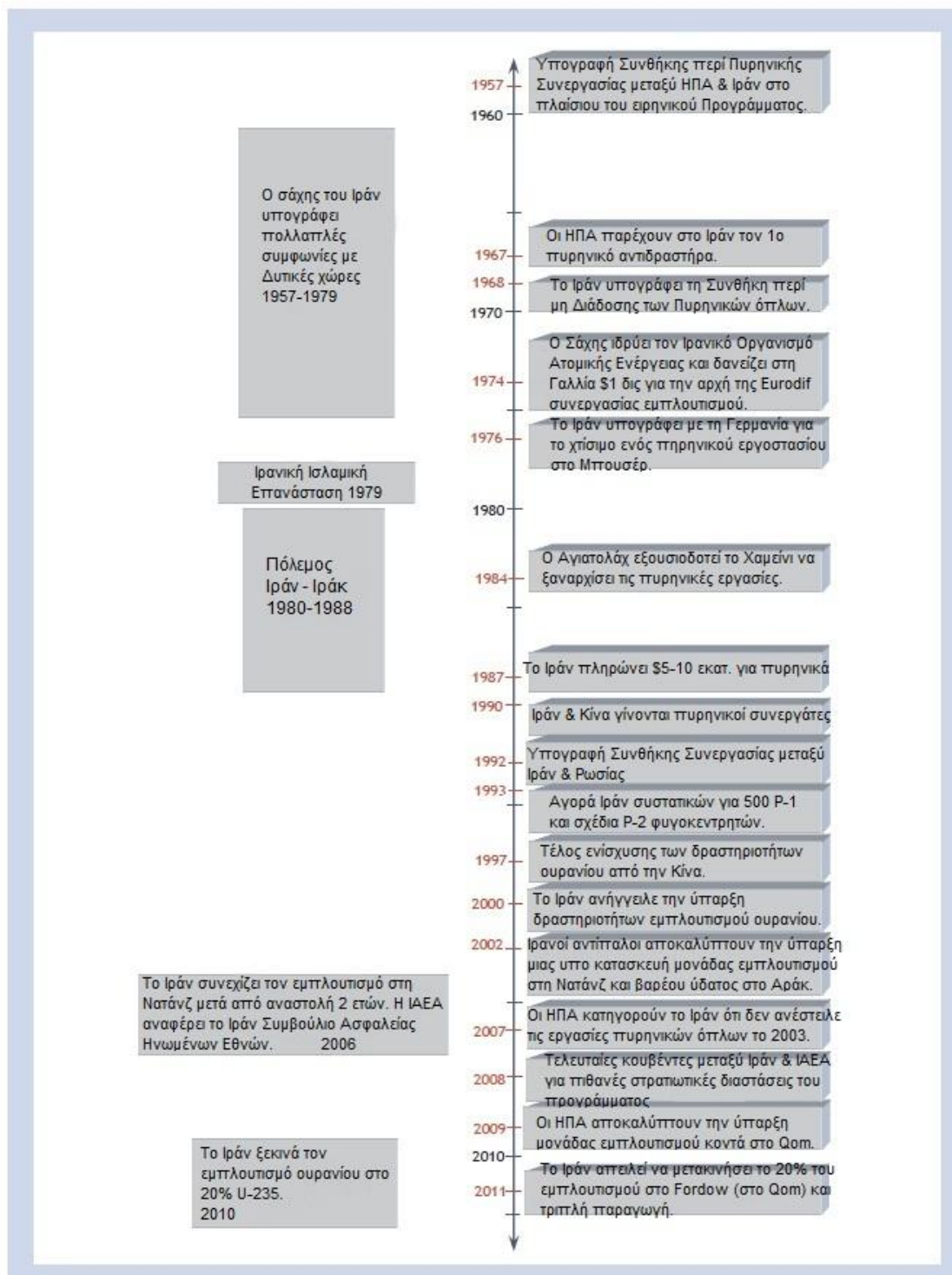
Την περίοδο αυτή ο Αχμαντινετζάντ θα προσεγγίσει χώρες της Λατινικής Αμερικής, ειδικά περιοχές με αριστερές ηγεσίες, σε μια προσπάθεια να παρακάμψει τις συνέπειες των οικονομικών

⁶⁴ Νάσος Μπράτσος, «*Ιράν: Δεν ανησυχεί για κυρώσεις*», <http://www.ert.gr/index.php/eidiseis/diethni/kosmos/43570-2012-01-05-15-18-07.html> [προσπελάστηκε 07/01/12]

⁶⁵ «*Προειδοποίηση Ουάσινγκτον σε Λατινική Αμερική για σχέσεις με Ιράν*», <http://www.sigmalive.com/news/international/453580> [προσπελάστηκε 07/01/12]

κυρώσεων που επέβαλαν οι δυτικές χώρες στην Τεχεράνη και για να βρει νέες αγορές. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τις τελευταίες εβδομάδες η Τεχεράνη απείλησε επανειλημμένα να κλείσει τα Στενά του Χορμούζ, τη θαλάσσια δίοδο από την οποία διέρχεται το 35% του αργού πετρελαίου που μεταφέρεται παγκοσμίως με δεξαμενόπλοια, εάν η Δύση επιβάλει νέες κυρώσεις. Η Τεχεράνη έχει υποσχεθεί τα τελευταία χρόνια να κάνει επενδύσεις εκατομμυρίων δολαρίων στη Λατινική Αμερική που όμως δεν έχουν ακόμα προχωρήσει⁶⁶. Αναμένονται περισσότερες εξελίξεις, μιας και το ζήτημα της πυρηνικής ενέργειας δε σταματάει εδώ. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα σύντομο χρονικό σχεδιάγραμμα για την εξέλιξη του πυρηνικού προγράμματος, πριν παρουσιαστούν οι λόγοι ύπαρξής του.

⁶⁶ «Προειδοποίηση Ουάσιγκτον σε Λατινική Αμερική για σχέσεις με Ιράν», <http://www.sigmalive.com/news/international/453580> [προσπελάστηκε 07/01/12]

Εικόνα 6. Χρονικό Σχεδιάγραμμα βασικών γεγονότων ως προς την εξέλιξη του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν⁶⁷.

⁶⁷ Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 2).

4.2 Λόγοι ύπαρξης του Πυρηνικού Προγράμματος

Το Ιράν βλέπει τον εαυτό του ως μία περιφερειακή μεγάλη δύναμη, και Ιρανοί αξιωματούχοι έχουν επισημάνει αρκετές φορές ότι ο κόσμος αναμένει να γνωρίσει το Ιράν με αυτή την ιδιότητα. Η Τεχεράνη δε βλέπει το λόγο για τον οποίο δεν μπορεί να έχει το ίδιο δικαίωμα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), τη Σαουδική Αραβία ή την Αίγυπτο, ώστε να κάνει αισθητή την επιρροή του σε περιοχές όπως ο Λίβανος, η Παλαιστίνη, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Η περιφερειακή θέση του Ιράν έχει ενισχυθεί σίγουρα μετά την ανατροπή των Ταλιμπάν και την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν το 2001 και το 2003 αντίστοιχα, και η γεωπολιτική της εμβέλεια στην Ανατολική Μεσόγειο έχει αποδειχτεί, αν και όχι για πρώτη φορά, κατά τη διάρκεια του πολέμου το καλοκαίρι του 2006 μεταξύ του Ισραήλ και της Χεζμπολάχ του Λιβάνου⁶⁸.

Το Ιράν θέλει να παράγει πυρηνική ενέργεια για πολλούς λόγους, όπως είναι η ισχύς και το κύρος που δημιουργούνται κατέχοντας την τεχνογνωσία και τη δυνατότητα παραγωγής μιας τέτοιας ενέργειας, καθώς και το δέος και ο σεβασμός που προκαλούνται από τρίτα μέρη. Επιπλέον, το Ιράν θεωρεί ότι η Δύση διατηρεί δύο μέτρα και δύο σταθμά όσον αφορά στην χρήση πυρηνικής ενέργειας στην Μέση Ανατολή, αν λάβουμε υπόψη ότι το Ισραήλ έτυχε βοήθειας και ανοχής για την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας και την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Το ισραηλινό πυρηνικό πρόγραμμα άρχισε το 1958 και μέχρι το 1969 το κράτος αυτό είχε αποκτήσει την δυνατότητα παραγωγής πυρηνικών όπλων⁶⁹.

⁶⁸ Volker Perthes (3 June 2010), «*Ambition and Fear: Iran's Foreign Policy and Nuclear Programme*», *Journal Survival* (σελίδα 96)

⁶⁹ Γιώργος Κέντας, «Το πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν: Μία παγκόσμια πρόκληση», Μάιος 2009, <http://www.apopsi.com.cy/2009/05/1656/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

Στα παραπάνω πρέπει να προσθέσουμε, ότι το Ιράν βρισκόταν για αρκετές δεκαετίες κάτω από την επικυριαρχία ξένων ή ξενοκίνητων καθεστώτων. Επομένως, θεωρείται ότι αυτά τα καθεστώτα δεν επέτρεψαν στη χώρα και το λαό της να ξεδιπλώσουν τις αρετές και τις ικανότητές τους, καθώς και ότι στέρησαν από το λαό την πρόσβαση σε βασικές τεχνολογίες, οι οποίες ήταν αναγκαίες για την επιβίωση και την ευημερία του. Οι ξένες δυνάμεις εκμεταλλεύτηκαν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του Ιράν (κυρίως το πετρέλαιο) και στέρησαν στους Ιρανούς τις δυνατότητες ανάπτυξης της οικονομίας τους.

Παράδειγμα αυτής της οπισθοδρόμησης αποτελεί η καθυστέρηση της κατασκευής ενός σιδηροδρομικού δικτύου, το οποίο θα ένωνε την χώρα και θα διευκόλυνε την ζωή των ανθρώπων, πριν από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Όταν τελικά αυτό κατασκευάστηκε, οι αγγλικές, ρωσικές και αμερικανικές κατοχικές δυνάμεις το αξιοποίησαν στον αγώνα τους κατά της ναζιστικής Γερμανίας. Αργότερα, την δεκαετία του 1950, η Βρετανία αντιτάχθηκε σε κάθε πρωτοβουλία εθνικοποίησης του φυσικού πλούτου της χώρας.

Η επανάσταση του 1979 άλλαξε τα πράγματα. Το νέο θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν ακολούθησε τον δικό του δρόμο εθνικοποίησης του πλούτου της χώρας και ελέγχου του εδάφους και των θεσμών, μέσω ενός στυγνού πολιτικού μοντέλου οργάνωσης. Εννοείται ότι το νέο καθεστώς συνέχισε το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας και πλέον το Ιράν βρίσκεται πολύ κοντά στην κατάκτηση της γνώσης και των μέσων παραγωγής και χρήσης πυρηνικής ενέργειας.

Δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε τα κίνητρα του Ιράν για την αναζήτηση της δυνατότητας κατοχής πυρηνικών όπλων. Το Ιράν άρχισε το πρόγραμμα εμπλουτισμού του ουρανίου στα μέσα της δεκαετίας του 1980 κατά τη διάρκεια του πολέμου με το Ιράκ, έπειτα από επίθεση με χημικά όπλα. Αυτή η απόφαση ανέτρεψε την αρχική αντίθεση της ηγεσίας για το πυρηνικό πρόγραμμα του σάχη, κυρίως

για ηθικούς λόγους. Οι Ιρανοί ισχυρίζονταν ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν θα τολμούσε να ξεκινήσει τον πόλεμο ή τη χρήση χημικών όπλων, αν το Ιράν ήταν ικανό πυρηνικά. Συχνά αναφέρεται ότι το Ιράν κατοικεί σε μια «επικίνδυνη» περιοχή, με τέσσερις γειτονικές χώρες που διαθέτουν πυρηνικά όπλα και μια αυταρχική υπερδύναμη με τοποθετημένα στρατεύματα, στο Αφγανιστάν ανατολικά της και στο Ιράκ στα δυτικά της, καθώς και με ναυτικές δυνάμεις στα ανοικτά της ακτής προς το νότο⁷⁰.

Σήμερα το πυρηνικό πρόγραμμα, για την ιρανική κυβέρνηση, αποσκοπεί πρωτίστως στο να ανεξαρτητοποιηθεί ενεργειακά από την επιρροή των ξένων δυνάμεων. Σε περίπτωση που αποκτήσει πυρηνικά όπλα η Τεχεράνη αναμένεται να ακολουθήσει την πυρηνική πολιτική του Ισραήλ, δηλ. την αποσιώπηση της κατοχής των εν λόγω όπλων και τη μη παραδοχή ή διάψευση ότι διαθέτει πυρηνικές κεφαλές. Σε αντίθεση με τη γενικότερη φημολογία και κινδυνολογία, η απόκτηση πυρηνικών όπλων από το Ιράν αναμένεται να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, αποβλέποντας στη διατήρηση του ισχύοντος πολιτειακού συστήματος του Ιράν, και όχι τη διασπορά πυρηνικών όπλων σε συμμαχικές δυνάμεις της στην περιοχή, π.χ. Συρία, Χεζμπολλά Λιβάνου.

Ένας άλλος λόγος που το Ιράν επιθυμεί να αποκτήσει πυρηνικά όπλα είναι η επιθυμία του να καλύψει το κενό ως ισλαμική χώρα υπόδειγμα για τον υπόλοιπο ισλαμικό κόσμο, κάτι που πλήθος δυτικών χωρών απεύχεται. Το κενό αυτό, που προσπαθεί να καλύψει η Άγκυρα τα τελευταία χρόνια με την ιδιότυπη και σοβαρή επιρροή που ασκεί ο τουρκικός στρατός στα πολιτικά πεπραγμένα της χώρας αυτής, είναι αποτέλεσμα της αναζήτησης μιας χώρας-ισλαμικής

⁷⁰ Mark Fitzpatrick (2008), «*The Iranian Nuclear Crisis: Avoiding worst-case outcomes*» (σελίδα 14).

δημοκρατίας που θα μπορούσε να αποτελέσει το μοντέλο κράτους στον ισλαμικό κόσμο⁷¹.

Το Ιράν υποστηρίζει συνεχώς ότι το πυρηνικό του πρόγραμμα δεν αποτελεί κίνδυνο. Δυστυχώς, όμως, ο διαχωρισμός ανάμεσα σε ειρηνικές πυρηνικές δραστηριότητες κάτω από τη ΝΡΤ και στη δημιουργία πυρηνικών όπλων είναι μικρός, αλλά υπάρχει δυνατότητα να κρατηθεί ευρεία και ορατή αυτή απόσταση μεταξύ των δύο δραστηριοτήτων.

4.3 Λειτουργία Πυρηνικού Προγράμματος

Το Ιράν είχε ένα πυρηνικό πρόγραμμα για περίπου 50 χρόνια, ξεκινώντας με έναν ερευνητικό αντιδραστήρα αγορασμένο από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 1959. Το σχέδιο του Σάχη να κατασκευάσει 23 πυρηνικούς αντιδραστήρες από τη δεκαετία του 1990 θεωρήθηκε μεγαλοπρεπές, αλλά δεν αντιμετωπίστηκε κατά κύριο λόγο η αρχή για ένα πρόγραμμα πυρηνικών όπλων, ενδεχομένως επειδή το Ιράν δεν κατείχε τις τεχνολογίες για να εμπλουτίσει ή να φτιάξει εκ νέου δικό του καύσιμο. Υπήρξαν κάποιες υποψίες για πυρηνικά όπλα, αλλά αυτές υποχώρησαν κατά τη δεκαετία ανάμεσα στην ιρανική Επανάσταση του 1979 και το τέλος του πολέμου Ιράν-Ιράκ, ο οποίος σταμάτησε τις πυρηνικές δραστηριότητες και για τις δύο χώρες. Τα τρέχοντα σχέδια του Ιράν να κατασκευάσει επτά εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας (1000 MW το καθένα) έως το 2025 είναι πολύ φιλόδοξα, ιδιαίτερα για ένα κράτος με σημαντικά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου⁷².

⁷¹ Ιωσήφ Δεμερτζής, «*Ιράν: Μια εκκολλαπτόμενη πυρηνική δύναμη*», Φεβρουάριος 2010, <http://www.strategyinternational.org/index.php/sectors/foreign-policy-theory/67-foreign-policy-management/100-2010-03-10-06-58-47> [προσπελάστηκε 02/10/11]

⁷² Sharon Squassoni (6 Σεπτεμβρίου 2006), «*Iran's Nuclear Program: Recent Developments*», CRS Report for Congress (σελίδα 2)

Το Ιράν υποστηρίζει, όπως έκανε στη δεκαετία του 1970, ότι η αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας θα πρέπει να πληρείται από την πυρηνική ενέργεια, αφήνοντας το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο για την παραγωγή των πωλήσεων σε ξένο νόμισμα. Μερικοί παρατηρητές πιστεύουν ότι ένα τόσο φιλόδοξο πρόγραμμα είναι απαραίτητο ή οικονομικό για το Ιράν και πολλοί αναρωτιούνται ποια είναι τα κίνητρα του Ιράν στην ανάπτυξη εμπλουτισμού ουρανίου πριν ακόμα τεθεί σε λειτουργία έστω και ένας αντιδραστήρα ισχύος.

Τα υπάρχοντα πυρηνικά εργοστάσια λειτουργούν με αποκλειστικό σκοπό την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η αρχή λειτουργίας τους δε διαφέρει από τα υπόλοιπα θερμικά εργοστάσια (που λειτουργούν με κάρβουνο, λιγνίτη, τύρφη, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ηλιακή ενέργεια κλπ). Η βασική αρχή της λειτουργίας όλων των θερμικών εργοστασίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είναι μια διαδικασία τριών βημάτων⁷³ και η μόνη διαφορά είναι ο τρόπος με τον οποίο παράγεται η θερμική ενέργεια:

1. Παράγεται θερμική ενέργεια.
2. Η θερμική ενέργεια μετατρέπεται σε κινητική ενέργεια (ο ατμός υπό πίεση θέτει σε λειτουργία τουρμπίνες).
3. Η κινητική ενέργεια μετατρέπεται σε ηλεκτρική ενέργεια.

4.3.1 Παραγωγή Θερμικής Ενέργειας

Οι θερμικές μηχανές μετατρέπουν τη θερμική ενέργεια σε κινητική μέσω της παραγωγής θερμότητας, η οποία θερμαίνει νερό και κατά συνέπεια οι υδρατμοί που δημιουργούνται, με κατάλληλες διατάξεις, θέτουν σε κίνηση μηχανισμούς που παράγουν ηλεκτρισμό (τουρμπίνες-γεννήτριες).

⁷³ <http://www.pokethe.gr/wordpress/?p=81> [προσπελάστηκε 17/11/11]

Τα πυρηνικά εργοστάσια, που παράγουν ηλεκτρική ενέργεια, χρησιμοποιούν σαν «καύσιμο» το ουράνιο. Το ουράνιο, στη φυσική του μορφή, είναι ορυκτό που υπάρχει στο υπέδαφος, όπως και όλα τα υπόλοιπα μέταλλα, και εξορύσσεται με συμβατικές μεθόδους εξόρυξης. Το ορυκτό ουράνιο αποτελείται από δύο ισότοπα⁷⁴, το ουράνιο 235 (235U) και το ουράνιο 238 (238U). Η αναλογία των ισωτόπων αυτών στο ορυκτό ουράνιο είναι 99,3% 238U και 0,7% 235U. Το ουράνιο, σαν καύσιμο, έχει τεράστια ενεργειακή απόδοση σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα υλικά που χρησιμοποιούνται σαν καύσιμα για την παραγωγή ενέργειας. Το 238U, μέσα από μια σειρά αντιδράσεων, μετατρέπεται σε πλουτώνιο 239 (239Pu). Το πλουτώνιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης και σαν πυρηνικό καύσιμο σε αντιδραστήρες, σε μίξη με ουράνιο, καθώς και σε πυρηνικά όπλα.

4.3.2 Δραστηριότητες Εμπλουτισμού Ουρανίου

Οι έλεγχοι αποκάλυψαν δύο εργοστάσια εμπλουτισμού στη Νατάνζ – μία εγκατάσταση πιλοτικής κλίμακας (η οποία προγραμματίζεται να έχει 1.000 φυγοκεντρωτές) και ένα εργοστάσιο εμπορικής κλίμακας υπό κατασκευή (η οποία προγραμματίζεται να έχει 50.000 φυγοκεντρωτές). Το εργοστάσιο πιλοτικής κλίμακας (PFEP⁷⁵) ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2003 και έκλεισε μετά από την αναστολή των δραστηριοτήτων εμπλουτισμού στο Ιράν το Δεκέμβριο του 2003. Από το Φεβρουάριο του 2006, όταν το Ιράν επανέλαβε τις δραστηριότητες εμπλουτισμού, δοκίμασε μικρές διαδοχικές ακολουθίες (10, 20, μετά 164 μηχανές) με φυσικό αέριο εξαφθοριούχου ουρανίου (UF₆), όλα κάτω από τη διασφάλιση της ΙΑΕΑ. Η ΙΑΕΑ ανακοίνωσε ότι το Ιράν έχει επιτύχει κατ'ανώτατο όριο

⁷⁴ Ισότοπα λέγονται δυο στοιχεία που έχουν στον πυρήνα τους τον ίδιο αριθμό πρωτονίων αλλά διαφορετικό αριθμό νετρονίων. Έτσι το 238U έχει τρία νετρόνια περισσότερα από το 235U, αλλά και τα δύο έχουν 92 πρωτόνια.

⁷⁵ Pilot Fuel Enrichment Plant

εμπλουτισμού 4,2% στο PFER. Επίσης, το 2003 αναστάλθηκε και η κατασκευή στο εργοστάσιο εμπορικής κλίμακας (FER)⁷⁶.

Παρά το γεγονός ότι το Ιράν ανακοίνωσε τον Απρίλιο του 2006 τα σχέδιά του, για να εγκαταστήσει 3.000 συσκευές φυγοκέντρησης στο εμπορικό εργοστάσιο μέχρι το τέλος του έτους, δεν ανταποκρίθηκε ούτε στο ένα τρίτο αυτού του στόχου. Από το Φεβρουάριο του 2007, το Ιράν λειτουργούσε δύο διαδοχικές ακολουθίες σε χώρο με αέριο χαμηλής πίεσης (χωρίς πρώτη ύλη), και ήταν στο στάδιο εγκατάστασης άλλων δύο διαδοχικών ακολουθιών, που θα αυξήσει τους φυγοκεντρωτές έως 656. Στο σημείο όπου το Ιράν εισάγει UF₆ στο FER, πρέπει να αρχίσει η λογιστική των πυρηνικών υλικών. Η ΙΑΕΑ έχει, επίσης, αναφέρει ότι το Ιράν θα πρέπει να έχει εγκατεστημένο εξοπλισμό απομακρυσμένου ελέγχου, πριν λειτουργήσουν οι 500 συσκευές φυγοκέντρησης στο FER, πράγμα το οποίο δε συμφώνησε το Ιράν⁷⁷.

Ο εμπλουτισμός ουρανίου είναι η διαδικασία αύξησης της συγκέντρωσης των ραδιενεργών ισότοπων U-235 από το μέσο όρο 0,7% που βρίσκονται στο ουράνιο στη φύση, είτε σε 3,5 με 5% για να δημιουργήσει καύσιμο για τους αντιδραστήρες, είτε σε πάνω από 90% για να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα. Η αέρια μορφή αποτελεί τη σημερινή επιλογή τεχνολογίας εμπλουτισμού στο Ιράν και αλλού, αλλά υπάρχουν και αρκετές άλλες τεχνολογίες συμπεριλαμβανομένου του ατομικού ατμού διαχωρισμού των ισότοπων με λέιζερ (AVLIS)⁷⁸, με το οποίο πειραματίστηκε το Ιράν από το 1991 έως το 2003. Οι φυγοκεντρωτές περιστρέφονται με υπερηχητικές ταχύτητες, για να διαχωρίσουν τα ισότοπα U-235 από βαρύτερα ισότοπα χρησιμοποιώντας φυγόκεντρη δύναμη.

⁷⁶ Fluorinated ethylene propylene

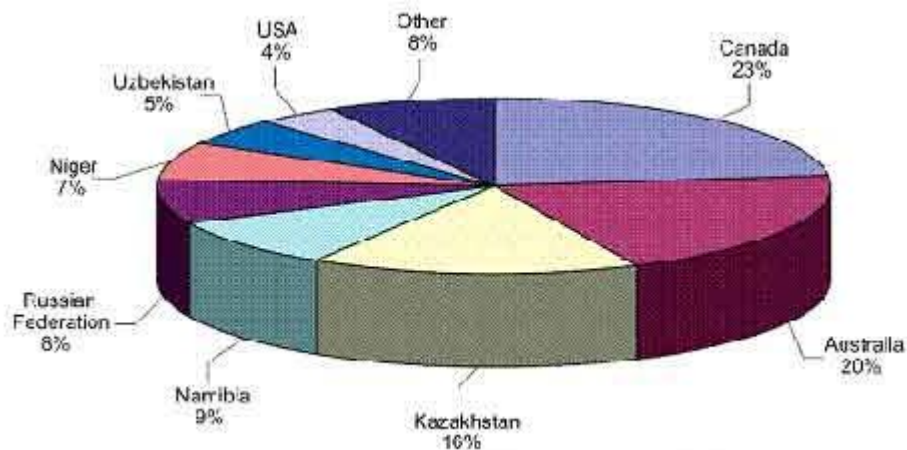
⁷⁷ Sharon Squassoni (6 Σεπτεμβρίου 2006), «*Iran's Nuclear Program: Recent Developments*», CRS Report for Congress

⁷⁸ Atomic Vapor Laser Isotope Separation

Ο φυγοκεντρωτής P-1 («Πακιστάν πρώτης γενιάς») που είναι το κύριο τμήμα του προγράμματος εμπλουτισμού του Ιράν περιστρέφεται στα 800-900 μίλια ανά ώρα. Βασίζεται σε τεχνολογία που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1960 από τη διεθνή εταιρεία εμπλουτισμού Urenco, την οποία έκλεψε ο A.Q. Khan⁷⁹ από μια θυγατρική της Urenco στην Ολλανδία για το πρόγραμμα πυρηνικών όπλων του Πακιστάν και άρχισε να το πουλάει στο Ιράν τουλάχιστον από το 1987. Ο Khan παρείχε επίσης στο Ιράν την τεχνολογία για τις P-2 συσκευές φυγοκέντρησης, οι οποίες ήταν εφευρέσεις της Urenco από τη δεκαετία του 1970 και δύο φορές ισχυρότερες από τις P-1. Παρά το γεγονός ότι δεν περιορίζονται από την NPT, ο εμπλουτισμός ουρανίου και η επανεπεξεργασία πλουτωνίου θεωρούνται ευαίσθητες τεχνολογίες, διότι εκτός από στρατιωτικούς σκοπούς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για όπλα.

Μερικές φορές ο εμπλουτισμός και η επανεπεξεργασία αναφέρονται ως «κύκλος πυρηνικού καυσίμου», γιατί με αυτές τις δύο τεχνολογίες ένα κράτος μπορεί να ολοκληρώσει έναν πλήρη κύκλο πυρηνικού καυσίμου: από την εξόρυξη ουρανίου έως τη μετατροπή του σε αέρια μορφή, μέσω του εμπλουτισμού των καυσίμων και της ακτινοβολίας για τη διαχείριση των αναλώσιμων καυσίμων και την επανεπεξεργασία. Όσο αφορά τον εμπλουτισμό, σημαίνει εμπλουτισμός και μετατροπή ουρανίου (η χημική μετατροπή του ουρανίου από κίτρινη σκόνη σε αέριο εξαφθοριούχο ουράνιο (UF₆)), καθώς και η κατασκευή φυγόκεντρων συστατικών. Οι προαναφερόμενες δραστηριότητες μαζί με την επανεπεξεργασία και μαζί με τις δραστηριότητες βαρέος ύδατος είναι όλες ευαίσθητες τεχνολογίες από την άποψη της εξάπλωσης.

⁷⁹ Ο Abdul Qadeer Khan ήταν ένας από τους κορυφαίους Πακιστανούς επιστήμονες και ήταν αναμειγμένος σε διάφορα επιστημονικά προγράμματα της χώρας.

Εικόνα 7. Παγκόσμια παραγωγή Ουρανίου το 2007.

Το ^{235}U , για να χρησιμοποιηθεί σαν πυρηνικό όπλο, πρέπει να έχει περιεκτικότητα πάνω από 90%, καθώς και ότι η ίδια τεχνολογία που χρησιμοποιείται για να παραχθεί το ελαφρώς εμπλουτισμένο ουράνιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για να παραχθεί το ιδιαίτερα εμπλουτισμένο ουράνιο, που χρησιμοποιείται στα πυρηνικά όπλα. Επομένως, εκείνες οι χώρες που κατέχουν την τεχνολογία εμπλουτισμού μπορούν να το χρησιμοποιήσουν για να παραγάγουν καύσιμο για αντιδραστήρα ή για πυρηνικά όπλα. Αυτό είναι και το ζήτημα που παρουσιάζεται με το Πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν.

Από την άλλη, υπάρχει ο φόβος κατασκευής πυρηνικών όπλων από το Ιράν, γιατί η ιστορία έχει δείξει ότι καμιά από τις χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα δεν κατασκεύασε πρώτα το εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και μετά τα πυρηνικά όπλα. Όλες είχαν την αντίστροφη πορεία. Επιπλέον, αρκετές χώρες που χρησιμοποιούν πυρηνική ενέργεια για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας δεν κατασκεύασαν και δεν προτίθενται να κατασκευάσουν πυρηνικά όπλα. Η ύπαρξη του ενός δεν συνεπάγεται γραμμικά την ύπαρξη του δεύτερου. Αντίθετα, το Ισραήλ, που δεν έχει πυρηνικό εργοστάσιο παραγωγής ρεύματος, έχει πυρηνικά όπλα. Τέλος, στη σημερινή εποχή, η τεχνολογία των πυρηνικών όπλων είναι διαθέσιμη για όποια χώρα είναι αποφασισμένη να αναπτύξει τέτοια όπλα,

ανεξάρτητα από το αν κατέχει ή όχι πυρηνικά εργοστάσια για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος⁸⁰.

Σχετικά με το Ιράν, λέγεται ότι από τις 8.000 συσκευές φυγοκέντρησης που βρίσκονται στη Νατάνζ, περίπου οι 6.000 χρησιμοποιούνται για εμπλουτισμό. Ως το τέλος του Αυγούστου 2011, το Ιράν είχε παράγει περισσότερα από 4.500 κιλά ουρανίου εμπλουτισμένου με 3,5% U-235 (το ισότοπο που απαιτείται για καύσιμο των απλών πολιτών αλλά και για κατασκευή βομβών), και περίπου 70 κιλά ουρανίου εμπλουτισμένου με 20%, δήθεν για καύσιμο για τον ερευνητικό αντιδραστήρα της Τεχεράνης (TRR⁸¹). Ξεκίνησε, επίσης, τη λειτουργία 54 προηγμένων συσκευών φυγοκέντρησης, τις IR-2. Οι Ιρανοί αξιωματούχοι έχουν δηλώσει ότι προτίθενται να τριπλασιάσουν την παραγωγή ουρανίου κατά 20%, παράγοντας πολύ περισσότερο από ότι χρειάζεται ο αντιδραστήρας της Τεχεράνης⁸².

Επιπρόσθετα, δηλώθηκε ότι θα μεταφέρουν την παραγωγή σε ένα εργοστάσιο εμπλουτισμού στο Fordow 90 γιάρδες κάτω από ένα βουνό κοντά στην πόλη Qom, μια τοποθεσία λιγότερο ευάλωτο σε επιθέσεις από Natanz. Ο Heinsonen⁸³ είπε ότι το Ιράν θα μπορούσε να έχει 250 κιλά του κατά 20% εμπλουτισμένου ουρανίου από το τέλος του επόμενου έτους, τα οποία θα μπορούσαν να μετατραπούν μαζί με τα σημερινά αποθέματα του χαμηλού εμπλουτισμού ουρανίου

⁸⁰ <http://www.pokethe.gr/wordpress/?p=81> [προσπελάστηκε 17/11/11]

⁸¹ Tehran Research Reactor

⁸² Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 4).

⁸³ Ο Olli Heinsonen, πριν την ένταξή του στο Κέντρο Belfer ως ανώτερος συνεργάτης τον Αύγουστο του 2010, 27 χρόνια στο Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας στη Βιέννη. Ο Heinsonen πέρασε τα τελευταία πέντε χρόνια ως Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής του ΔΟΑΕ, και επικεφαλής του Τμήματος της διασφάλισης. (http://belfercenter.ksg.harvard.edu/experts/2107/olli_heinsonen.html) [προσπελάστηκε 08/01/12]

σε 120 με 150 κιλά κατά 90% εμπλουτισμού ουρανίου. Αυτά τα ποσά επαρκούν για περισσότερα από ένα πυρηνικό όπλο⁸⁴.

4.3.3 Δραστηριότητες εμπλουτισμού πλουτωνίου

Ο εμπλουτισμός ουρανίου είναι μία πυρηνική τεχνολογία διπλής χρήσης που προκαλεί μεγάλη ανησυχία όσον αφορά το Ιράν, επειδή η Τεχεράνη έχει προτιμήσει αυτό το δρόμο. Ωστόσο, οι εγκαταστάσεις παραγωγής βαρέος ύδατος και ο υπό κατασκευή ερευνητικός αντιδραστήρας βαρέος ύδατος στο Arak θα μπορούσαν να δώσουν στο Ιράν μία εναλλακτική προσέγγιση πλουτωνίου για τα πυρηνικά όπλα, ακόμη και αν η διαδικασία απαιτούσε διαχωρισμό ή επανεπεξεργασία του πλουτωνίου από τα αναλωμένα καύσιμα του αντιδραστήρα. Όπως και ο εμπλουτισμός, η τεχνολογία του διαχωρισμού του πλουτωνίου ήταν διαθέσιμη στη μαύρη αγορά στη δεκαετία του 1980.

Τον Οκτώβριο του 2003 το Ιράν αποκάλυψε ότι είχε διεξάγει πειράματα επανεπεξεργασίας πλουτωνίου σε ένα ζεστό πυρήνα στο Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών της Τεχεράνης και η ποσότητα που διαχωρίστηκε εκτιμάται στα 200 μικρογραμμάρια. Η ΙΑΕΑ υπολόγισε ότι παράχθηκε περισσότερο πλουτώνιο (περίπου 100g) και το Ιράν παραδέχτηκε το Μάιο 2004 ότι υποτίμησε την ποσότητα. Οι έλεγχοι αποκάλυψαν επίσης ότι το Ιράν πειραματιζόταν μεταξύ του 1989 και 1993, σχετικά με την ακτινοβόληση βισμούθιου, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή Πολωνίου-210 για μη στρατιωτικούς σκοπούς (π.χ. για πυρηνικές μπαταρίες) ή σε συνδυασμό με το βηρύλλιο για τη δημιουργία ενός μνητή νετρονίων για ένα πυρηνικό όπλο⁸⁵.

⁸⁴ Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 4).

⁸⁵ Sharon Squassoni (2007), «Iran's Nuclear Program: Recent Developments», CRS Report for Congress

Τα πυρηνικά όπλα που υπάρχουν σήμερα χρησιμοποιούν ^{235}U (σαν εκείνα που χρησιμοποιήθηκαν στη Hiroshima), ή ^{239}Pu (που χρησιμοποιήθηκε στο Nagasaki). Το πλουτώνιο είναι ένα τεχνητό στοιχείο που δεν υπάρχει ελεύθερο στη φύση, αλλά δημιουργείται στα πυρηνικά εργοστάσια σαν προϊόν των αντιδράσεων. Η διαδικασία διαχωρισμού του από τα υπόλοιπα παράγωγα είναι πολύ δύσκολη αλλά όχι αδύνατη. Σήμερα μόνο η Γαλλία και η Ιαπωνία, επεξεργάζονται τα πυρηνικά απόβλητα για να παράγουν πλουτώνιο (το οποίο χρησιμοποιείται εκ νέου σαν πυρηνικό καύσιμο). Οι ΗΠΑ αποφάσισαν να μην ασχοληθούν για λόγους εθνικής ασφάλειας. Για να κατασκευαστεί ένα πυρηνικό όπλο, χρειάζονται μόνο 5-10 περίπου κιλά πλουτωνίου.

Επιπλέον, το πρόγραμμα βαρέος ύδατος έχει εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις προθέσεις του Ιράν. Το Ιράν ανέφερε στην ΙΑΕΑ ότι σχεδιάζει να εξαγάγει βαρύ ύδωρ και, στη συνέχεια, πρότεινε ότι το βαρύ ύδωρ θα μπορέσει να χρησιμοποιηθεί ως ψυκτικό υγρό και επιβραδυντής νετρονίων σε έναν προγραμματισμένο αντιδραστήρα IR-40, για έρευνα και ανάπτυξη, παραγωγή ραδιοϊσοτόπων, και επιμόρφωση. Ωστόσο, οι πληροφορίες για το σχεδιασμό της εγκατάστασης στο Ιράν, που παραλείπουν τον απαραίτητο εξοπλισμό ζεστού πυρήνα για την παραγωγή ραδιοϊσοτόπων, έρχονταν σε σύγκρουση με αναφερόμενες ιρανικές προσπάθειες να εισάγουν αυτό τον εξοπλισμό. Αν και Ιρανοί αξιωματούχοι προβλέπουν ότι ο αντιδραστήρας δεν θα τεθεί σε λειτουργία μέχρι το 2011, η κατασκευή του αντιδραστήρα IR-40 συνεχίστηκε, παρά τις συνεχείς εκκλήσεις του Διοικητικού Συμβουλίου για τη διακοπή του. Σύμφωνα με πληροφορίες, το εργοστάσιο παραγωγής βαρέος ύδατος λειτουργεί από το 2004, και τον Αύγουστο του 2006, οι Ιρανοί αξιωματούχοι ανακοίνωσαν ότι θα διπλασιάσει την παραγωγή του.

4.3.4 Λειτουργία Χημικών και Βιολογικών Δυνατοτήτων

Το 2006 αποκαλύφθηκε μια πολύ εκτεταμένη ιρανική υποδομή προσανατολισμένη σε όπλα BW⁸⁶ (βιολογικά όπλα). Τα αίτια των βιολογικών πολέμων, σύμφωνα με πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων του άνθρακα, της ευλογιάς, πανώλης, βακτηριακής τοξίνης και τοξίνης καστορέλαιου, έχουν κατασκευαστεί και εξοπλιστεί από το Ιράν. Επιπλέον, το 2006, το γερμανικό Τελωνεία και η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ποινικής Έρευνας επισήμαναν, ότι υπάρχουν στο Ιράν εταιρείες-βιτρίνα που αποκτούν εξοπλισμό για τα βιολογικά προϊόντα. Όλα αυτά τα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το Ιράν έχει φτάσει σε λειτουργική δυνατότητα να έχει έτοιμες βιολογικές κεφαλές, συμπεριλαμβανομένων των πυραύλων που θα τις κουβαλούν⁸⁷.

Η μεταφορά των χημικών πυρηνικών κεφαλών είναι πιο απλή, και ξεκίνησε ήδη το 1986 από το Ιράν, όταν έστειλε χημικά πυρομαχικά κατά του Ιράκ. Το 1996, το Ιράν θεωρούνταν ότι κατείχε χημικά ολμοβόλα όπλα, πυροβολικό βλήματα, εναέριες βόμβες, και, ενδεχομένως, χημικές κεφαλές για πυραύλους Scud. Η παραγωγή CW⁸⁸ (χημικά όπλα) υπολογιζόταν ετησίως περίπου σε 1.000 τόνους υπεύθυνη για χημικούς πολέμους. Για παράδειγμα, ακόμα και το 1997, ο ιρανικός Οργανισμός Αμυντικής Βιομηχανίας παρέλαβε από μια κινεζική εταιρεία 500 τόνους μίας βασικής ύλης (πενταθειούχος φώσφορος) για την κατασκευή των προηγμένων αέριων, γνωστά ως VX⁸⁹.

⁸⁶ Biological Weapons

⁸⁷ Dany Shoham (2007), «How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 543)

⁸⁸ Chemical Weapons

⁸⁹ Ένα παράγωγο νευροτοξικού χημικού πολέμου

Επί του παρόντος, το Ιράν πιστεύεται ότι εργάζεται για την αύξηση των αποθεμάτων των χημικών όπλων, που αποτελούνται από κυανικό οξύ, υπερίτη, ένα τοξικό (tabun) και ένα χημικό (sarin) δηλητηριώδες αέριο και το VX. Σήμερα, αξιόλογες ποσότητες των ιρανικών χημικών αποθεμάτων τοποθετούνται σε κεφαλές πυραύλων. Αναφέρεται, ότι το Ιράν έγινε ανταγωνιστικό με μια ποικιλία τεχνολογιών που σχετίζονται με την ανάπτυξη, τη δοκιμή και την μαζική παραγωγή χημικών και βιολογικών πολεμικών υλικών, καθώς και εξαιτίας της τακτικής και της στρατηγικής των συστημάτων παράδοσης. Η Τεχεράνη ακολουθεί με συνέπεια την πορεία των βαλλιστικών όπλων μαζικής καταστροφής (WMD⁹⁰) από τη Βόρεια Κορέα, η οποία για περισσότερο από μια δεκαετία κατείχε λειτουργικούς, βαλλιστικούς πυραύλους με χημικό-βιολογικές κεφαλές.

Έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχουν ισχυρά κίνητρα για τη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών όσον αφορά τα όπλα μαζικής καταστροφής και ότι νέα βαλλιστικά σχέδια έχει η Βόρεια Κορέα τα στέλνει στο Ιράν. Το 2006, η συνεργασία αυτή έφτασε στη μεταφορά τουλάχιστον 18 βαλλιστικών πυραύλων BM25 (εμβέλειας 2,500-3,500 χλμ.) από τη Βόρεια Κορέα στο Ιράν. Η στενή συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών παραμένει στο βαλλιστικό τομέα και, πιθανότατα, περιλαμβάνει το στοιχείο των κεφαλών όπλων μαζικής καταστροφής. Αυτή είναι μια σκόπιμη ιδιότητα που επισημαίνει τη στρατηγική διαδραστικότητα μεταξύ Τεχεράνης-Πιονγκγιάνγκ. Τεχνολογικά, το Ιράν είναι ο μεγάλος δικαιούχος, και στο πλαίσιο αυτό, η Ρωσία, η Κίνα και το Πακιστάν είναι δευτερεύοντες συνεισφέροντες στο Ιράν αλλά σίγουρα σημαντικοί⁹¹.

⁹⁰ Weapons of Mass Destruction

⁹¹ Dany Shoham (2007), «How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 544)

4.3.5 Ιρανικοί Πύραυλοι

Εννοιολογικά, εφ' όσον το Ιράν δε διαθέτει λειτουργικές πυρηνικές κεφαλές, οι βαλλιστικοί BW πύραυλοι αποτελούν την ύψιστη ιρανική καταστρεπτική δύναμη. Το παράδειγμα της ιρανικής στρατηγικής φαίνεται να δίνει υψηλή προτεραιότητα στη δυνατότητα αυτή σε γενικές γραμμές, και πιο συγκεκριμένα στο Shahab-3 με εμβέλεια 2.100 χλμ. Από βαλλιστικής άποψης, ο πρόγονος του Shahab-3 από τη Βόρεια Κορέα, πύραυλος Nodong, είναι σχεδιασμένος να μεταφέρει όλους τους τύπους πυρηνικών κεφαλών WMD⁹² (όπλα μαζικής καταστροφής). Η ιρανική ανάπτυξη του Nodong είναι συμβατή με αυτή τη δυνατότητα και εφαρμόζεται στο Shahab-3. Από βιοτεχνολογικής άποψης, οι συγκεκριμένες βιολογικές κεφαλές είναι οπλισμένες για εκτόξευση βλημάτων σε μεγάλες αποστάσεις.

Εικόνα 8. Ο πύραυλος Shahab-3.

Οι ιρανικοί βιοτεχνολογικοί πόροι, καθώς και η ικανότητα του Ιράν να απορροφά εξωγενείς συμπληρωματικές συνεισφορές, επιτρέπει, σαφώς, την ανάπτυξη και την παραγωγή των εν λόγω πυρηνικών κεφαλών στο Ιράν. Για την ανάπτυξη κεφαλών, το Ιράν ζήτησε εμπειρογνώμονες βιολογικών όπλων από τη Ρωσία και το Καζακστάν και μερικές από αυτές τις προσλήψεις ήταν πολύ επιτυχείς. Οι προσπάθειες της Τεχεράνης για την πρόσληψη ξένων

⁹² Weapons of Mass Destruction

επιστημόνων δε σταμάτησε καθόλου τα τελευταία χρόνια. Για αυτούς τους εμπειρογνώμονες, το Ιράν αποκτά πρόσβαση στις μεθόδους επανένταξης και έκρηξης, ώστε οι βιολογικοί παράγοντες να μην καταστρέφονται από υπερβολική ζέστη ή δραστικές διακυμάνσεις ορμής.

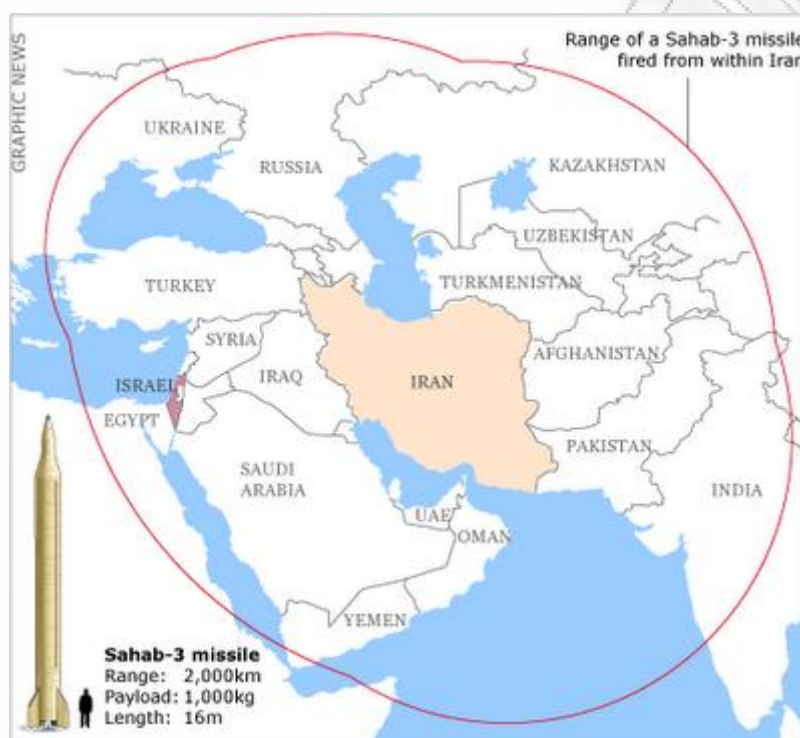
Σύμφωνα με αναφορές⁹³, περίπου 100 πρώην Σοβιετικοί εμπειρογνώμονες BW απασχολούνται στο Ιράν από το 2000 και μερικοί από αυτούς είναι γνώστες της στρατιωτικοποιημένης μορφής του στρατηγικού άνθρακα. Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία είναι ασαφή, όλα δείχνουν το σύμπλεγμα κεφαλών που έχουν ιδιαίτερη σημασία για βιολογικά - καθώς και χημικά και ακτινολογικά - πυρομαχικά. Με τους πυραύλους Shahab-3 στην υπηρεσία τους από το 2003, και ένα τρέχον απόθεμα από 25 έως 100 (το λιγότερο), εξακολουθεί να δίνεται βαρύτητα στην ανάπτυξη κεφαλής. Το Νοέμβριο του 2006, η ιρανική κρατική τηλεόραση ανέφερε ότι Ιρανοί ειδικοί έχουν κάνει κάποιες αλλαγές στους πυραύλους Shahab-3 εγκαθιστώντας τους κεφαλές διασποράς με δυνατότητα μεταφοράς 1.400 βομβίδων⁹⁴.

Το πρόγραμμα του Ιράν για του βαλλιστικούς πυραύλους μεγεθύνει την απειλή. Το Ιράν, δεχόμενο τεχνολογική βοήθεια από τη Βόρεια Κορέα, κατέχει ένα πύραυλο Shahab-3, ο οποίος έχει εμβέλεια 1.300 χιλιομέτρων και περιλαμβάνει το Ισραήλ, την Τουρκία και τη Σαουδική Αραβία. Ο Shahab-3 έχει χωρητικότητα ωφέλιμου φορτίου (περίπου ενός τόνου) και η διάμετρος του σκελετού του αεροσκάφους (άνω των 1,2m) που είναι αναγκαία για να μεταφέρει μία πυρηνική κεφαλή. Αν Τεχεράνη ήθελε να αναπτύξει και να κατασκευάσει ένα πυρηνικού όπλο, ο Shahab-3 ή η

⁹³ Dany Shoham (2007), «How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 546)

⁹⁴ Dany Shoham (2007), «How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 546)

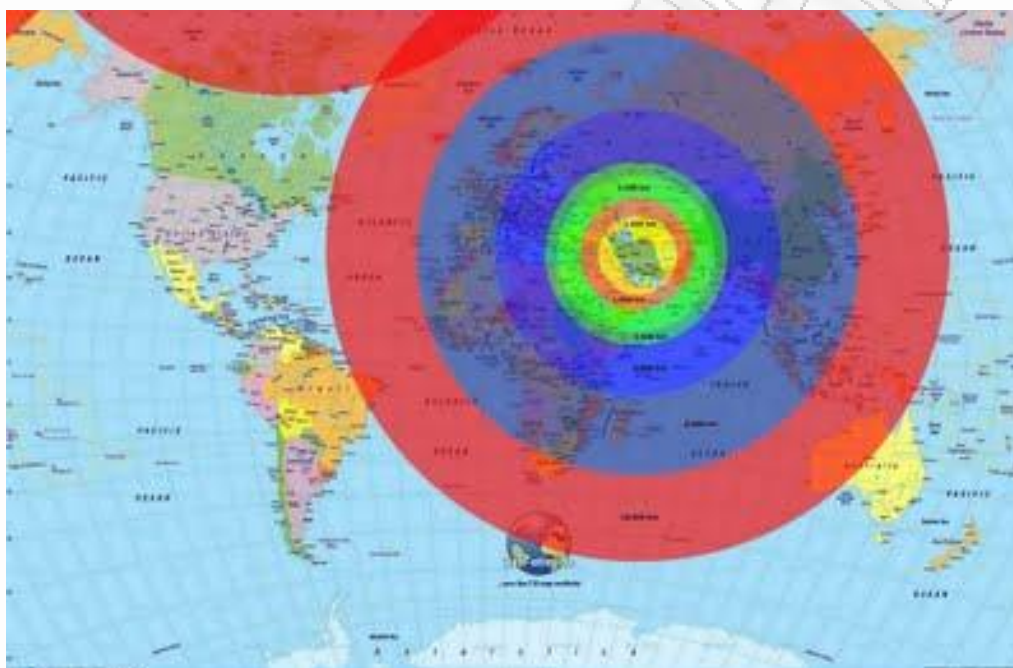
παραλλαγή του, ο Shahab-3M, θα είναι το προτιμώμενο όχημα παράδοσης. Το Σεπτέμβριο του 2007, το Ιράν παρουσίασε έναν πύραυλο μεγαλύτερου βεληνεκούς, με το όνομα Ghadr-1, με εμβέλεια 1.800 χλμ., και τον Ιούλιο του 2008, δοκιμάστηκε μια έκδοση του Shahab-3, συνήθως καλείται Shahab-4, που θεωρείται ότι έχει εμβέλεια 2.000 χιλιομέτρων.

Εικόνα 9. Η εμβέλεια του πυραύλου Shahab 3 με τόπο έναρξης το Ιράν.

Χρησιμοποιώντας τη σοβιετική τεχνολογία που αποκτήθηκε μέσω της Βόρειας Κορέας, το Ιράν εργάζεται πάνω σε ένα πύραυλο εμβέλειας 2.500 χιλιομέτρων, γνωστός ως Shahab-5 ή BM-25, ο οποίος θα μπορούσε να φθάσει σε πολλά μέρη της Ευρώπης. Οι ικανότητες του Ιράν για τους πυραύλους αυξάνονται, καθώς εργάζονται πάνω σε ένα όχημα εκτόξευσης δορυφόρου Safir δύο σταδίων. Υπάρχουν επίσης ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες ότι το Ιράν επιδιώκει την κατασκευή του Shahab-6, πυραύλου μεσαιού βεληνεκούς missiles με εύρος εμβέλειας 4.500 - 5.500 χιλιομέτρων, που θα έθετε τις περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις,

συμπεριλαμβανομένων του Λονδίνου (4400 χιλιόμετρα από την Τεχεράνη), μέσα στην εμβέλειά του. Η περιορισμένη ακρίβεια των ιρανικών βαλλιστικών πυραύλων τους καθιστά ικανούς για παράδοση όπλων μαζικής καταστροφής. Επιπλέον, η Ουκρανία ανέφερε το 2005, ότι το Ιράν είχε αποκτήσει 12 παλιούς πυραύλους X-55 Κρουζ από έμπορο της ουκρανικής μαύρης αγοράς τέσσερα χρόνια νωρίτερα. Ο X-55 (γνωστός και ως Kh-55) ήταν σχεδιασμένος για να μεταφέρει πυρηνικά όπλα και έχει εμβέλεια 3.000 χιλιόμετρα⁹⁵.

Εικόνα 10. Η εμβέλεια των πυραύλων Shahab 1 έως 6, ξεκινώντας από μέσα προς τα έξω.

4.3.6 Ακτινολογικά Όπλα

Διάφορα ραδιοϊσότοπα είναι κατάλληλα για χρήση ως ραδιενεργά πολεμικά υλικά. Επειδή είναι παρόμοια στη χρήση με τα χημικά και βιολογικά όπλα, μπορούν να εξοπλίσουν μια ποικιλία όπλων όπως κεφαλές «βρώμικη βόμβα», είτε ως άμεσα συστατικά των συστημάτων τροφοδοσίας νερού και τροφίμων. Τα ραδιοϊσότοπα που

⁹⁵ Mark Fitzpatrick (2008), «*The Iranian Nuclear Crisis: Avoiding worst-case outcomes*» (σελίδα 18).

παρουσιάζουν το μεγαλύτερο κίνδυνο περιλαμβάνουν καίσιο (που χρησιμοποιείται στον ακτινολογικό ιατρικό εξοπλισμό), κοβάλτιο, αμερίκιο, ιρίδιο, πλουτώνιο και στρόντιο. Όλα δημιουργούνται σε πυρηνικούς αντιδραστήρες, καθώς και σε σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Αν και δεν υπάρχει καμία αξιόπιστη και διαβαθμισμένη πληροφορία για ιρανική κατοχή ραδιολογικών όπλων -σε αντίθεση με τα χημικά και βιολογικά όπλα-, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η δυνατότητα του Ιράν να κατέχει αυτή την τεχνολογία. Οι ιρανικές πυρηνικές εγκαταστάσεις σχετίζονται κυρίως με προϊόντα πρώτης ανάγκης και η τεχνολογία ραδιοϊσοτόπων εφαρμόζεται επί του παρόντος στις πυρηνικές εγκαταστάσεις. Οι τεχνικές χρήσης των ραδιοϊσοτόπων δε διαφέρουν και πολύ από τις εφαρμογές των χημικό-βιολογικών κεφαλών.

Οι περισσότερες από τις ιρανικές ρουκέτες και πυραύλους, που χρησιμοποιήθηκαν από τη Χεζμπολάχ εναντίον του Ισραήλ κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Πόλεμου στο Λίβανο τον Ιούλιο του 2006, έχουν σχεδιαστεί με μια δευτερεύουσα δυνατότητα για μεταφορά χημικών ή βιολογικών κεφαλών. Η Χεζμπολάχ διαθέτει επίσης ιρανικά UAV⁹⁶, γνωστά ότι είναι αποτελεσματικά CBR⁹⁷.

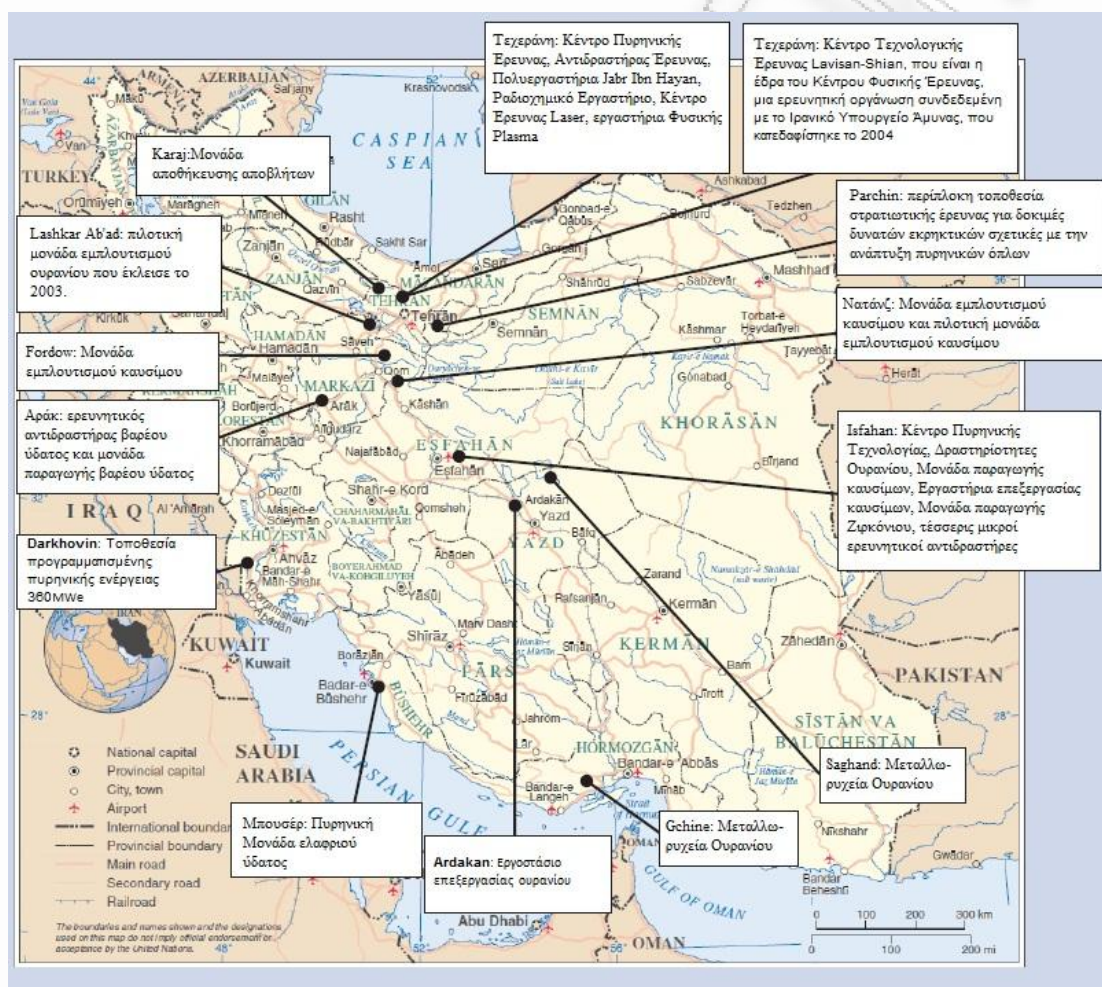
Το 1997, μια εξαιρετικά περιεκτική ανάλυση της Paula DeSutter δόθηκε στη δημοσιότητα από το Πανεπιστήμιο Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ και προέκυψε, ήδη, μια αρκετά υγιής εικόνα σχετικά με το καθεστώς των όπλων μαζικής καταστροφής στο εσωτερικό της ιρανικής της άμυνας. Η DeSutter ανέφερε ότι η Ιρανική Επαναστατική Φρουρά (IRGC)⁹⁸, που δημιουργήθηκε κατά τις πρώτες ημέρες της Ισλαμικής επανάστασης, έχει το προβάδισμα

⁹⁶ unmanned aerial vehicle – Εναέριο όχημα δίχως επάνδρωση που λειτουργεί απομακρυσμένα

⁹⁷ Chemical – Biological – Radiological

⁹⁸ Iranian Revolutionary Guard Corps

στο Ιράν για την παραγωγή και τη χρήση των Όπλων μαζικής καταστροφής και των μέσων μεταφοράς τους⁹⁹. Η φρουρά IRGC είναι το κεντρικό σημείο προσπαθειών του Ιράν για την παραγωγή όπλων μαζικής καταστροφής και υλικών πυραύλων και την ανάπτυξη βιολογικών (καθώς και πυρηνικά) όπλων και πυραύλων, ενώ τα χημικά όπλα μπορεί να είναι διαθέσιμα στον τακτικό στρατό. Παρακάτω ακολουθεί μία εικόνα που εμφανίζει όλες τις περιοχές του Ιράν με πυρηνική δραστηριότητα.

Εικόνα 11. Περιοχές Ιράν με πυρηνική δραστηριότητα¹⁰⁰.

⁹⁹ Dany Shoham (2007), «How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 554)

¹⁰⁰ Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 9).

4.3.7 Μυστικότητα του Πυρηνικού Προγράμματος

Υπάρχουν τουλάχιστον δέκα δείκτες που χαρακτηρίζουν την ιρανική στρατιωτική εμπλοκή στο πυρηνικό πρόγραμμα και τις προθέσεις για όπλα. Αυτοί οι δείκτες μαζί έδειχναν ότι, τουλάχιστον μέχρι το 2003, υπήρχε μια συντονισμένη στρατιωτική σύνδεση με σκοπό τη διερεύνηση του προγράμματος για πυρηνικά όπλα. Το 2003 το ιρανικό πρόγραμμα ήταν εκτεθειμένο και το Ιράν αισθανόταν πιο ευάλωτο από ποτέ, βλέποντας την ευκολία με την οποία τα Αμερικάνικα στρατεύματα επιβάλλονταν και διέλυαν τις ιρακινές δυνάμεις κατά τη διάρκεια της Επιχείρησης «Απελευθέρωσης του Ιράκ»¹⁰¹. Εκείνο το έτος οι επιθεωρητές της ΙΑΕΑ, κατευθυνόμενοι από την ομιλία του εξόριστου Εθνικού Συμβουλίου Αντίστασης του Ιράν, η οποία δημοσιοποίησε αυτά που ήδη γνώριζαν οι Δυτικές υπηρεσίες πληροφοριών, μπόρεσαν να επισκεφθούν το εργοστάσιο εμπλουτισμού ουρανίου στη Νατάνζ και τις εγκαταστάσεις του αντιδραστήρα βαρέος ύδατος στο Arak , ώστε να τεκμηριώσουν μια 18-χρονη ιστορία συστηματικών παραβιάσεων της ασφάλειας.

Μέχρι τον Οκτώβριο του 2003, το Ιράν είχε συναρμολογήσει μια διαδοχική ακολουθία 164 φυγοκεντρωτών στο Νατάνζ στο πιλοτικό εργοστάσιο εμπλουτισμού ουρανίου. Οι Ιρανοί θα μπορούσαν να έχουν ξεκινήσει τις δοκιμές των διαδοχικών ακολουθιών ανά πάσα στιγμή, με την εισαγωγή εξαφθοριούχου ουρανίου (UF₆). Ένας λόγος αναμονής ήταν ότι αντιμετώπιζαν προβλήματα με αυτό το βήμα σε ένα μονό φυγοκεντρωτή. Επίσης, οι Ιρανοί θα μπορούσαν να διατηρούν μονούς φυγοκεντρωτές και μικρότερες διαδοχικές ακολουθίες που θα λειτουργούσαν συνεχώς στο χώρο με αέριο χαμηλής πίεσης, για να πάρουν σημαντικά στοιχεία σημασία για την ανθεκτικότητα και τους τρόπους αποτυχίας,

¹⁰¹ Mark Fitzpatrick (21 Μαρτίου 2007), «*Can Iran's Nuclear Capability Be Kept Latent?*», *Journal Survival* (σελίδα 34)

ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της διαδικασίας κατασκευής φυγοκεντρικών.

Επιπλέον, οι Ιρανοί καθυστερούσαν, έτσι ώστε να μπορούν να δοκιμάσουν τη λειτουργία αρκετών παρτίδων φυσικού διαλύματος ουρανίου, ή κίτρινης σκόνης, μέσω της εγκατάστασης μετατροπής του ουρανίου στο Esfahan παράγοντας τον Ιανουάριο του 2007 250 τόνους UF₆ (σύμφωνα με τον επικεφαλής της ΙΑΕΑ στο Ιράν, Gholamreza Aghazadeh)¹⁰². Αυτή η ποσότητα, όταν εμπλουτιστεί, είναι αρκετή για 30-50 πυρηνικά όπλα εκρηκτικού τύπου. Η παραγωγή επαρκούς πρώτης ύλης έδωσε τη δυνατότητα στο Ιράν να ξεπεράσει ένα βασικό εμπόδιο, αν και είναι ασαφές κατά πόσο το Ιράν χρησιμοποίησε εγχώρια παραγωγή του UF₆, για να δοκιμαστούν οι διαδοχικές ακολουθίες, ή ακόμη βασίζεται στην ποιοτική πρώτη ύλη που εισήχθηκε από την Κίνα το 1991.

4.4 Ανησυχίες

Αν το Ιράν επιτύχει στις προσπάθειές του για κατάκτηση της τεχνογνωσίας και της δυνατότητας παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, τότε θα είναι σε θέση, αν το θελήσει, να παραγάγει και πυρηνικά όπλα. Μέχρι στιγμής, το Ιράν κατάφερε να αποκτήσει την τεχνολογία εμπλουτισμού ουρανίου για πειραματικούς σκοπούς και προβλέπεται ότι σε περίοδο μικρότερη των 5 ετών θα είναι σε θέση να προχωρήσει στην παραγωγή πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς ή/και στρατιωτικούς σκοπούς.

Σε διεθνές επίπεδο, η συζήτηση για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν επικεντρώνεται σε δύο σημεία. Πρώτο, αναζητείται τρόπος με τον οποίο το πρόγραμμα θα τεθεί κάτω από τον έλεγχο της ΙΑΕΑ. Δεύτερο, γίνεται προσπάθεια έτσι ώστε το Ιράν να μην προχωρήσει στον εμπλουτισμό ουρανίου για κατασκευή πυρηνικών όπλων. Αυτοί

¹⁰² Mark Fitzpatrick (21 Μαρτίου 2007), «*Can Iran's Nuclear Capability Be Kept Latent?*», *Journal Survival* (σελίδα 35)

οι στόχοι επιδιώκονται μέσω της διεθνούς διπλωματίας σε τέσσερα επίπεδα.

Στο επίπεδο της ΙΑΕΑ γίνεται προσπάθεια για συνεργασία με τις αρχές του Ιράν, έτσι ώστε το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας να συνάδει με το διεθνές δίκαιο. Στο επίπεδο του ΟΗΕ, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει εκδώσει μια σειρά ψηφισμάτων τα οποία καλούν το Ιράν να συμμορφωθεί με τις Διεθνείς Συμβάσεις και να συνεργαστεί με την ΙΑΕΑ. Στο επίπεδο της ΕΕ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Γερμανία έχουν συστήσει μια ομάδα επαφής, η οποία προσπαθεί να πείσει το Ιράν να συμμορφωθεί με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ και τις αποφάσεις της ΙΑΕΑ, στο πλαίσιο ενός πακέτου κινήτρων. Τέλος, σε διμερές επίπεδο, διάφορα κράτη (κυρίως η Ρωσία) προσπαθούν να διαμεσολαβήσουν προκειμένου να υπάρξει μια λύση στο πρόβλημα¹⁰³.

Ο ρόλος των ΗΠΑ είναι σίγουρα καθοριστικός. Είναι προς το συμφέρον της Ουάσιγκτον να εγκαταστήσει ένα κανάλι επικοινωνίας με την Τεχεράνη, έτσι ώστε να δημιουργηθεί η απαραίτητη εμπιστοσύνη προκειμένου να βρεθεί μια αμοιβαία αποδεκτή λύση στο πρόβλημα. Για να υπάρξει λύση, πρέπει να γίνουν αμοιβαία αποδεκτοί τρεις όροι: Πρώτο, ότι το Ιράν έχει δικαίωμα στην παραγωγή και χρήση πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς. Δεύτερο, ότι το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν θα μπει κάτω από την εποπτεία της ΙΑΕΑ. Τρίτο, ότι πρέπει να υπάρξει αμοιβαία δέσμευση από όλα τα κράτη της περιοχής για αποπυρηνικοποίηση της Μέσης Ανατολής. Η μόνη περίπτωση αποτροπής του ενδεχομένου παραγωγής πυρηνικών όπλων από το Ιράν είναι η δέσμευση του Ισραήλ σε ένα τέτοιο σχέδιο, στο πλαίσιο ενός χρονοδιαγράμματος το οποίο θα επιβλέπει η ΙΑΕΑ.

¹⁰³ Γιώργος Κέντας, «Το πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν: Μία παγκόσμια πρόκληση», Μάιος 2009, <http://www.apopsi.com.cy/2009/05/1656/> [προσπελάστηκε 02/10/11]

Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό από όλες τις πλευρές είναι ότι ο δρόμος για την απόκτηση τεχνογνωσίας για παραγωγή πυρηνικής ενέργειας είναι εξαιρετικά επίπονος και δύσκολος, αφού περνά μέσα από μια διαδικασία συνεχών δοκιμών και αποτυχιών. Όταν ένα κράτος φτάσει τόσο κοντά, όσο το Ιράν, είναι πολύ δύσκολο να σταματήσει, εκτός και αν τα οφέλη που θα αποφέρει μια τέτοια απόφαση είναι τόσο μεγάλα και αξιόπιστα που να υποσκελίζουν ένα τόσο σπουδαίο εθνικό επίτευγμα.

Παρά το γεγονός ότι οι Ιρανοί δεν είναι γνωστό σήμερα αν εργάζονται πάνω σε οποιαδήποτε δραστηριότητα επανεπεξεργασίας, από το 2006 όλα τα ψηφίσματα της ΙΑΕΑ και οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας καλούν πεισματικά το Ιράν να αναστείλει τις δύο δραστηριότητες σχετικά με τον εμπλουτισμό και την επανεπεξεργασία. Για αυτό και είναι λογικό, που τα ψηφίσματα καλούν το Ιράν να αναστείλει τις δραστηριότητες εμπλουτισμού και να απέχει από την επανεπεξεργασία. Εναλλακτικά, τα ψηφίσματα θα μπορούσαν απλώς να απαιτήσουν από το Ιράν να αναστείλει όλες τις «ευαίσθητες» δραστηριότητες σχετικά με τον κύκλο του καυσίμου. Αλλά μιας και το Διοικητικό Συμβούλιο της ΙΑΕΑ κατέληξε σε συμβιβασμό σχετικά με το θέμα το 2006, η διπλωματική του στάση και η επιθυμία να μη χαλάσει η συναίνεση κατέπνιξε οποιαδήποτε προσπάθεια για άλλη συμφωνία με το Ιράν. Το ζήτημα είναι ώριμο για μελλοντικές διαπραγματεύσεις. Το Ιράν υποστηρίζει ότι δε σχεδιάζει να αναπτύξει την ικανότητα επανεπεξεργασίας, και δεσμεύεται να απέχει από τις εγκαταστάσεις δραστηριοτήτων επανεπεξεργασίας, εάν το πρόγραμμα εμπλουτισμού του γίνει αποδεκτό¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Mark Fitzpatrick (2008), «*The Iranian Nuclear Crisis: Avoiding worst-case outcomes*» (σελίδα 20).

Ο Γάλλος πρόεδρος Νικολά Σαρκοζί προειδοποίησε σε ομιλία του στις 01/09/11¹⁰⁵, πως οι απόπειρες του Ιράν να δημιουργήσει πυραύλους μακράς εμβέλειας και πυρηνικά όπλα μπορεί να οδηγήσει κάποιες χώρες σε προληπτικές επιθέσεις. Επίσης, δήλωσε ότι οι στρατιωτικές πυρηνικές και βαλλιστικές φιλοδοξίες του Ιράν συνιστούν αυξανόμενη απειλή που μπορεί να οδηγήσει σε προληπτική επίθεση κατά ιρανικών θέσεων προκαλώντας μία μεγάλη κρίση που η Γαλλία θέλει να αποφύγει με κάθε κόστος.

Ο Γάλλος πρόεδρος επέρριψε την ευθύνη της κρίσης στο Ιράν, το οποίο επιμένει πως δεν προτίθεται να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα και πως απλά εμπλουτίζει πυρηνικά καύσιμα για ιατρική έρευνα και για το εγχώριο ατομικό ενεργειακό του πρόγραμμα. Η Γαλλία και οι σύμμαχοι της θα επιδιώξουν την επιβολή αυστηρότερων διεθνών κυρώσεων κατά του ισλαμικού καθεστώτος της Τεχεράνης, προσπαθώντας να εξωθήσουν σε υποχώρηση το Ιράν από το πρόγραμμα εμπλουτισμού ουρανίου. Παρά τις εκκλήσεις του ΟΗΕ, την επιβολή σειράς διεθνών κυρώσεων και τις απειλές από τη Δύση, το Ιράν δηλώνει σταθερό στην εκτέλεση του προγράμματός του επιμένοντας στον ειρηνικό χαρακτήρα του.

4.5 Κυρώσεις κατά του Ιράν

Στις 16 Ιουνίου 2010, μετά τη συμφωνία του τέταρτου γύρου των κυρώσεων του ΟΗΕ, η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανακοίνωσε το ισχυρότερο σύνολο των μονομερών κυρώσεων από τότε που ανέλαβε εξουσία ο Πρόεδρος Ομπάμα. Τα μέτρα αφορούν την Ταχυδρομική Τράπεζα του Ιράν, τους Επαναστατικούς Φρουρούς και επιχειρήσεις που συνδέονται με ναυτιλιακές εταιρείες του Ιράν, και είναι σχετικά με τις κυρώσεις του ΟΗΕ. Ο Ομπάμα τον Ιούλιο του

¹⁰⁵ Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, «Σαρκοζί: Οι πυρηνικοί εξοπλισμοί του Ιράν πιθανόν να προκαλέσουν επίθεση», 01/09/11, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=306108> [προσπελάστηκε 31/10/11]

2010 εξέθεσε νόμο που απαγόρευσε σε διεθνείς εταιρείες να προμηθεύουν το Ιράν με προϊόντα διύλισης του πετρελαίου, καθώς και σε τράπεζες να συναλλάσσονται με τα καθορισμένα ιρανικά ιδρύματα. Οι διεθνείς εταιρείες που θα παραβαίνουν τους κανόνες θα αντιμετωπίζουν πάγωμα των περιουσιακών τους στοιχείων στις ΗΠΑ, θα αποκλείονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα με αμερικανικές τράπεζες, και θα απαγορεύονται από τα κρατικά συμβόλαια των ΗΠΑ¹⁰⁶.

Τον Αύγουστο του 2010, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν και άλλες μονομερείς κυρώσεις στο Ιράν, με στόχο ιρανικές ομάδες και άτομα που, σύμφωνα με τις ΗΠΑ, υποστήριζαν τη Χαμάς, τη Χεζμπολάχ και τους Ταλιμπάν. Αυτές οι κυρώσεις θεωρήθηκαν ως μια προσπάθεια να δράσουν ενάντια στην καταστολή και όχι το πυρηνικό του πρόγραμμα. Επιπλέον, στις 26 Ιουλίου 2010, ανακοινώθηκαν και τα νέα μέτρα της ΕΕ, τα οποία αναφέρονται σε περιορισμούς στον τομέα της ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των επενδύσεων, την τεχνική βοήθεια και μεταβιβάσεις τεχνολογιών, εξοπλισμού και υπηρεσιών, σε περιορισμούς στον χρηματοπιστωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων του παγώματος των περιουσιακών στοιχείων κατά των τραπεζών και τους περιορισμούς στην ασφάλεια, σε εμπορικούς περιορισμούς, όπως απαγόρευση αγαθών, και, τέλος, σε περιορισμούς σχετικά με το ιρανικό τομέα των μεταφορών, ιδίως της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν Γραμμή Ναυτιλίας (IRISL) και των θυγατρικών της και των αεροπορικών μεταφορών φορτίου¹⁰⁷.

Την ημέρα πριν από την ανακοίνωση της ΕΕ, το Ιράν είχε δηλώσει ότι είναι έτοιμο να αντιμετωπίσει τις κυρώσεις, ενώ είχαν

¹⁰⁶ Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 17)

¹⁰⁷ Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 18)

ακουστεί κριτικές ότι το Ιράν έχει προσφερθεί να προβεί σε διαπραγματεύσεις πριν λάβουν χώρα τέτοιες συνομιλίες.

4.6 Στάση του Ιράν

Οι Ιρανοί αξιωματούχοι επιμένουν ότι η χώρα τους δεν επιδιώκει την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Ο ισχυρισμός αυτός διαψεύδεται από την κλίμακα ανάπτυξης των όπλων που διεξάγεται πριν από το 2003, όπως αποκαλύπτουν έγγραφα της ΙΑΕΑ. Ωστόσο, οι αξιωματούχοι μπορεί να κάνουν διάκριση μεταξύ της δυνατότητας κατασκευής όπλων και του τελικού σταδίου κατασκευής των όπλων. Οι εκπρόσωποι του Ιράν αναφέρουν ότι η κατοχή πυρηνικών όπλων θα έθετε σε κίνδυνο την ασφάλεια του Ιράν και θα αποτελούσε σίγουρο στόχο για τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, καθώς και θα έχανε την προστασία που προσφέρεται σήμερα από τη Ρωσία και την Κίνα.

Το Ιράν γνωρίζει, επίσης, ότι η αποκάλυπτη ανάπτυξη των πυρηνικών όπλα θα ενθαρρύνει παρόμοιες προσπάθειες από την πλευρά του Αράβων σουνιτών γειτόνων, αναιρώντας έτσι το στρατηγικό της πλεονέκτημα. Επιπλέον, οι Ιρανοί επισημαίνουν ότι τον Αύγουστο του 2005 ο Ανώτατος Ηγέτης Σαγίντ Αγιατολάχ Αλί Χαμενεΐ εξέδωσε φετβά¹⁰⁸ εναντίον της ανάπτυξης, παραγωγής, αποθήκευσης και χρήσης των πυρηνικών όπλων. Οι φετβά μπορούν να αλλάξουν υπό νέες συνθήκες, αλλά, εξαιτίας του θρησκευτικού καθεστώτος, είναι μάλλον απίθανο ο ανώτατος ηγέτης του Ιράν να επικυρώνει κρυφά στρατιωτική δραστηριότητα, γιατί έρχεται σε ρητή αντίθεση με το θρησκευτικό του διάταγμα. Παρ' όλα αυτά, οι προθέσεις του Ιράν είναι ασαφείς για το εξωτερικό.

Το Ιράν έχει υποστηρίξει επανειλημμένα ότι το πυρηνικό του πρόγραμμα έχει αυστηρά ειρηνικό χαρακτήρα, αναφέροντας το Μάιο του 2003, ότι θεωρούν την απόκτηση, την ανάπτυξη και τη χρήση πυρηνικών όπλων απάνθρωπο, ανήθικο, παράνομο και κατά τις

¹⁰⁸ Ισλαμική οδηγία, θρησκευτική εντολή ή πρόσκληση

βασικές αρχές τους, οι οποίες δεν έχουν θέση στο αμυντικό δόγμα του Ιράν. Ο εκπρόσωπος της Ιρανικής κυβέρνησης Gholam Χουσεΐν Elham είπε τον Ιούλιο του 2006 ότι η Ισλαμική Δημοκρατία δεν πρόκειται ποτέ να παράγει όπλα μαζικής καταστροφής. Την ίδια στιγμή, ανώτατος ηγέτης Αλί Khamaneι είπε τον Νοέμβριο του 2004 ότι το Ιράν δεν θα "εγκαταλείψει" τον εμπλουτισμό σε καμία περίπτωση και ο πρώην πρόεδρος Χαταμί δήλωσε το Μάρτιο του 2005 ότι η παύση του ιρανικού προγράμματος εμπλουτισμού του ουρανίου «εντελώς απαράδεκτη»¹⁰⁹. Ο εμπλουτισμός ουρανίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για ειρηνικούς σκοπούς (πυρηνικά καύσιμα) όσο και για στρατιωτικούς (πυρηνικά όπλα).

Ωστόσο, δύο δεκαετίες παράνομων δραστηριοτήτων έχουν εγείρει ερωτήματα για τις προθέσεις του Ιράν, και πολλοί καλούν το Ιράν να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη του κόσμου απέχοντας από τον εμπλουτισμό και την επανεπεξεργασία, ίσως επ' αόριστον. Παρ' όλα αυτά, όσο περισσότερο προχωρά το Ιράν προς τον εμπλουτισμό, τόσο πιο δύσκολη θα είναι η παύση του, έστω μόνο για οικονομικούς λόγους.

Το πρόγραμμα έχει ευρεία λαϊκή υποστήριξη, παρουσιάζεται και εκλαμβάνεται ως μια εθνική τεχνολογική επίτευξη. Η διεθνής συζήτηση, που επικεντρώνεται στις υποτιθέμενες στρατιωτικές προθέσεις, έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με την εσωτερική πολιτική συζήτηση στο Ιράν. Η εσωτερική αντίληψη επηρεάζεται από αισθήματα υπερηφάνειας και μεγαλοπρέπειας, μια βαθιά ριζωμένη ιδεολογία περί ανεξαρτησίας και, πάνω απ' όλα, μια επιθυμία για πρόοδο σε έναν τομέα κρίσιμο για το μέλλον του ενεργειακού αποθέματος. Υπάρχει διάχυτη η εντύπωση ότι «η Δύση», προσπαθεί να αποτρέψει τη χώρα από την προώθηση της επιστήμης και της

¹⁰⁹ Sharon Squassoni (2007), «Iran's Nuclear Program: Recent Developments», CRS Report for Congress

τεχνολογίας. Η διεθνής θέση, που θεωρείται συγκαταβατική, τείνει να κρατήσει τη χώρα σε εξάρτηση και κηδεμονία¹¹⁰.

Το Ιράν θεωρεί τον εαυτό του ως την ενσάρκωση ενός αρχαίου πολιτισμού και θέλει το σέβονται ως τέτοια. Ο ισχυρισμός για την τιμή και το σεβασμό είναι κεντρικής σημασίας για τη φιλοδοξία του Ιράν και θεωρεί ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια περιφερειακή δύναμη και ότι έχει ηγετική θέση στον ισλαμικό κόσμο. Η επιμονή της Τεχεράνης στο διεθνή σεβασμό υποστηρίζεται από την ισχυρή εθνική υπερηφάνεια του πληθυσμού της. Οι λέξεις «αμοιβαίος σεβασμό» έχουν γίνει απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε βελτίωση ανάμεσα στις σχέσεις ΗΠΑ-Ιράν. Εφ' όσον η κυβέρνηση των ΗΠΑ θεωρεί παράνομο το ιρανικό καθεστώς, ή αλλιώς μέλος του «Άξονα του κακού»¹¹¹, και εφ' όσον η αλλαγή καθεστώτος είναι στόχος της πολιτικής των ΗΠΑ, η Τεχεράνη δεν είναι έτοιμη για τη διευθέτηση του πυρηνικού ζητήματος ή άλλων περιφερειακών με τη Δύση¹¹².

Η ΙΑΕΑ, στην τελευταία εμπιστευτική έκθεσή της, διατυπώνει μια «αυξανόμενη ανησυχία για πιθανές πυρηνικές δραστηριότητες μη δηλωμένες, παρελθούσες και παρούσες στις οποίες εμπλέκονται στρατιωτικές υπηρεσίες». Η υπηρεσία του ΟΗΕ καταγγέλλει εδώ και χρόνια την άρνηση της Τεχεράνης να απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις για το πυρηνικό της πρόγραμμα, όπως και να της επιτρέψει την πρόσβαση σε εγκαταστάσεις όπως του αντιδραστήρα βαρέος ύδατος στο Αράκ του κεντρικού Ιράν. Το Ιράν δηλώνει ότι σέβεται τις υποχρεώσεις του απέναντι στην ΙΑΕΑ και ότι τίποτε στις

¹¹⁰ Tim Guldemann, (2007), «The Iranian Nuclear Impasse», Journal Survival (σελίδα 171)

¹¹¹ The Axis of Evil

¹¹² Tim Guldemann, (2007), «The Iranian Nuclear Impasse», Journal Survival (σελίδα 172)

διεθνείς συνθήκες, δεν το υποχρεώνει να παρέχει στη διεθνή υπηρεσία πληροφορίες που αυτή ζητεί¹¹³.

Ο Heinson, ο οποίος έφυγε από την ΙΑΕΑ το 2010, είπε ότι ο ίδιος είχε πολύ συχνά πληροφορίες σχετικές με στρατιωτικές αναφορές για το Ιράν, και ότι το Ιράν συμφώνησε σε ένα σχέδιο εργασίας για να διευκρινιστούν ορισμένες από αυτές τις πληροφορίες το καλοκαίρι του 2008. Οι Ιρανοί συμφώνησαν να μιλήσουν για τρεις τομείς: το σχεδιασμό ενός οχήματος με δυνατότητα επανεισόδου στον πύραυλο και θα εφαρμόζει σε μία κεφαλή, τα πειράματα με ισχυρά εκρηκτικά που απαιτούνται για να πυροδοτήσουν ένα όπλο και το λεγόμενο "green salt" ή τετραφθοριούχο ουράνιο, ένα προϊόν που δημιουργείται κατά τη διάρκεια μετατροπής του ακατέργαστου ουρανίου σε εξαφθοριούχο ουράνιο για χρήση σε συσκευές φυγοκέντρησης ή για να χρησιμοποιείται σε όπλα. Κατά τον Heinson, οι Ιρανοί άλλαξαν γνώμη την τελευταία στιγμή και αυτή ήταν και η τελευταία φορά που υπήρξε μια ουσιαστική συζήτηση μεταξύ τους για πιθανόν στρατιωτική πτυχή του προγράμματος¹¹⁴.

Στα τέλη Αυγούστου του 2011, το Ιράν ανακοίνωσε πως εγκαταλείπει τις συνομιλίες με τη διεθνή κοινότητα σχετικά με τη διαπραγμάτευση ανταλλαγής του προγράμματος εμπλουτισμού πυρηνικών καυσίμων του με αντάλλαγμα αστικού επιπέδου καύσιμα¹¹⁵. Οι δυτικές δυνάμεις φοβούνται πως αν το Ιράν τελειοποιήσει τη τεχνολογία εμπλουτισμού θα μπορέσει ταχύτατα να

¹¹³ «Το Ιράν δέχεται να τεθεί υπό εποπτεία το πυρηνικό του πρόγραμμα», <http://e-volos.gr/el/diethni/1/to-iran-dexetai-na-teθει-upo-epopteia-to-puriniko-tou-programm-a.html> [προσπελάστηκε 02/10/11]

¹¹⁴ Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 7).

¹¹⁵ Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, «Σαρκοζί: Οι πυρηνικοί εξοπλισμοί του Ιράν πιθανόν να προκαλέσουν επίθεση», 01/09/11, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=306108> [προσπελάστηκε 31/10/11]

μετατρέψει το ουράνιο σε υλικό επιπέδου όπλων που θεωρείται το κατώφλι κατασκευής πυρηνικής βόμβας.

Στο τέλος, παρ' όλες τις ανησυχίες, το Ιράν στις 06/09/2011 δήλωσε μέσω του επικεφαλής του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, ότι θα επιτρέψουν στην ΙΑΕΑ να έχει μια «πλήρη εποπτεία των δραστηριοτήτων του πυρηνικού του προγράμματος για πέντε χρόνια αν αρθούν οι διεθνείς κυρώσεις»¹¹⁶. «Προτείναμε στην ΙΑΕΑ να έχει μια πλήρη εποπτεία των πυρηνικών δραστηριοτήτων και του προγράμματος του Ιράν επί πέντε χρόνια υπό τον όρο να αρθούν οι κυρώσεις», δήλωσε ο Φερεϊντούν Αμπασί Νταβανί¹¹⁷.

Ο επικεφαλής του ιρανικού Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας δεν διευκρίνισε ποτέ διατυπώθηκε η πρόταση προς την ΙΑΕΑ ούτε τι εννοεί λέγοντας «πλήρη εποπτεία». Ένα μεγάλο μέρος των πυρηνικών δραστηριοτήτων του Ιράν τελούν υπό τον έλεγχο της υπηρεσίας του ΟΗΕ, κυρίως ο εμπλουτισμός ουρανίου που είναι στο επίκεντρο των διεθνών ανησυχιών σε σχέση με το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα. Οι μεγάλες δυνάμεις αμφιβάλλουν, παρά τις επανειλημμένες αρνήσεις της Τεχεράνης, ότι το πρόγραμμα αυτό δεν υποκρύπτει στρατιωτικούς σκοπούς και επιβάλλουν από το 2007 ολοένα και αυστηρότερες κυρώσεις σε βάρος του Ιράν.

¹¹⁶ «Το Ιράν δέχεται να τεθεί υπό εποπτεία το πυρηνικό του πρόγραμμα», <http://e-volos.gr/el/diethni/1/to-iran-dexetai-na-teθει-upo-epopteia-to-puriniko-tou-programm-a.html> [προσπελάστηκε 02/10/11]

¹¹⁷ «Το Ιράν δέχεται να τεθεί υπό εποπτεία το πυρηνικό του πρόγραμμα», <http://e-volos.gr/el/diethni/1/to-iran-dexetai-na-teθει-upo-epopteia-to-puriniko-tou-programm-a.html> [προσπελάστηκε 02/10/11]

5. Διεθνείς Σχέσεις

Στο Ιράν το πυρηνικό του πρόγραμμα έχει ευρεία υποστήριξη. Η Ιρανική περιφρόνηση προς τη διεθνή κοινότητα αντικατοπτρίζει την πολιτική κουλτούρα της χώρας και την παραδοσιακή της στάση με τον έξω κόσμο, την οποία αντιλαμβάνεται ως απειλή. Το κεντρικό ερώτημα είναι αν σκοπεύουν να κατασκευάσουν μία βόμβα. Προφανώς, όταν το Ιράν επανέλαβε το προ-1979 πυρηνικό του πρόγραμμα κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ στις αρχές του 1980, έγινε με στρατιωτική πρόθεση. Το πρόγραμμα συνεχίστηκε στη δεκαετία του 1990. Αλλά μετά τη συμμαχία υπό την αμερικανική ηγεσία που ανέτρεψε το Σαντάμ Χουσεΐν στο Ιράκ και το ιρανικό καθεστώς αισθάνθηκε την απειλή της αλλαγής καθεστώτος που θα μπορούσε να επεκταθεί στο Ιράν, η Τεχεράνη εκκίνησε το πρόγραμμά της, ενίσχυσε τη συνεργασία με την ΙΑΕΑ, άρχισε τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και υλοποιήθηκε ένα πρόσθετο Πρωτόκολλο από τα τέλη του 2003 μέχρι τις αρχές του 2006. Το 2004, ο ανώτατος ηγέτης Αλί Χαμενεΐ, η ανώτατη αρχή κράτους, τόνισε τους ειρηνικούς, αποκλειστικά, σκοπούς του προγράμματος για την παραγωγή ενέργειας¹¹⁸. Ο βασικός στόχος είναι η εκμάθηση της τεχνολογίας εμπλουτισμού.

Την ίδια στιγμή, το Ιράν είχε πολλούς λόγους για να αισθάνεται πιο άβολα στρατηγικά κατά τα τελευταία έτη, δεδομένου ότι από το 2003 περιβάλλεται σχεδόν από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ιρανική πολιτική εξετάζοντας ένα χάρτη της περιοχής παρατηρεί ότι υπάρχουν σταθμευμένα αμερικανικά στρατεύματα στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, ο στόλος των ΗΠΑ βρίσκεται στον κόλπο, η Τουρκία είναι μέλος του ΝΑΤΟ, ο στρατός των ΗΠΑ υποστηρίζει το Πακιστάν που δεν είναι μέλος του ΝΑΤΟ, καθώς ακόμη και το Αζερμπαϊτζάν συμμετέχει σε στρατιωτική συνεργασία με τις ΗΠΑ, όπως και το

¹¹⁸ Tim Guldemann, (2007), «*The Iranian Nuclear Impasse*», *Journal Survival* (σελίδα 170)

Ισραήλ. Επιπλέον, το Ιράν βρίσκεται μεταξύ δύο ενόπλων πυρηνικών κρατών, το Πακιστάν και το Ισραήλ, ενώ τα πυρηνικά όπλα της Ινδίας δεν εγείρουν ανησυχία στο Ιράν. Το Πακιστάν είναι άμεσος γείτονας και αποτελεί εύθραυστο κράτος με ισχυρά σουνιτικά φονταμενταλιστικά ρεύματα που μερικές φορές έχουν ως αποτέλεσμα αντί-σιιτική βία, και από την άλλη το Ισραήλ είναι εχθρός. Το Ιράν δεν έχει περιφερειακούς συμμάχους εκτός από τη Συρία, η οποία είναι μακρόχρονη σύντροφος, αλλά θα μπορούσε εύκολα να υποταγεί αν προέκυπταν άλλες επιλογές¹¹⁹.

Οι εγχώριες Ιρανικές πολιτικές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των σχέσεων της χώρας με τον έξω κόσμο, κάτι που ισχύει μέχρι σήμερα, στον απόηχο των αμφισβητούμενων προεδρικών εκλογών το 2009, όπως και παλαιότερα. Επιπλέον, οι Ιρανοί πολιτικοί υποτίθεται ότι είναι τόσο ορθολογικοί και ομορτοουνιστικοί επιδιώκοντας αυτό που θεωρούν ως εθνικό ενδιαφέρον της χώρας, συμπεριλαμβανομένης και της ακεραιότητας του καθεστώτος. Οι ΗΠΑ δεν είναι ο μόνος εξωτερικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις στο Ιράν, αλλά και το γεγονός ότι οι εξέχοντες Ιρανοί πολιτικοί συσχετίζουν τη ζωή τους με τις ΗΠΑ, καθώς και το περιεχόμενο της αμερικανικής πολιτικής, που είναι πολύ πιο σημαντικός παράγοντας για τους ιρανικούς υπολογισμούς από ότι η συμπεριφορά ή οι πολιτικές των περιφερειακών κομμάτων, συμπεριλαμβανομένου του Ισραήλ, ή της ΕΕ, τη Ρωσία ή την Κίνα. Τέλος, ενώ το καθεστώς έχει αναπτύξει σημαντικές ικανότητες αυτοσυντήρησης, υπό πίεση μπορούν να αυξηθούν οι διαρθρωτικές ελλείψεις στο μηχανισμό λήψης αποφάσεων της.

Στο πλαίσιο αυτό, το πρώτο σενάριο προσβλέπει αύξηση της διεθνούς απομόνωσης του Ιράν, αλλά επιτυχία στο εσωτερικό τμήμα.

¹¹⁹ Volker Perthes, (2010), «*Ambition and Fear: Iran's Foreign Policy and Nuclear Programm*», Journal Survival (σελίδα 97)

Το δεύτερο σενάριο υποθέτει ότι το καθεστώς ούτε διαχειρίζεται την εξωτερική κρίση ούτε κλιμακώνει τις εγχώριες εντάσεις. Με βάση αυτές τις συνθήκες, το τρίτο σενάριο προϋποθέτει μια κλιμακούμενη σύγκρουση εξουσίας στο εσωτερικό της άρχουσας τάξης, ενώ μόνο ένα τέταρτο σενάριο υποθέτει ότι θα μπορούσε να υπάρξει κάποια μορφή ύφεσης τόσο στον εξωτερικό τομέα όσο και στον εγχώριο¹²⁰.

5.1 Η στρατηγική της Δύσης

Σημαντικό κομμάτι ολόκληρης της σύγχρονης πολιτικής ιστορίας του Ιράν υπήρξε το ζήτημα της διαχείρισης και της μη διάδοσης των πυρηνικών όπλων. Ζήτημα που αποτελεί ρυθμιστή τόσο της θέσης του κράτους στην παγκόσμια κοινότητα όσο και των διεθνών της σχέσεων. Μοιραία οι σχέσεις αυτές είναι σχέσεις κυρίως ανταγωνιστικές και συμφέροντος. Πάγιο πρόσχημα των ΗΠΑ για περαιτέρω ένταση της επεκτατικής τους πολιτικής στον χώρο της Μέσης Ανατολής, αποτελεί η πυρηνική απειλή.

Κάποιοι Ιρανοί αξιωματούχοι και ορισμένοι δυτικοί κριτικοί έχουν κατηγορήσει την ΙΑΕΑ και δυτικές χώρες ότι έφτιαξαν μια υπόθεση κατά του Ιράν χρησιμοποιώντας πλαστογραφημένα στοιχεία και προκατασκευασμένες αναλύσεις παρόμοιες με αυτές για την ψευδή ενοχοποίηση του Ιράκ. Ένας ισχυρισμός είναι το λεγόμενο «laptop of death», που περιέχει πληροφορίες σχετικές με την έρευνα των βομβών που λαμβάνει χώρα, σύμφωνα με ισχυρισμούς που ακούγονται στο Ιράν πριν από το 2003. Η Albright δήλωσε ότι οι πληροφορίες μαθεύτηκαν στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης από το Ιράν στην Τουρκία εξαιτίας της συζύγου ενός Ιρανού κατασκόπου εις βάρος της Γερμανίας και ότι οι Αμερικάνικες αρχές έβγαλαν τα έγγραφα και άλλο υλικό σε ένα φορητό υπολογιστή για να είναι πιο

¹²⁰ Volker Perthes, (2010), «Ambition and Fear: Iran's Foreign Policy and Nuclear Programm», Journal Survival (σελίδα 103)

εύκολη η επίδειξη στην ΙΑΕΑ και σε άλλους αλλοδαπούς αξιωματούχους¹²¹.

Μετά τις ιρανικές προεδρικές εκλογές της 12ης Ιουνίου 2009 και τις κατηγορίες για διευρυμένη νοθεία, η Δύση θεώρησε ότι είναι ευκαιρία να επενδύσει στην ανατροπή του θεοκρατικού καθεστώτος και υποστήριξε ανοιχτά την αντιπολίτευση. Έτσι, αποφάσισε να εφαρμόσει μία «διπλή στρατηγική πίεσης». Δηλαδή, ένα συνδυασμό εσωτερικής και εξωτερικής πίεσης¹²². Η εσωτερική πίεση είχε ως στόχο την ανατροπή του καθεστώτος, που με τη σειρά της θα επέφερε τον τερματισμό της ανάπτυξης του πυρηνικού προγράμματος. Η εξωτερική πίεση, μέσω μιας σειράς οικονομικό-εμπορικό-αμυντικών κυρώσεων, που εκτός των άλλων οδήγησαν την Τεχεράνη στη διεθνή απομόνωση, αποσκοπούσε στην αλλαγή συμπεριφοράς του ιρανικού καθεστώτος, με απώτερο στόχο την εγκατάλειψη του πυρηνικού προγράμματος.

Η στρατηγική αυτή, μέχρι σήμερα, δεν οδήγησε στα επιθυμητά αποτελέσματα. Βραχύ-μεσοπρόθεσμα, με δεδομένο ότι η Τεχεράνη συνεχίζει τον εμπλουτισμό ουρανίου και έχει παραδεχθεί ότι έφτασε σε επίπεδο εμπλουτισμού 20%¹²³, είναι πιθανό τα επόμενα χρόνια να καταστεί πυρηνική δύναμη. Το πυρηνικό δίπολο Ιράν - Ισραήλ αναμένεται να ωθήσει και άλλες χώρες (Σαουδική Αραβία, Αίγυπτος, Συρία, Τουρκία, κτλ) στην απόκτηση πυρηνικών όπλων, αλλά προς το παρόν έχει προκαλέσει ένα περιφερειακό ανταγωνισμό αμυντικών εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Η στρατηγική που θα μπορούσε να δελεάσει την Τεχεράνη, προκειμένου να συνεργασθεί με την ΙΑΕΑ, θα έπρεπε να διαθέτει

¹²¹ Barbara Slavin, «How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?», Atlantic Council, The South Asia Center (σελίδα 6).

¹²² Γιαννακόπουλος Βασίλης, «Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν», 28 Μαΐου 2010 (σελίδα 1)

¹²³ Για την κατασκευή πυρηνικού όπλου απαιτείται εμπλουτισμός ουρανίου σε ποσοστό 95%.

σημαντικά οικονομικό-ενεργειακά οφέλη για τους Ιρανούς. Δηλαδή¹²⁴:

- Ανάπτυξη του πυρηνικού προγράμματος για ειρηνικούς σκοπούς, αφού προηγουμένως το Ιράν επικυρώσει το «Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο της NPT», που θα επιτρέπει τον απροειδοποίητο έλεγχο των πυρηνικών εγκαταστάσεων, από τους επιθεωρητές της ΙΑΕΑ.
- Άρση των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί, και
- Ενεργειακή συμφωνία για μεταφορά φυσικού αερίου από τα γιγαντιαία κοιτάσματα "South Pars"¹²⁵ του Περσικού Κόλπου προς την Ευρώπη μέσω Ιράν-Τουρκίας-Ελλάδας¹²⁶.

Βέβαια, για ευνόητους λόγους, μια τέτοια στρατηγική θα ήταν δύσκολο να υποστηριχθεί από τις δύο υπερδυνάμεις, αλλά θα αποτελούσε κίνητρο για την Τεχεράνη, αφού θα αποκόμιζε τεράστια οφέλη.

5.1.1 Ιράν και ΗΠΑ

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν αποτελεί οξύ ζήτημα στην αμερικανική εξωτερική πολιτική ατζέντα, και φαίνεται ότι ο Λευκός Οίκος δεν έχει καμία πρόθεση να παραιτηθεί από τον αγώνα για τον τερματισμό του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν. Για παράδειγμα, στις 15 Αυγούστου 2007, ο εκπρόσωπος του State Department, Σον Μακόρμακ, δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι αντιμετωπίζουν την ιρανική συμπεριφορά μέσα από ποικιλία διαφορετικών μετώπων σε διαφορετικά «πεδία μάχης». Επιπλέον, σχολίασε ότι αντιμετωπίζουν

¹²⁴ Γιαννακόπουλος Βασίλης, «Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν», 28 Μαΐου 2010 (σελίδα 2)

¹²⁵ Υπολογίζεται ότι διαθέτει αποθέματα φυσικού αερίου της τάξης των 450 τρισεκατομμυρίων κυβικών ποδιών (Tcf), που αντιστοιχεί περίπου στο 45% των συνολικών ιρανικών αποθεμάτων φυσικού αερίου. US Energy Information Administration <http://www.eia.doe.gov/cabs/Iran/NaturalGas.html>

¹²⁶ Ήδη, λειτουργεί ο αγωγός φυσικού αερίου αέριο στην Τουρκία.

τη συμπεριφορά του Ιράν για τον οπλισμό και την παροχή υλικής στήριξης σε εκείνες τις ομάδες που βρίσκονται πίσω από τα αμερικάνικα στρατεύματα και ότι αντιμετωπίζουν διπλωματικά το Ιράν στη διεθνή σκηνή όσον αφορά το πυρηνικό τους πρόγραμμα¹²⁷.

Λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του τον Ιανουάριο του 2009, ο Μπαράκ Ομπάμα δήλωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και πέντε άλλες χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Κίνα) ήταν πρόθυμοι να διεξάγουν απευθείας διαπραγματεύσεις «χωρίς προϋποθέσεις» για την αντιμετώπιση του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν. Η Τεχεράνη αρχικά συμφώνησε, αλλά στη συνέχεια απέρριψε την προσφορά για μια ενδιάμεση λύση που θα της επέτρεπε την εξαγωγή περισσότερο εμπλουτισμένου ουρανίου για τις δραστηριότητές της. Μετά από αυτή την αντίδραση της Τεχεράνης, στις 9 Ιουνίου 2010, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ψήφισε υπέρ της επιβολής του τέταρτου γύρου κυρώσεων στο Ιράν¹²⁸.

5.1.2 Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση

Το Ιράν είναι μια από τις ελάχιστες χώρες με τις οποίες η Ε.Ε. δε διατηρεί συμβατικές σχέσεις αν και έχει επιδείξει ενδιαφέρον για τη σύναψη και σύσφιξη των σχέσεων της με αυτή τη χώρα. Υπάρχουν πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα ανάπτυξης δεσμών με το Ιράν. Η Ε. Ε. κατέχει την πρώτη θέση στις εμπορικές σχέσεις της χώρας. Είναι ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος του Ιράν, τόσο στις εισαγωγές όσο και τις εξαγωγές. Εκτός από το 1998, έτος που οι τιμές πετρελαίου βρίσκονταν στο χαμηλότερο επίπεδο, η ΕΕ εμφανίζει συνεχώς ένα αρνητικό ισοζύγιο πληρωμών με το Ιράν. Το 2001 οι εισαγωγές από το Ιράν ανήλθαν σε 6,7 δις ευρώ, ενώ οι

¹²⁷ Reuven Pedatzur , (2007), « *The Iranian Nuclear Threat and the Israeli Options*», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 517)

¹²⁸ Massimiliano Fiore (July 2011), «Israel and Iran's Nuclear Weapon Programme: Roll Back or Containment?», Istituto Affari Internazionali Working Papers (σελίδα 5)

αντίστοιχες εξαγωγές προς το Ιράν ανήλθαν στα 6,6 δις ευρώ. Το 80% των εξαγωγών προς την ΕΕ αφορά σε πετρελαϊκά προϊόντα, ενώ οι εισαγωγές επικεντρώνονται σε βιομηχανικά κυρίως αγαθά. Η Ε. Ε. θεωρεί ότι το Ιράν προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για την ανάπτυξη των διμερών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων, καθώς συνιστά σημαντική πηγή πετρελαίου και φυσικού αερίου σε μία στρατηγικής σημασίας τοποθεσία κι επίσης ένα αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό που παραμένει βέβαια ανεκμετάλλευτο για πολιτικούς λόγους.

Η εκλογή του προέδρου Χαταμί, το 1997, είχε σαν αποτέλεσμα οι σχέσεις ανάμεσα στο Ιράν και τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη να βελτιωθούν σημαντικά. Ο Ιταλός πρωθυπουργός επισκέφθηκε την Τεχεράνη το 1997. Το 1999, ο πρόεδρος Χαταμί επισκέφθηκε την Ιταλία και την Γαλλία ενώ, τον ίδιο χρόνο, οι πρόεδροι Αυστρίας και Ελλάδας επισκέφθηκαν το Ιράν. Παρόμοια επίσκεψη έγινε και στη Γερμανία, ενώ ακολούθησε πλήθος επισκέψεων πρωθυπουργών και υπουργών. Οι σχέσεις με το ΗΒ αποκαταστάθηκαν το 1998, με την άρση της φετβά (επικήρυξης) κατά του Σαλμάν Ράσντι και την ανταλλαγή πρέσβων στα μέσα του 1999¹²⁹.

Η Ε.Ε. δε διατηρεί συμβατικές σχέσεις με το Ιράν, ούτε έχει αναπτύξει ιδιαίτερη χρηματοδοτική συνεργασία (με εξαίρεση κάποιες έκτακτες -ανθρωπιστικού χαρακτήρα- χρηματικές ενισχύσεις). Η συμφωνία που είχε συναφθεί επί εποχής σάχη, έληξε το 1977, πριν από την ισλαμική επανάσταση. Το 1995, όμως, ξεκίνησε νέος κύκλος διαλόγων μεταξύ Ε. Ε. και Ιράν. Από το 1997 και την εκλογή του προέδρου Χαταμί, ο διάλογος πήρε ολοκληρωμένη μορφή και επεκτάθηκε θεματικά. Έτσι, κάθε εξάμηνο πραγματοποιείται σύνοδος

¹²⁹ Καφανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα, «Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις – Συνεργασία – Προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, 2005 (σελίδα 6)

της Τρόικας. Ο ολοκληρωμένος αυτός διάλογος επικεντρώνεται στην ανταλλαγή απόψεων για σφαιρικά θέματα (τρομοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα), για περιφερειακά θέματα (Ιράκ, Μέση Ανατολή) και για τομείς συνεργασίας (ναρκωτικά, μετανάστες, εμπόριο, ενέργεια).

Το Ιράν έχει εκδηλώσει έντονο ενδιαφέρον για την ενίσχυση των σχέσεων με την ΕΕ, κάτι που συνιστά αναμφισβήτητα βασική πολιτική επιδίωξη του προέδρου Χαταμί. Τον Οκτώβριο του 1998, το Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να έρθει σε επαφή με τις αρχές του Ιράν, προκειμένου να διερευνήσει τις δυνατότητες συνεργασίας. Τον Δεκέμβριο του 1998, διοργανώθηκε τεχνική σύσκεψη Επιτροπής- Ιράν και αποφασίστηκε να διερευνηθούν ορισμένοι πιθανοί τομείς συνεργασίας. Με εξαίρεση την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και περιορισμένης συνεργασίας στον έλεγχο των ναρκωτικών, δεν υφίσταται προς το παρόν χρηματοδοτική και τεχνική συνεργασία μεταξύ Ιράν και ΕΕ.

Απόδειξη της προσπάθειας συνεργασίας μεταξύ των δύο μερών, υπήρξε αναμφίβολα η Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας¹³⁰, η οποία ακόμα αντιμετωπίζει προβλήματα. Η αμοιβαία επιθυμία συνεργασίας, οδήγησε το Μάιο του 2002 στην έναρξη συζητήσεων, διαπραγματεύσεων και συστάσεων. Στο πρώτο αυτό επίπεδο, το Συμβούλιο ζητούσε οι επικείμενες σχέσεις και επαφές να μην έχουν μονάχα εμπορικό χαρακτήρα, αλλά και πολιτικό με επίκεντρο ζητήματα τρομοκρατίας, περιφερειακής σταθερότητας κ.α. Επισήμως ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις τον Ιούνιο του ίδιου έτους, έπειτα από έκδοση Οδηγιών της Επιτροπής, γύρω από το ζήτημα των συνεννοήσεων με το Ιράν.

Το Συμβούλιο δίνει για μία ακόμη φορά τη μεγαλύτερη βαρύτητα στα ανθρώπινα δικαιώματα που καταστρατηγούνται με τρόπο απαράδεκτο, στον εναρμονισμό της αντιτρομοκρατικής δράσης του Ιράν σύμφωνα με τις διατάξεις του ΟΗΕ, αλλά και στην

¹³⁰ Trade and Cooperation Agreement

λειτουργία του Ιράν ως δύναμης-επιρροής για την επίτευξη πολιτικής σταθερότητας στη Μέση Ανατολή. Στα μέσα Ιουνίου του 2003, και ενώ οι διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία βρίσκονται σε εξέλιξη, η ΕΕ κάνει επισήμως λόγο για έλεγχο και διαφάνεια στη λειτουργία των ιρανικών πυρηνικών εγκαταστάσεων.

Τον Οκτώβρη του 2003 κατά την 58^η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, επαναδιατυπώνονται τα προβλήματα που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε τονίσει, σχετικά με την αδιαφορία του καθεστώτος του Ιράν, γύρω από την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ελευθερία της έκφρασης και του λόγου έχουν ξεχωριστή θέση στο τραπέζι των συζητήσεων, ενώ το Συμβούλιο εκφράζει τις αμφιβολίες του, σχετικά με τη δέσμευση της Κυβέρνησης του Ιράν, να διεκδικήσει σθεναρότερα την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να σεβαστεί το γράμμα του νόμου. Η ΕΕ για μια ακόμη φορά καταδικάζει ευθέως την εφαρμογή της θανατικής ποινής, ενώ κάποιες συζητήσεις γύρω από την κατάργηση της ποινής του δημόσιου λιθοβολισμού γίνονται σε θετικό κλίμα. Οι ελπίδες για την τελική κατάληψη κάθε μορφής θανατική ποινή αναζωπυρώθηκαν.

Κατά την προσπάθεια συνεργασίας Ιράν-ΕΕ ανακύπτουν σημαντικές δυσκολίες, τόσο σε πολιτικό / κοινωνικό, όσο και οικονομικό επίπεδο. Το πρόβλημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αγκάθια στις μεταξύ τους συνεννοήσεις. Εκτός από τους περιορισμούς ελευθερίας λόγου και έκφρασης, κρίσιμα είναι και τα θέματα της θέσης των γυναικών, της άσκησης βασανιστηρίων και των διώξεων των μειονοτήτων. Η απροθυμία έμπρακτης υποχώρησης εκ μέρους της κυβέρνησης του Ιράν, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα καλής πίστης.

Ωστόσο, έως ότου υπάρξουν χειροπιαστές αποδείξεις της πολιτικής συμμόρφωσης του Ιράν στις νέες, παγκόσμιες ανάγκες ειρήνης και ισορροπίας, η ΕΕ δεν μπορεί να αντιμετωπίζει ανεπιφύλακτα το Ιρανικό καθεστώς. Στην ίδια πολιτική βαδίζουν και

οι ΗΠΑ. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η πρόθεση του Ιράν να αναπτύξει οπλισμό μαζικής καταστροφής και ιδιαίτερα πυραύλους μεγάλου βεληνικού. Η ΕΕ έχει προτείνει στο Ιράν να συνάψει ειδική συμφωνία με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας, αλλά οι Ιρανοί έχουν συνδέσει αυτό το θέμα με την κατάργηση των περιορισμών στην εισαγωγή πυρηνικού υλικού για ειρηνικούς σκοπούς, κάτι το οποίο δεν αποδέχεται η Ε.Ε.

Από οικονομικής πλευράς, η ενίσχυση του εμπορίου και της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και Ιράν, θα εξαρτηθεί από την εφαρμογή εκ μέρους του Ιράν, πολιτικής και οικονομικής φιλελευθεροποίησης, που συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για την προσέλκυση σημαντικών επενδυτικών ροών στην εν λόγω χώρα. Είναι προφανές ότι η Ε. Ε. παρά την έκδηλη επιθυμία της να συνάψει μια συμφωνία οικονομικής συνεργασίας με το Ιράν, δεν φαίνεται διατεθειμένη να προχωρήσει, αν το καθεστώς της Τεχεράνης δεν προβεί σε παραχωρήσεις σε καίρια πολιτικά ζητήματα. Με αυτόν τον τρόπο ασκείται έμμεση αλλά σαφής πίεση στο Ιράν να συμμορφωθεί με τις Διεθνείς Συμβάσεις, κυρίως στο ζωτικό πρόβλημα του πυρηνικού της προγράμματος. Μετά από επίσκεψη στην Τεχεράνη των Υπουργών Εξωτερικών της Βρετανίας, Γαλλίας και Γερμανίας, η Ιρανική κυβέρνηση δέχτηκε να παγώσει το πυρηνικό της πρόγραμμα και να υπογράψει την πρόσθετη συνθήκη για τη μη διάδοση των πυρηνικών της όπλων¹³¹.

Η προσπάθεια συνεργασίας συνεχιζόταν μέχρι που πάγωσε τον Αύγουστο του 2005, γιατί το Ιράν αναθεώρησε το πυρηνικό του πρόγραμμα. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (UNSC)¹³² δίνει από το 2006 κυρώσεις στο Ιράν για το πυρηνικό πρόγραμμα. Επιπλέον, Το ευρωπαϊκό συμβούλιο τον Ιούλιο του 2010 αποφάσισε να προχωρήσει σε νέες κυρώσεις εναντίον του Ιράν,

¹³¹ Non-Proliferation Treaty (NPT)

¹³² United Nations Security Council

εφόσον δεν υπάρχει αμφίδρομη συνεργασία ανάμεσα σε Ιράν και Ε.Ε.¹³³

Με την προϋπόθεση της συνέχισης των μεταρρυθμίσεων είναι φανερό ότι η σύσφιξη των σχέσεων ΕΕ και Ιράν στον οικονομικό και πολιτικό τομέα, όπως και στους τομείς περιβάλλοντος, ναρκωτικών και μετανάστευσης είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη, όχι μόνο για την ΕΕ αλλά και για το Ιράν. Εννοείται ότι η προώθηση των διμερών σχέσεων θα εξαρτηθεί από το βαθμό επίτευξης προόδου στον τομέα των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων στο Ιράν.

5.1.3 Ιράν και Ελλάδα

Οι πολιτισμικές επαφές Ελλήνων και Ιρανών, που αποτελούν δύο λαούς με αρχαιότατους πολιτισμούς, συνιστούν σταθερή βάση περαιτέρω ανάπτυξης των σχέσεών τους σε όλους τους τομείς. Η χώρα μας παρακολουθεί και συμμετέχει, ως κράτος-μέλος του ΟΗΕ και της ΕΕ, στις εξελίξεις γύρω από το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Η Ελλάδα αποδέχεται το δικαίωμα ανάπτυξης πυρηνικής τεχνολογίας αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς, συνεχίζοντας παράλληλα να υποστηρίζει την πάγια θέση της περί μη διασποράς όπλων μαζικής καταστροφής, ενώ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας ζώνης ελεύθερης από πυρηνικά όπλα στη Μέση Ανατολή.

Οι δύο χώρες έχουν υπογράψει κατά τα τελευταία έτη Συμφωνίες στους τομείς των οδικών και εναέριων μεταφορών, καθώς και Συμφωνίες Συνεργασίας στους τομείς του τουρισμού και της γεωργίας¹³⁴.

¹³³ <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/iran/>
[προσπελάστηκε 21/11/11]

¹³⁴ <http://www1.mfa.gr/dimereis-sheseis-tis-ellados/iran/politikes-skheseis.html>

5.2 Ιράν και Ρωσία

Η Ρωσία δε διστάζει να προσεγγίσει το Ιράν παρά τις πρωτίστως θρησκευτικές αλλά και τις υπόλοιπες ιδεολογικές διαφορές, στην προσπάθεια της να ολοκληρωθεί με τρόπο προοδευτικό η στενότερη σύσφιξη των σχέσεων ΕΕ – Ιράν – Ρωσίας. Κύριο πρόσχημα της Ρωσίας για την επίτευξη του στόχου αυτού αποτελούν ζητήματα εκδημοκρατισμού και προστασίας της παγκόσμιας ισορροπίας. Ουσιαστική επιδίωξη, όμως, της χώρας είναι η σύσταση ισχυρής αντίπαλης δύναμης απέναντι στις επεκτατικές πολιτικές των ΗΠΑ. Μοιραία λοιπόν το πυρηνικό ζήτημα μετατράπηκε σε πεδίο συμφερόντων, διαπραγματεύσεων, ανταλλαγής ισχύος και συμμαχιών, ισχυρών αντιπαράθεσεων και έκρυθμων εξελίξεων.

5.3 Ιράν και Ισραήλ

Οι Ισραηλινοί ανησυχούν περισσότερο για μια άμεση επίθεση και η δημοφιλής άποψη είναι ότι μια ιρανική βόμβα θα ήταν στρατηγική απειλή για το εβραϊκό κράτος. Πρόσφατες δηλώσεις ισραηλινών αξιωματούχων, συμπεριλαμβανομένου του πρωθυπουργού Εχούντ Ολμέρτ, δείχνουν ότι οι Ισραηλινοί πιστεύουν ότι το Ιράν δημιουργεί μια υπαρξιακή απειλή. Σε ένα ταξίδι στην Ουάσιγκτον το Νοέμβριο του 2006, ο Ολμέρτ δήλωσε ότι στόχος της Τεχεράνης είναι να σβήσει το Ισραήλ από το χάρτη, και ο Αναπληρωτής Υπουργός Άμυνας Epherayim Sneh εξέφρασε την ανησυχία ότι «ο Αχμαντινιετζάντ πιστεύει ότι θα φέρει το μουσουλμάνο Μεσσία, του 12ου Ιμάμη. Κάτω από μια τέτοια απειλή, οι περισσότεροι Ισραηλινοί θα προτιμούσαν να μην ζουν εδώ, για να μην καούν»¹³⁵.

Ένας ανώτερος ισραηλινός υπάλληλος ανέφερε ότι το Ισραήλ δεν μπορεί να αποκλείσει ότι το Ιράν θα χρησιμοποιήσει πραγματικά

¹³⁵ Dalia Dassa Kaye and Frederic M. Wehrey, (2007), «A Nuclear Iran: The Reactions of Neighbours», Journal Survival (σελίδα 112)

τη βόμβα και σημείωσε ότι το Ιράν εξακολουθεί να δεσμεύεται με την καταστροφή του Ισραήλ. Νυν και πρώην Ισραηλινοί αξιωματούχοι συχνά υποστηρίζουν ότι το Ισραήλ δεν έχει την πολυτέλεια να στηρίζεται σε μια σχέση αποτροπής του Ιράν δεδομένης της «έλλειψης ορθολογικής ηγεσίας» στην Τεχεράνη. Ωστόσο, ορισμένοι στο Ισραήλ δεν πιστεύουν ότι το Ιράν θα τους επιτεθεί άμεσα, γιατί το Ισραήλ είναι σχετικά χαμηλά στη λίστα των ιρανικών στρατηγικών ανησυχιών, και ότι η πυρηνική αποτροπή του Ιράν είναι δυνατή, ιδίως αν το Ισραήλ αναπτύξει αξιόπιστη δυνατότητα βομβαρδισμών.

Η υποστήριξη της τρομοκρατίας κατά του Ισραήλ βασίζεται στην επίσημη ιρανική πολιτική που θεωρεί το Ισραήλ ως θανάσιμο εχθρό. Το Ιράν σύμφωνα με το ισλαμικό καθεστώς έχει προχωρήσει τόσο πολύ, ώστε να απορρίψει το δικαίωμα του Ισραήλ να υπάρχει. Η εχθρότητα προς το Ισραήλ είναι ενσωματωμένη σε θρησκευτικές και ιδεολογικές έννοιες, και η σύγκρουση με αυτό αντανακλά τον αγώνα των μουσουλμάνων ότι οι Αγιατολάδες στην Τεχεράνη πρεσβεύουν τους εκπροσώπους. Για το τρέχον ιρανικό καθεστώς, με βάση τις ιδέες που διατυπώθηκαν από τον Αγιατολάχ Χομείνι, η ύπαρξη του Ισραήλ είναι άδικη σε τρία σημεία¹³⁶:

- α. Πρόκληση βλάβης στα νόμιμα δικαιώματα των Παλαιστινίων.
- β. Η καταπίεση των Μουσουλμάνων υπό την ισραηλινή κυριαρχία.
- γ. Έλεγχος από ισραηλινούς άθρησκους πάνω στο ιερό χώμα του Ισλάμ.

Ο πρόεδρος του Ιράν, Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ, επιδείνωσε την κατάσταση μεταξύ των δύο χωρών, με μια σειρά εξτρεμιστικών δηλώσεων. Τον Οκτώβριο του 2005, λίγο μετά την εκλογή του στην προεδρία, ο Αχμαντινετζάντ δήλωσε πριν από τους συμμετέχοντες στο συνέδριο «Κόσμος χωρίς Σιονισμό», που πραγματοποιήθηκε

¹³⁶ Reuven Pedatzur , (2007), « The Iranian Nuclear Threat and the Israeli Options», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 515)

στην Τεχεράνη, ότι «όπως είπε ο Ιμάμ (ο Αγιατολάχ Χομεϊνί), το Ισραήλ πρέπει να σβηστεί από τον χάρτη».

Η απόκτηση πυρηνικών όπλων από το Ιράν υποχρεώνει μια ουσιαστική αλλαγή στη Εθνική πολιτική του Ισραήλ για την ασφάλεια. Η πυρηνική απειλή από μια εχθρική χώρα πρέπει να θεωρηθεί ως υπαρκτή, προετοιμάζοντας κατάλληλα από την πλευρά του Ισραήλ τόσο σε λειτουργικούς όσο και σε εννοιολογικούς τομείς. Η αξιολόγηση των διαθέσιμων επιλογών για το Ισραήλ αποκαλύπτει επτά εναλλακτικές λύσεις. Στο εγγύς μέλλον, οι Ισραηλινοί υπεύθυνοι των αποφάσεων θα πρέπει να αποφασίσουν εάν θα υιοθετήσουν μία από αυτές τις επιλογές ή ένα συνδυασμό επιλογών¹³⁷:

1. Μια προληπτική στρατιωτική επιχείρηση.
2. Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής.
3. Εμπιστοσύνη για την προστασία της αμερικανικής πυρηνικής ομπρέλας.
4. Διαπραγματεύσεις με το Ιράν σχετικά με τον αφοπλισμό και τις ρυθμίσεις ελέγχου.
5. Παθητική άμυνα.
6. Ενεργητική Άμυνα
7. Απροκάλυπτη πυρηνική αποτροπή.

Το Ισραήλ, παρότι αποτελεί «το μήλον της Έριδος» λόγω των πυρηνικών όπλων που διαθέτει, θεωρεί ότι απειλείται η επιβίωσή του αν το Ιράν αποκτήσει πυρηνικά όπλα. Ως εκ τούτου, προτείνει και τη διεξαγωγή αεροπορικής επιδρομής κατά των ιρανικών πυρηνικών εγκαταστάσεων. Η επιλογή αυτή συγκεντρώνει αρκετά μειονεκτήματα, τα οποία έχει αντιληφθεί η Ουάσιγκτον και γι αυτό διαφωνεί, ασχέτως αν δεν την απορρίπτει επίσημα. Τα κυριότερα μειονεκτήματα είναι:

¹³⁷ Reuven Pedatzur , (2007), « The Iranian Nuclear Threat and the Israeli Options», Journal Contemporary Security Policy (σελίδα 521)

- Η έλλειψη επαρκών πληροφοριών για τον αριθμό, τη θέση και το είδος της λειτουργίας των διασκορπισμένων υπόγειων και επίγειων πυρηνικών εγκαταστάσεων, σε συνδυασμό με την ισχυρή θωράκισή τους, που απαιτεί τη χρήση ισχυρών διατρητικών βομβών. Επίσης, μετά από ένα βομβαρδισμό, δεν θα προέκυπτε ασφαλής εκτίμηση για το μέγεθος της καταστροφής που θα προκαλούσε, και συνεπώς, απλά θα καθυστερούσε την ανάπτυξη του προγράμματος για άγνωστο χρονικό διάστημα.
- Η δυνατότητα της Τεχεράνης να αντιδράσει πολυδιάστατα και αποφασιστικά, κατά στόχων δυτικών και εβραϊκών συμφερόντων. Για παράδειγμα, να προκαλέσει ένα «τρίτο ισραηλινό-λιβανικό πόλεμο» (με πιθανή συμμετοχή της Συρίας), χρησιμοποιώντας τη σιιτική οργάνωση της Hezbollah του Λιβάνου. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να δραστηριοποιήσει τη Hamas στη Λωρίδα της Γάζας, αλλά και τις υπόλοιπες σιιτικές κοινότητες στη Μέση Ανατολή (ανατολικά παράλια της σαουδαραβικής χερσονήσου, βορειοδυτικής Υεμένης, κτλ), προκειμένου να αποσταθεροποιηθεί περαιτέρω η περιοχή.

5.4 Ιράν - Τουρκία και Βραζιλία

Μέχρι σήμερα, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ έχει ψηφίσει την επιβολή τριών οικονομικό-αμυντικών κυρώσεων κατά του Ιράν, επειδή αρνείται να διακόψει τη διαδικασία εμπλουτισμού ουρανίου. Στο παιχνίδι της «πυρηνικής διπλωματίας» έχει επιδοθεί και η Τουρκία, που στις 17 Μαρτίου 2010, μαζί με τη Βραζιλία διαμεσολάβησαν και συμφώνησαν με το Ιράν στη μεταφορά και αποθήκευση 1.200 κιλών ουρανίου χαμηλού εμπλουτισμού (3,5%) στο τουρκικό έδαφος (και όχι στη Γαλλία ή τη Ρωσία, όπως αρχικά είχε προβλεφθεί), που θα ανταλλάσσεται με υψηλά εμπλουτισμένο ουράνιο (20%).

Όπως ήταν φυσικό, η συμφωνία δεν «έπεισε» τη Δύση και το ενδεχόμενο της επιβολής νέων κυρώσεων είναι ορατό. Όμως, σύμφωνα με το σχέδιο των επερχόμενων επιπρόσθετων κυρώσεων, για τις οποίες έχει συμφωνήσει η ομάδα των «5+1». Μετά από μήνες διαπραγματεύσεων, δεν αναμένεται να επιβληθούν σκληρότερα μέτρα, που θα αφορούν την εισαγωγή διυλισμένων πετρελαϊκών προϊόντων στο Ιράν. Οι νέες κυρώσεις θα στοχεύουν τις ιρανικές τράπεζες και θα απαιτούν τις επιθεωρήσεις πλοίων, για τα οποία υπάρχουν υποψίες ότι μεταφέρουν φορτία που σχετίζονται με πυρηνικά υλικά. Επομένως, δεν αλλάζει ουσιαστικά σχεδόν τίποτε σε ότι αφορά την ανάπτυξη του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Μάλιστα, το Μάιο του 2011, τέθηκε σε λειτουργία για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ο πυρηνικός σταθμός του Bushehr, που είναι ρωσικής κατασκευής.

Σ' αυτή την περίπτωση, οι ΗΠΑ και τα άλλα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν αποδέχτηκαν την πρόταση, γεγονός που υποδηλώνει ότι, με ένα νέο επικείμενο γύρο κυρώσεων του ΟΗΕ, το Ιράν βρήκε και άλλο τρόπο καθυστέρησης. Ορισμένοι αναλυτές υποστήριξαν ότι οι χώρες Ε3+3¹³⁸ θα πρέπει να είχαν λάβει την πρόταση της Βραζιλίας/Τουρκίας πιο θετικά, ενώ θα μπορούσαν να έχουν την βελτιωμένη ανάλυση των κυρώσεων στην άκρη. Οι ΗΠΑ μπορούσαν να συνεχίσουν να πιέζουν με κυρώσεις το Ιράν ακόμη και μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας με τη Βραζιλία και την Τουρκία, αλλά η κριτική τους πλαισιώθηκε με λάθος τρόπο. Οι κυρώσεις παρουσιάστηκαν στο κοινό με σκληρό και τιμωρητέο τρόπο. Η Ουάσινγκτον έπρεπε να δηλώσει ότι, αν και εξακολουθεί να αναζητά τρόπους για να συνεργαστεί με το Ιράν για τις ειρηνικές

¹³⁸ Ε3+3 χώρες είναι οι τρεις ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο) και οι υπόλοιπες τρεις είναι οι ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα.

πυρηνικές δραστηριότητές του, θα επιδιώξει περαιτέρω κυρώσεις αν το Ιράν δεν συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του¹³⁹.

5.5 Ιράν και Αίγυπτος

Ένας μελετητής του Κουβέιτ αποφάνθηκε ότι η Αίγυπτος υποστηρίζει κρυφά το Ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, για να αντισταθμίσει το Ισραήλ, αναφέροντας ως αποδεικτικά στοιχεία μία επιστολή του Γενικού Γραμματέα Amr Musa του Αραβικού Συνδέσμου, το Δεκέμβριο 2005, προς το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου, στην οποία ο Musa συμβούλευε τα κράτη του Κόλπου να επικεντρωθούν πρώτα στην ισραηλινή πυρηνική απειλή, και μετά στο Ιράν. Αυτή η πιθανή υποστήριξη από την Αίγυπτο για μια ιρανική ισορροπία προς το Ισραήλ μπορεί να οδηγείται εν μέρει από τους δικούς της περιορισμούς για την επιλογή της πυρηνικής ενέργειας, και σε οικονομικό και σε πολιτικό επίπεδο. Η Αίγυπτος θα ήταν ιδιαίτερα απρόθυμη να εγκαταλείψει την ισχύ της μέσω της Συνθήκης περί Μη Διάδοσης Πυρηνικών πιέζοντας το Ισραήλ σχετικά με αυτό το θέμα και συνεχίζοντας την πίεση για μια περιοχή ελεύθερη από πυρηνικά, χημικά και βιολογικά όπλα¹⁴⁰.

¹³⁹ Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 13)

¹⁴⁰ Dalia Dassa Kaye and Frederic M. Wehrey, (2007), «*A Nuclear Iran: The Reactions of Neighbours*», Journal Survival (σελίδα 114)

6. Συμπεράσματα

Το πυρηνικό ζήτημα αποτελεί ακόμη ζήτημα εξελίξεων στο Ιράν. Στις 18 Δεκέμβρη 2003, ο Πρέσβης του Ιράν και ο γενικός Διευθυντής της ΙΑΕΑ υπέγραψαν πρόσθετο πρωτόκολλο στην συμφωνία του Ιράν, περί μη εξάπλωσης των πυρηνικών εξοπλισμών, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη δικαιοδοσία στις επιτροπές ελέγχου των πυρηνικών στο Ιράν. Το Ιράν διακήρυξε την δέσμευση ενεργοποίησης του πρωτοκόλλου, αναζωπυρώνοντας τις ελπίδες για λύση του ακανθώδους αυτού ζητήματος. Δυστυχώς, όμως, το ζήτημα δε λύθηκε. Με την έναρξη του έτους 2012, οι εξελίξεις συνεχίζονται και δε φαίνεται λύση στον ορίζοντα. Το Ιράν δε δέχεται να ακολουθήσει τους κανονισμούς των υπόλοιπων χωρών και κυρίως των ΗΠΑ, ενώ οι υπόλοιπες χώρες το «βομβαρδίζουν» συνεχώς με κυρώσεις.

Το Ιράν εξακολουθεί να σημειώνει πρόοδο με το πρόγραμμα εμπλουτισμού ουρανίου και έχει κυριαρχήσει τις διαδικασίες που απαιτούνται για την παραγωγή μεσαίου εμπλουτισμένου ουρανίου. Για να γίνει η παραγωγή υψηλά εμπλουτισμένου ουρανίου και να τη χρησιμοποιήσει το Ιράν για την παραγωγή κάποιου είδους κεφαλής πυραύλου μέσα στα επόμενα χρόνια, θα πρέπει πρώτα να το αποφασίσει ως κράτος. Αυτό, κατά το Ιράν, δε θα πραγματοποιηθεί, γιατί η απόκτηση ενός πυρηνικού όπλου εναντιώνεται στην πολιτική της χώρας και σε θρησκευτικούς λόγους, καθώς και ότι η χώρα πρέπει να τηρήσει τις νομικές της υποχρεώσεις.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι το Ιράν επιδιώκει να κάνει την κατάσταση πειστική, γιατί γίνονται συστηματικές παραβιάσεις στους κανονισμούς της ΙΑΕΑ και υπάρχουν τεκμηριωμένες καταγγελίες για πυρηνικά όπλα. Παρά το μη στρατιωτικό σκοπό των έργων πυρηνικής ενέργειας, όπως ο αντιδραστήρας Μπουσέρ, το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων δείχνει πέρα από κάθε αμφιβολία ότι το Ιράν επιδιώκει να παράγει

πυρηνικά όπλα και πρέπει να επιλέξει τους ηγέτες που θα αναλάβουν αυτό το μεγάλο βήμα.

Για να είναι, όμως, αποτελεσματικά τα πυρηνικά όπλα, είναι απαραίτητο να μπορεί το Ιράν να υπερασπιστεί τα συστήματά του και να παραδίδει τις κεφαλές με ακρίβεια. Δεν έχει γίνει σαφές πόσο αποτελεσματικοί είναι οι πύραυλοι του Ιράν, αλλά το καθεστώς δαπανά πολύ χρόνο για την ανάπτυξή τους και υποστηρίζεται ότι οι δοκιμές είναι επιτυχείς. Το IISS¹⁴¹ αναφέρει ότι το Ιράν έχει κάνει «ισχυρή πρόοδο στην ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων». Το καθεστώς των κυρώσεων που θεσπίστηκαν τον Ιούνιο του 2010 ήταν σκληρό και ενισχύεται περαιτέρω τόσο από τις ΗΠΑ όσο και από την Ευρώπη μέσω του ψηφίσματος του ΟΗΕ. Οι κυρώσεις μπορεί να είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην ιρανική οικονομία και η συνέχιση των υψηλών τιμών του πετρελαίου θα κρατήσει σε υψηλό επίπεδο τα δημόσια έσοδα. Παρ' όλο που υπάρχει κίνδυνος κατάρρευσης των τιμών του πετρελαίου, καμία κρίση δε θα οδηγήσει στην υποχώρηση των αποφάσεων της ιρανικής κυβέρνησης¹⁴².

Οι στρατιωτικές επιλογές και άλλες εναλλακτικές κυρώσεις έχουν σοβαρά μειονεκτήματα, και πολλοί σχολιαστές παρακαλούν για μια λιγότερο επιθετική προσέγγιση προς το Ιράν και ειδικά από την πλευρά των ΗΠΑ. Η εμπλοκή με το κοινό τόσο για το Ιράν όσο και για τους γείτονές του αποτελεί μια λογική επιλογή και επιδίωξη για τις ΗΠΑ. Είναι μια πολιτική η οποία θα μπορούσε να φέρει αποτελέσματα σε πιο μακροπρόθεσμη βάση, αλλά δυστυχώς δε βοηθάει στην περίπτωση του αδιεξόδου που δημιουργείται από τον εμπλουτισμό ουρανίου.

¹⁴¹ The International Institute for Strategic Studies, <http://www.iiss.org/> [προσπελάστηκε 09/01/12]

¹⁴² Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section (σελίδα 27)

Η δυνατότητα του Ιράν για τον εμπλουτισμό ουρανίου, αλλά με τις συμφωνημένες εγγυήσεις, μπορεί να είναι νομικά δικαιολογημένη, αλλά είναι δύσκολο να προβλεφτεί πώς θα αντιμετωπίσει το ζήτημα ο κάθε Αμερικανός πρόεδρος και αν θα μπορεί να κάνει μια τέτοια ριζική αλλαγή, χωρίς οι ΗΠΑ να πέσουν στα μάτια των πολιτών τους. Τέλος, η αυξανόμενη πολιτική δύναμη των Ιρανών επαναστατικών φρουρών και ο κεντρικός τους ρόλος στο πυρηνικό πρόγραμμα καθιστούν εξίσου δύσκολη τη θετική ανταπόκριση του Ιράν σε μια πιο συμφιλιοτική προσέγγιση.

Βιβλιογραφία

- Barbara Slavin (2011), «*How reliable is intelligence on Iran's Nuclear Program?*», Atlantic Council, The South Asia Center
- Ben Smith, «*Iran's nuclear programme: an update*», 21 July 2011, Section: International Affairs and Defence Section.
- Dalia Dassa Kaye and Frederic M. Wehrey (2007), «*A Nuclear Iran: The Reactions of Neighbours*», Journal Survival.
- Edward M. Spiers, «*Weapons of Mass Destruction. Prospects for Proliferation*», 2000
- Fitzpatrick Mark (21 Μαρτίου 2007), «*Can Iran's Nuclear Capability Be Kept Latent?*», Journal Survival.
- Fitzpatrick Mark (2008), «*The Iranian Nuclear Crisis: Avoiding worst-case outcomes*».
- Frank Barnaby, «*How Nuclear Weapons Spread. Nuclear-weapon proliferation in the 1990s*», 1993
- Guldimann Tim (2007), «*The Iranian Nuclear Impasse*», Journal Survival.
- Kurt M. Campbell, Robert J. Einhorn, Mitchell B. Reiss, «*The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices*», 2004
- Massimiliano Fiore (July 2011), «*Israel and Iran's Nuclear Weapon Programme: Roll Back or Containment?*», Istituto Affari Internazionali Working Papers.
- Pedatzur Reuven (2007), «*The Iranian Nuclear Threat and the Israeli Options*», Journal Contemporary Security Policy.

Perthes Volker (2010), «*Ambition and Fear: Iran's Foreign Policy and Nuclear Programme*», Journal Survival.

Scott D. Sagan, «*The Perils of Proliferation - Scott Sagan.pdf: Organization Theory, Deterrence Theory, and the Spread of Nuclear Weapons*», International Security, Vol.18, No 4 (Spring 1994)

Shoham Dany (2007), «*How Will Iran Retaliate to a Strike on its Nuclear Facilities?*», Journal Contemporary Security Policy.

Squassoni Sharon (2007), «*Iran's Nuclear Program: Recent Developments*», CRS Report for Congress

Γιαννακόπουλος Βασίλης (28 Μαΐου 2010), «*Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν*».

Βενέτης Ευάγγελος (Οκτώβριος 2010) «*Οι σχέσεις Ελλάδα - Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση*».

Δεμερτζής Ιωσήφ, «*Ιράν: Μια εκκολαπτόμενη πυρηνική δύναμη*», (Φεβρουάριος 2010), <http://www.strategyinternational.org/index.php/sectors/foreign-policy-theory/67-foreign-policy-management/100-2010-03-10-06-58-47>

Καψανάκη Μαρία, Κυρνάς Ιωάννης, Πλιάκου Αθήνα (2005) «*Ιράν και Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέσεις - Συνεργασία - Προοπτικές*».

Κέντας Γιώργος (Μάιος 2009), «*Το πυρηνικό Πρόγραμμα του Ιράν: Μία παγκόσμια πρόκληση*», <http://www.apopsi.com.cy/2009/05/1656/>.

Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, «*Σαρκοζί: Οι πυρηνικοί εξοπλισμοί του Ιράν πιθανόν να προκαλέσουν επίθεση*», (01/09/11), <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=306108>.

Εφημερίδα Καθημερινή, «Το ρωσικό σχέδιο για τα πυρηνικά του Ιράν»,

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_3_21/08/2011_453436 (21/08/11).

«Ιράν συνδέθηκε στο δίκτυο το πρώτο πυρηνικό εργοστάσιο»,
<http://www.econews.gr/2011/09/13/iran-pyriniko-ergostasio/>
(13/09/11).

«Το Ιράν δέχεται να τεθεί υπό εποπτεία το πυρηνικό του πρόγραμμα»,
http://e-volos.gr/el/diethni_1/to_iran_dexetai_na_teθει_upo_epopteia_to_puriniko_tou_programma.html.

«Το Ιράν επαναφέρει το σχέδιο «ανταλλαγής» πυρηνικών καυσίμων», (23 Σεπτεμβρίου 2011),

<http://www.newsbeast.gr/world/arthro/233614/to-iran-epanaferei-to-shedio-adallagis-purinikon-kausimon/>

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/iran/> [προσπελάστηκε 21/11/11]

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD>
[προσπελάστηκε 31/10/11]

http://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_Energy_Organization_of_Iran

http://en.wikipedia.org/wiki/International_Atomic_Energy_Agency
[προσπελάστηκε 31/10/11]

http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_Non-Proliferation_Treaty
[προσπελάστηκε 02/10/11]

http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran
[προσπελάστηκε 02/10/11]

<http://en.wikipedia.org/wiki/SAVAK>

<http://myfivebest.com/5-reasons-to-keep-nuclear-weapons/>

[προσπελάστηκε 05/05/2012]

<http://www1.mfa.gr/dimereis-sheseis-tis-ellados/iran/politikes-skheseis.html>

<http://www.ert.gr/index.php/eidiseis/diethni/kosmos/43570-2012-01-05-15-18-07.html> [προσπελάστηκε 07/01/12]

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2000-0246+0+DOC+XML+V0//EL>

http://www.express.gr/news/agores2/85999oz_%202008101285999.php3

<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/tehran-tnrc.htm>

<http://www.iaea.org/> [προσπελάστηκε 08/01/12]

<http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc140.pdf>

<http://www.inews.gr/96/oie-Na-amvlythoun-entaseis-metaxy-iran-kai-dysis.htm> [προσπελάστηκε 07/01/12]

<http://www.pokethe.gr/wordpress/?p=81>

<http://www.sigmalive.com/news/international/453580> [προσπελάστηκε 07/01/12]

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=145410>

<http://www.wagingpeace.org/menu/issues/nuclear-weapons/10-reasons-abolish-nw.htm> [προσπελάστηκε 30/04/12]

<http://www.wcl.american.edu/journal/ilr/22/weiss.pdf>

[προσπελάστηκε 15/04/2012]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΠΑ